

อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญา
และการค้าระหว่างประเทศ

อภิชาติ ผลเจริญพงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2549

ISBN 974-671-529-1

**Criminal Jurisdiction of The Intellectual Property
and International Trade Court**

APICHART PHONJAROENPONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2006

เลขทะเบียน.....	0192792
วันลงทะเบียน.....	2.1.0.พ. 2553
เลขเรียกหนังสือ.....	จท 346.049 ด2510 [2443 02

ISBN 974-671-529-1

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญา

เสนอโดย อภิชาติ ผลเจริญพงศ์

สาขาวิชา นิติศาสตร์

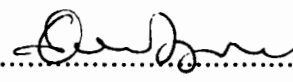
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

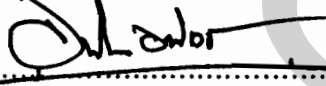
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

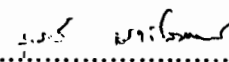
รศ.ดร.อุดม รัฐอมฤต

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ศ.ดร.กมิต ณ นคร)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รศ.ดร.อุดม รัฐอมฤต)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คำริชอบ)

วันที่เดือนพ.ศ. 2549

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าคอยให้คำปรึกษาและชี้แนะนำ ต่างๆอย่างใกล้ชิดและเอาใจใส่ จนทำให้ผู้เขียนสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลสำเร็จ ออกมาได้

ขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อท่าน ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฦ นคร อาจารย์ ดร.อุทัย อาทิวา อาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการ และกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ โดยได้กรุณาให้ข้อคิดและคำแนะนำต่างๆจนทำให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณต่อ ท่าน อาจารย์ ดร. วรเจตน์ ภาศิริรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล คุณฉัตรชัย ตังคณานุกุลชัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือ สนับสนุน และ ส่งเสริมในด้านความคิด ข้อมูลต่างๆเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณต่อคุณนันทวัน จิระณะ และ เจ้าหน้าที่ของบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน คุณพรทิพย์ บัว เล็ก และเพื่อนๆของผู้เขียน รวมทั้งอีกหลายท่านที่ไม่ได้ระบุนาม ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการ จัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจสำเร็จลงได้ หากผู้เขียนไม่ได้รับกำลังใจสนับสนุนจนเกิด ความมานะพากเพียรจาก บิดามารดา พี่ๆทุกคนในครอบครัว ที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนผู้เขียนสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนสำเร็จตามความมุ่งหมาย

ส่วนดีและคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมี ผู้เขียนขอมอบบูชาแด่บุพการี ครูบา อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนข้อบกพร่อง ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

อภิชาติ ผลเจริญพงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. การจัดระบบศาลและหลักการดำเนินคดี	6
2.1 การจัดระบบศาลในกระบวนการยุติธรรม	6
2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบและอำนาจของศาล	6
2.1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบศาล.....	6
2.1.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจศาล	8
2.1.2 การจัดรูปแบบของศาลในต่างประเทศ	9
2.1.2.1 การจัดรูปแบบของศาลชั้นต้น.....	9
2.1.2.2 การจัดรูปแบบของศาลสูง.....	10
2.1.2.3 ระบบศาลสองชั้น	11
2.1.2.4 ระบบศาลสามชั้น	12
2.1.3 การจัดรูปแบบของศาลในประเทศไทย	14
2.1.3.1 ประเภทของศาลตามรัฐธรรมนูญ.....	14
2.1.3.2 ประวัติความเป็นมาของศาลยุติธรรม.....	15
2.1.3.3 การจัดลำดับชั้นของศาลยุติธรรม.....	17
2.2 หลักการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม	18
2.2.1 ระบบการดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรม	18
2.2.1.1 การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน	18

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.1.2 การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา	19
2.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญา	21
2.2.2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย	22
2.2.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน.....	23
2.2.2.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ.....	23
2.2.3 หลักการดำเนินคดีแพ่ง.....	25
2.2.4 ข้อแตกต่างของหลักในการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่ง.....	27
2.2.4.1 หลักการดำเนินคดี	29
2.2.4.2 ภาระการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบ	30
2.2.4.3 สถานะของคู่ความ	32
2.2.4.4 คำรับของคู่ความ	32
2.2.5 หลักความเสมอภาค	34
3. ลักษณะพิเศษของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.....	36
3.1 ความเป็นมาในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา.....	36
3.2 รูปแบบการพิจารณาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญา.....	38
3.3 อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญา.....	39
3.4 องค์คณะผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญา.....	40
3.4.1 ผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ.....	40
3.4.2 ผู้พิพากษาสมทบ.....	41
3.4.3 อำนาจขององค์คณะในการพิจารณา.....	42
3.4.4 การทบทวนคำพิพากษา	43
3.5 ลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา	45
3.6 การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ.....	54
3.6.1 การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	54
3.6.2 การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. วิเคราะห์อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ...	58
4.1 ความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯมีอำนาจ พิจารณาพิพากษาคดีอาญา	58
4.2 พิจารณาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่อง การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ	61
4.3 พิจารณาเรื่องข้อกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน.....	65
4.4 พิจารณาเรื่องผู้พิพากษาสมทบ.....	67
4.5 พิจารณาเรื่องการอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา.....	69
4.6 พิจารณาเรื่องการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด.....	70
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	73
5.1 บทสรุป.....	73
5.2 ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	88
ภาคผนวก ก. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ พ.ศ. 2539.....	89
ภาคผนวก ข. ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ พ.ศ. 2540.....	101
ภาคผนวก ค. รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแนวทาง ในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ครั้งที่ 1-2	117
ประวัติผู้เขียน	152

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อำนาจพิจารณาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ
ชื่อผู้เขียน	อภิชาติ ผลเจริญพงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2549

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาของการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาและแนวทางแก้ไข รวมถึงศึกษาหลักเกณฑ์ ความเหมาะสมของการนำวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาว่ามีความเหมาะสม ถูกต้องตามหลักกฎหมายหรือไม่ เพียงไร

ผลจากการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจทำการในคดีอาญาและการจัดตั้งศาลดังกล่าวอาจมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 234 เนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลดังกล่าวนี้เป็นการกระทำร่วมกันของผู้พิพากษาอาชีพและผู้พิพากษาสมทบ นอกจากนี้สิทธิในการคัดค้าน ตรวจสอบคำพิพากษาของศาลดังกล่าวยังกระทำได้เพียงชั้นเดียว กล่าวคือ ต้องอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาโดยตรง

ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการแก้ไขให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะแต่คดีแพ่งเท่านั้น รวมทั้งควรให้มีการยกเลิกความรับผิดชอบในทางอาญา สำหรับคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากที่ผ่านมาแม้มีการนำมาตรการทางอาญามาใช้เป็นเครื่องมือต่อรองในการเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการดำเนินการที่รัฐได้ดำเนินการไปแล้ว

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คดีแพ่งและคดีอาญานั้นมีข้อแตกต่างกันในสาระสำคัญหลายประการ เช่น วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดี สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องร้อง ขอบเขตความรับผิดชอบ หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐาน ส่งผลให้หลักในการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญานั้นมีข้อแตกต่างกันหลายประการ จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นประเทศไทยจึงได้มีการแบ่งแยกศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีออกจากกัน คือ ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง และศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาควบคู่กันไป

ศาลยุติธรรมมีอยู่หลายศาลทั่วราชอาณาจักร บางศาลเป็นศาลพิเศษที่มีวิธีพิจารณาแบบพิเศษตามลักษณะของคดีที่มีความแตกต่างจากคดีธรรมดา ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นศาลชำนาญพิเศษที่สร้างขึ้นเพื่อพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจเป็นสำคัญมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อน การดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป ปรากฏตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดของอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พ.ศ. 2540

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศถูกจัดตั้งขึ้น โดยกำหนดให้มีวิธีพิจารณาคดีที่เป็นพิเศษ ก็เพื่อให้กระบวนการพิจารณาของศาลนั้นเกิดความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม

อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ปรากฏตาม มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ซึ่งบัญญัติว่า “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร
- (2) คดีอาญาเกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (3) คดีแพ่งเกี่ยวกับ เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาทตามสัญญา ถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- (4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิต ที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์ซีท รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าว
- (7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- (8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้าหรือการให้บริการจากต่างประเทศ
- (9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดสินค้า ความลับทางการค้าและการคุ้มครองพันธุ์พืช
- (10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
- (11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ เพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10)

คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ”

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ คือ คดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ คดีทรัพย์สินทางปัญญาที่กำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษามีทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง ส่วนคดีการค้าระหว่างประเทศนั้น มีแต่เพียงคดีแพ่งเท่านั้น

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษในทางแพ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา อาจมีประเด็นปัญหาข้อถกเถียงในทางวิชาการ และทางปฏิบัติเกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน ผู้พิพากษาสมทบ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา และการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน¹ เนื่องจากในกรณีที่บุคคลกระทำความผิดอาญาเหมือนกัน ก็ควรที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาที่เหมือนกัน โดยไม่ควรได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

นอกจากนั้น การกำหนดให้ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาคด้วย ทำให้มีการนำเอาความรับผิดชอบในทางอาญามาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการดอรงเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ เมื่อผู้เสียหายได้รับการชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็มักจะมีการถอนฟ้อง หรือยอมความกันในคดี ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญาดังนั้น จึงควรยกเลิกความรับผิดชอบในทางอาญาสำหรับกรณีผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา และนำวิธีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้แทน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาให้ทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระบบศาลและหลักการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม

1.2.2 เพื่อศึกษาให้ทราบถึงลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาของไทยกับระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ

1.2.4 เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 30, 234.

การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน ผู้พิพากษาสมทบ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา และการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

1.2.5 เพื่อศึกษาให้ทราบถึงการกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำความผิดในทางทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาคด้วยนั้น มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา อาจมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 234 เนื่องจากการตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้นมาให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดย กำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไปนั้น ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งที่เป็นการกระทำอาญาที่เหมือนกัน และยังเป็นการทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการพิจารณาคดีของศาลนั้นลดน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ผู้พิพากษาสมทบ หรือ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา อีกทั้งการกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาคด้วย ทำให้มีการนำเอาความรับผิดชอบในทางอาญามาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา และทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่าย และเสียเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีอาญา

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการมุ่งศึกษาถึงอำนาจพิจารณาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศว่า การกำหนดให้ศาลดังกล่าวมีอำนาจพิจารณาคดีอาญานั้นจะมีประเด็นปัญหาในเรื่องการจัดตั้งศาลหรือวิธีพิจารณาในคดีอาญาว่า มีความชอบด้วยหลักกฎหมายหรือหลักความยุติธรรมหรือไม่อย่างไร โดยศึกษาเปรียบเทียบกับระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศของศาลในต่างประเทศ ตลอดจนหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่องแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระบบศาลในกระบวนการยุติธรรม หลักในการดำเนินคดี ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา วิธีพิจารณาในคดีแพ่งและคดีอาญา ลักษณะการดำเนินคดีที่เป็นพิเศษของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและของต่างประเทศ

1.5 วิธีการศึกษา

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Rcsarch) โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่เป็นรายงานการประชุม ต้วบทกฎหมาย ตำราทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของนักนิติศาสตร์และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ตลอดจนข้อมูลจากเว็บไซต์ (Website) ต่างๆทางอินเทอร์เน็ต (Intemct) ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อศึกษาวิจัยและประมวลผลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระบบศาลและหลักการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม

1.6.2 ทำให้ทราบถึงลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

1.6.3 ทำให้ทราบถึงระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาของไทยกับระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ

1.6.4 ทำให้ทราบถึงความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน ผู้พิพากษาสมทบ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา และการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

1.6.5 ทำให้ทราบว่า การกำหนดให้ผู้ที่กระทำความผิดในทางทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาด้วยนั้น มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

บทที่ 2

การจัดระบบศาลและหลักการดำเนินคดี

ตามที่คดีอาญาและคดีแพ่งนั้นมีข้อแตกต่างกันในสาระสำคัญหลายประการ เริ่มตั้งแต่วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดี สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องร้อง ขอบเขตความรับผิดชอบ หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐาน ส่งผลให้หลักในการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งมีข้อแตกต่างกันหลายประการ ทำให้มีการแบ่งแยกศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึง การจัดระบบศาลในกระบวนการยุติธรรม ระบบของการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม หลักในการดำเนินคดีอาญา หลักในการดำเนินคดีแพ่ง และข้อเปรียบเทียบของหลักการดำเนินคดีทั้งสองประเภทต่อไป

2.1 การจัดระบบศาลในกระบวนการยุติธรรม

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบและอำนาจของศาล

2.1.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบศาล

ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะมีวิธีการใช้อำนาจรัฐผ่านองค์กรที่มีความสำคัญทั้ง 3 องค์กร อันประกอบด้วย องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร และองค์กรตุลาการ องค์กรนิติบัญญัติจะใช้อำนาจผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร องค์กรบริหารจะใช้อำนาจผ่านทางคณะรัฐมนตรี องค์กรตุลาการใช้อำนาจผ่านทางศาล¹ ซึ่งในการใช้อำนาจผ่านองค์กรตุลาการนั้น จะมีตัวแปรที่สำคัญในการใช้อำนาจ คือ ศาล ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและมีหน้าที่ที่สำคัญอีกประการคือการพิจารณาพิพากษาคดี โดยมุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งในแต่ละประเทศนั้นจะมีการจัดระบบของศาลที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นการจัดระบบศาลแบบศาลเดี่ยว ศาลคู่ ศาลสองชั้น หรือ ศาลสามชั้น เป็นต้น ซึ่งการจะเลือกใช้ระบบศาลในแบบใดนั้นจะขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์และการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศนั้นๆ²

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 3.

² โภคิน พลกุล. (2544, พฤษภาคม-สิงหาคม). "ท่านปรีดีกับศาลปกครอง." วารสารวิชาการศาลปกครอง, 1, 2. หน้า 105.

ระบบศาลเดี่ยว คือ ระบบที่ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีพิเศษอื่นๆ เช่น คดีแรงงาน คดีปกครอง เป็นต้น โดยให้ผู้พิพากษาซึ่งมีคุณสมบัติและความรู้ทางกฎหมายเป็นการทั่วไป (Generalist) เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยคดี ระบบนี้ใช้อยู่ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law) เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ระบบศาลคู่ คือ ระบบที่ให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งและคดีอาญาเป็นหลักเท่านั้น ส่วนการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีพิเศษให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลชำนาญพิเศษ ซึ่งมีระบบศาลชั้นต้นและศาลสูงสุดของตนเอง มีระบบผู้พิพากษาและองค์กรบริหารงานบุคคลเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากระบบศาลยุติธรรม โดยผู้พิพากษาของศาลชำนาญพิเศษจะมีคุณสมบัติเฉพาะและมีความเชี่ยวชาญทางกฎหมายพิเศษโดยเฉพาะ ระบบนี้ใช้อยู่ในประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (Civil Law) เช่น ฝรั่งเศส เบลเยียม อิตาลี ออสเตรีย สวีเดน และฟินแลนด์ เป็นต้น

การจัดระบบของศาลหรือองค์กรที่ใช้อำนาจทางตุลาการของประเทศที่ใช้รูปแบบระบบศาลคู่ จะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้³

- (1) ศาลแต่ละประเภท คือ ศาลยุติธรรมและศาลชำนาญพิเศษต่างประกอบด้วย ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด
 - (2) มีการแบ่งแยกอำนาจระหว่างศาลยุติธรรมและศาลชำนาญพิเศษอย่างเด็ดขาด
 - (3) ศาลยุติธรรมและศาลชำนาญพิเศษต่างเป็นอิสระซึ่งกันและกัน
 - (4) มีการแบ่งแยกผู้พิพากษาศาลยุติธรรมและผู้พิพากษาศาลชำนาญพิเศษอย่างเด็ดขาด
- เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน ทำให้มีการสร้างความชำนาญการเฉพาะด้านขึ้น

ระบบศาลของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น “เป็นระบบศาลคู่” เพราะเรามีศาลชำนาญพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลปกครอง แต่อย่างไรก็ตามระบบศาลของประเทศไทยเรายังไม่เป็นระบบศาลคู่ที่สมบูรณ์แบบ เพราะศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแรงงานก็ยังเป็นศาลยุติธรรม และคดีภาษีอากรซึ่งในเนื้อหาเป็นคดีปกครอง แต่ “ศาลภาษีอากร” ก็เป็นศาลยุติธรรม⁴ กล่าวคือ “ไม่ว่าจะเป็นศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย ไม่ใช่ศาลยุติธรรม แต่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นๆกำหนดให้ถือว่าเป็นศาลยุติธรรม (กำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น)

³ อิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ. (2540). ตอบ 20 คำถามเกี่ยวกับศาลปกครอง เรียนรู้เรื่องศาลปกครองอย่างคนธรรมดา. หน้า 15-16.

⁴ คณิต ณ นคร. (2548). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี. หน้า 45.

2.1.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจศาล

การพิจารณาความหมายของคำว่า “อำนาจศาล”(Competency) จะมีคำอื่นที่มีความหมายใกล้เคียงจนอาจทำให้เกิดความสับสนได้ ดังเช่นคำว่า เขตอำนาจศาล (Jurisdiction) ซึ่งในทางตำราวิชาการมีการให้คำนิยามทั้งสองคำไว้ พอสรุปได้ดังนี้

(1) ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ เขตอำนาจในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายของรัฐ มี 2 องค์กร ได้แก่ องค์กตุลาการ และองค์การบริหาร ซึ่งเขตอำนาจของรัฐในทางศาล (Judicial Jurisdiction) ที่ศาลหรือองค์กตุลาการเป็นผู้ใช้ (Court or judicial Authorities) หมายถึง อำนาจของรัฐที่จะพิจารณาพิพากษาคดีความและสั่งลงโทษในลักษณะต่างๆต่อผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของรัฐ⁵

(2) ในทางกฎหมายทั่วไป เขตอำนาจศาล (Jurisdiction) มีหลายความหมายได้แก่ขอบเขตขององค์กร ซึ่งเป็นเขตทางภูมิศาสตร์ที่ศาลจะมีอำนาจเหนือคดี หรือ การที่รัฐแสดงออกซึ่งอำนาจเฉพาะตัว และอธิปไตยเหนือบุคคลและทรัพย์สินที่อยู่ภายในดินแดน

Fredrick L. Schuman ให้ความหมายเขตอำนาจศาลว่า เป็นอำนาจบังคับ (authority) ใช้กฎหมาย เป็นสิทธิของรัฐที่จะใช้อำนาจนี้ในการตัดสินคดีพิพาท โดยที่รัฐมีเขตอำนาจเหนือดินแดน ซึ่งรัฐนั้นมีอำนาจอธิปไตย และเหนือบุคคลผู้ซึ่งเป็นบุคคลในสัญชาติของตน⁶

นักวิชาการไทยได้ให้คำนิยามของเขตอำนาจศาลไว้ว่า เขตอำนาจศาล หมายถึง เขตท้องที่ของศาลชั้นต้นแต่ละศาล⁷

จากนิยามทางกฎหมายของคำว่า เขตอำนาจศาล (Jurisdiction) ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เป็นคำนิยามในเชิงกว้าง กล่าวคือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้อำนาจบังคับโดยกฎหมายในทางบังคับของฝ่ายตุลาการในการรับฟังและพิจารณาพิพากษาคดีพิพาท โดยมีข้อจำกัดเรื่องเขตแดนหรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นหลักในการแบ่งเขตอำนาจของแต่ละเขตอำนาจของแต่ละศาล

อำนาจศาล หมายถึง อำนาจหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายของศาล (Legal authority)⁸ มิใช่เรื่องเขตอำนาจศาลแต่เป็นอำนาจที่รัฐมอบให้แก่บุคคลผู้มีหน้าที่ชี้ขาดตัดสินคดีความ

⁵ ชนิกา นาคบุตร. (2542). เขตอำนาจรัฐและปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต. หน้า 20.

⁶ สุมานิต มั่นสุข. (2517). เขตอำนาจศาลในคดีอาญา. หน้า 13.

⁷ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 514.

⁸ A.S Homby. (1955). Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. p. 232.

ดังนั้นอำนาจศาลจึงหมายถึง อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลหรืออำนาจของบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นศาล (ผู้พิพากษา) อำนาจศาลมิได้เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ แต่เป็นเรื่องของอำนาจของบุคคลผู้ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาเป็นสำคัญ⁹

ความหมายตามที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า อำนาจศาล (Competency) จะมีความหมายเชิงแคบมุ่งเน้นไปที่อำนาจหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมาย (Legal authority) ซึ่งมีความสามารถในทางกฎหมายเหนือคดี หรือข้อพิพาท โดยอาศัยอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายจัดตั้งศาลนั้นๆ บัญญัติให้ศาลนั้นมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีประเภทใดบ้าง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นอำนาจบังคับในทางศาลโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการที่ทำการรับฟังและพิจารณาพิพากษาคดีพิพาท

สำหรับความหมายของอำนาจศาลยุติธรรม หมายถึง อำนาจการบังคับในทางศาลยุติธรรม ซึ่งทำหน้าที่รับฟังและพิจารณาคดีพิพาทหรือข้อพิพาทตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายจัดตั้งศาลยุติธรรมบัญญัติไว้ ศาลยุติธรรมจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาและคดีแพ่ง โดยคดีอาญาเป็นเรื่องการตัดสินวินิจฉัยการกระทำของบุคคลว่าเป็นความผิดและต้องรับโทษหรือไม่

ดังนั้น กฎหมายอาญาจึงเป็นกฎหมายมหาชน ได้แก่ กฎหมายที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน¹⁰ ส่วนคดีแพ่งเป็นการวินิจฉัยนิติสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันซึ่งเ็นไปตามหลักกฎหมายเอกชน

2.1.2 การจัดรูปแบบของศาลในต่างประเทศ

การจัดรูปแบบของศาลในแต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างกันตามประวัติความเป็นมาของศาลในแต่ละประเทศ ซึ่งสามารถจำแนกการจัดรูปแบบของศาลออกได้เป็นการจัดรูปแบบของศาลชั้นต้น และการจัดรูปแบบของศาลสูง ระบบศาลสองชั้น และระบบศาลสามชั้นดังนี้

2.1.2.1 การจัดรูปแบบของศาลชั้นต้น (Trial Courts)

การจัดรูปแบบศาลชั้นต้นในบางประเทศ กำหนดให้ศาลชั้นต้นมีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ได้ แต่ในบางประเทศก็ไม่ได้ให้อำนาจดังกล่าวไว้ ซึ่งแยกออกได้เป็น 2 ระบบ คือ¹¹

ระบบแรก เรียกว่า “one-trier trial court system” ศาลชั้นต้นจะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ

⁹ สติต เล็งโรสง. (2515, กันยายน). “อำนาจศาล.” วารสารนิติศาสตร์, 3, 3. หน้า 103.

¹⁰ เกียรติขจร วจนะสวัสดิ์. (2544). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. หน้า 8.

¹¹ Hideo Tanaka. (1984). *The Japanese Legal System*. pp. 467-468.

ในระดับต่ำ ได้แก่ ศาลแขวง มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีโทษเล็กน้อย ศาลชั้นต้นในระดับสูง ได้แก่ ศาลจังหวัด มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่มีโทษเกินเขตอำนาจของศาลแขวงและคดีอาญาบางประเภทซึ่งไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง แต่ศาลจังหวัดจะไม่มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์เลย คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลแขวงหรือศาลจังหวัดต้องอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจ ระบบศาลชั้นต้นแบบนี้ ได้แก่ ระบบศาลของไทย ดิสตริคออฟโคลัมเบียของสหรัฐอเมริกา

ระบบที่สอง เรียกว่า “two-trier trial court system” ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับระบบแรก คือ มีศาลชั้นต้น 2 ระดับ ศาลในระดับต่ำ ได้แก่ ศาลแขวง ศาลในระดับสูง ได้แก่ ศาลจังหวัด แต่แตกต่างกันตรงที่ว่า ศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจทั่วไปนี้ มีเขตอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ด้วย คือ นอกจากมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวงแล้ว ยังมีอำนาจพิจารณาคดีที่อุทธรณ์จากศาลแขวงในคดีอาญาที่มีจำนวนโทษเพียงเล็กน้อย

2.1.2.2 การจัดรูปแบบของศาลสูง

การจัดระบบศาลของคอมมอนลว์และซีวิลลว์ อันได้แก่ ระบบศาลของประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมนี¹² การจัดรูปแบบของศาลอุทธรณ์ในแต่ละประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความจำเป็นและภูมิหลังของประเทศนั้นๆ ซึ่งพอจะสรุปรูปแบบศาลอุทธรณ์ได้ 5 แบบ ดังนี้ คือ

แบบที่ 1 มีศาลอยู่เพียง 2 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น และศาลอุทธรณ์อีกเพียงชั้นเดียว โดยอาศัยศาลอุทธรณ์เป็นศาลสูงสุด ในสหรัฐอเมริกามีมลรัฐถึง 27 มลรัฐ ที่มีการจัดรูปแบบของศาลในแบบนี้¹³ ซึ่งเป็นมลรัฐที่มีประชากรอยู่อย่างเบาบาง ได้แก่ มลรัฐอลาสก้า อาร์คันซอ คอนเนตติกัน เดลแวร์ ดิสตริคออฟโคลัมเบีย ฮาวาย เป็นต้น

แบบที่ 2 แบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ (ศาลอุทธรณ์ระดับกลาง) และศาลสูงสุด (ศาลฎีกา) ได้แก่ ระบบของศาลไทย ระบบของศาลบางรัฐในสหรัฐฯ เช่น โคโลราโด จอร์เจีย แมริแลนด์ มิชิแกน เป็นต้น

แบบที่ 3 มีลักษณะและวิวัฒนาการเช่นเดียวกับแบบที่ 2 โดยแบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น เช่นเดียวกัน คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด แต่ต่างกันตรงที่ศาลอุทธรณ์แบ่งออกเป็นหลายศาล กระจายกันอยู่ตามภาคต่างๆ ศาลอุทธรณ์แต่ละภาคไม่มีผลผูกพันกัน จึงต้องมีศาลสูงสุดครอบคลุมอีกชั้นหนึ่ง เพื่อให้การใช้กฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระบบศาลที่ใช้แบบนี้ ได้แก่

¹² ประภาศน์ อวยชัย. (2506 เมษายน – 2508 มีนาคม). “ศาลยุติธรรมนานาชาติ” *ดูภาพ*, 10, หน้า 435-463, หน้า 263-283.

¹³ H. Ted Rubin. (1976). *The Courts : Fulcrum of the Justice System*. pp. 128-129.

ระบบศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น บางมลรัฐของสหรัฐ เช่น แคลิฟอร์เนีย อิลลินอยส์ ฟลอริดา หลุยเซียน่า มิสซูรี เป็นต้น¹⁴

แบบที่ 4 มีลักษณะเช่นเดียวกับแบบที่ 2 คือ มี 3 ชั้นศาล ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด ศาลอุทธรณ์เพียงศาลเดียว แต่แบ่งออกเป็น 2 แผนก คือ แผนกคดีแพ่งและคดีอาญา ระบบศาลในแบบนี้ ได้แก่ ศาลของอังกฤษ (เพื่อพิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลไฮคอร์ท)¹⁵ บางมลรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น อะลาบามา เท็กซัส

แบบที่ 5 แบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลสูงสุด เพียงแต่ศาลอุทธรณ์จัดเป็นแผนกหนึ่งอยู่ในศาลชั้นต้น เป็นแผนกที่มีอำนาจพิจารณา เฉพาะ หากคู่ความไม่พอใจคำตัดสินของแผนกอุทธรณ์ ก็ย่อมอุทธรณ์ต่อไปยังศาลสูงสุดของมลรัฐได้ เช่น ระบบศาลของรัฐนิวยอร์ก และนิวเจอร์ซีย์

2.1.2.3 ระบบศาลสองชั้น

ระบบศาลสองชั้นนี้ ประกอบด้วย ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ หรือศาลที่อยู่ในระดับเดียวกับศาลอุทธรณ์ ศาลในระบบนี้เป็นกรณีที่คดีมีโอกาสได้รับการพิจารณาพิพากษาถึงสองครั้ง ตามลำดับกัน โดยกระบวนการพิจารณาอย่างเดียวกันในศาลสองศาล แม้ว่าในบางประเทศจะมีศาลฎีกาขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งก็ไม่ถือว่าศาลฎีกาเป็นศาลชั้นที่สาม เพราะศาลฎีกามีได้ทำหน้าที่แก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆของศาลล่าง และไม่สามารถที่จะมีคำพิพากษาแทนคำพิพากษาของศาลล่างได้ ดังเช่นศาลอุทธรณ์

โดยหลักแล้วบทบาทหรืออำนาจหน้าที่หลักของศาลสูงสุดหรือศาลฎีกาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำให้การบังคับใช้หลักเกณฑ์ของกฎหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บทบาทของศาลสูงสุดนี้มีเพียงการยกเลิกหรือกลับคำพิพากษาของศาลล่างหรืออุทธรณ์นั้นเสีย แต่ไม่มีอำนาจที่

¹⁴ ระบบศาลของสหรัฐอเมริกาก็มีวิวัฒนาการเช่นเดียวกับระบบศาลในแบบที่ 2 คือ เดิมผู้พิพากษาศาลสูงสุดของสหรัฐปฏิบัติหน้าที่ของตนอยู่ในเขตนครหลวงของประเทศและออกพิจารณาตามภาคต่างๆของประเทศ ด้วย กล่าวคือ ออกเดินทางไปปฏิบัติงานนอกเขตนครหลวงช่วยงานศาลประจำเขต การแผ่ขยายดินแดนและการรับมลรัฐใหม่เข้ามาทำให้จำนวนอุทธรณ์ที่ยื่นต่อศาลสูงสุดเพิ่มมากขึ้นมากมาย ทำให้ผู้พิพากษาศาลสูงสุดมีภาระมากขึ้น จึงได้มีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ของสหรัฐขึ้น 9 ศาล ในปี ค.ศ. 1891 (ปัจจุบันมี 11 ศาล รวมทั้งศาลคิสตริคออฟโคลัมเบีย) เพื่อให้การเดินทางไปมาตามภาคต่างๆของผู้พิพากษาศาลสูงสุดเพลาลง ทั้งนี้เพราะศาลอุทธรณ์แต่ละศาลต่างก็มีผู้พิพากษาประจำอยู่ ศาลอุทธรณ์ในเวลานั้นรู้จักในนามของศาลอุทธรณ์ประจำภาค รายละเอียดดู ดำรง ชรรमारักษ์ และสมโชค เจริญลาภ. (2514, 3 ธันวาคม). “แนะนำระบบศาลของสหพันธ์รัฐอเมริกา.” วารสารนิติศาสตร์. หน้า 120-121.

¹⁵ Keith J. Eddy. (1987). *The English Legal System*. pp. 46-47.

จะพิพากษาคดีนั้นใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากศาลสูงสุดไม่ได้พิจารณาข้อเท็จจริงของคดีซึ่งปล่อยให้เป็นอำนาจเด็ดขาดของศาลล่าง¹⁶ แต่จะมีหน้าที่วินิจฉัยข้อกฎหมายเพื่อวางหลักหรือตีความกฎหมายให้เป็นแนวเดียวกัน เช่น ระบบศาลของประเทศฝรั่งเศส¹⁷ ซึ่งแม้จะมีลำดับชั้นศาลยุติธรรมสามระดับ แต่ก็ใช้หลักของ “ระบบศาลสองชั้น” ได้แก่ ศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลลำดับแรกและศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลลำดับที่สอง ศาลที่อยู่ในลำดับชั้นสูงสุดได้แก่ la Cour de Cassation ซึ่งมีอยู่เพียงศาลเดียว โดยศาลนี้ไม่ใช่ศาลลำดับชั้นที่สาม แต่มีบทบาทหน้าที่สำคัญ คือ เป็นผู้ควบคุมความถูกต้องของการแปลกฎหมายในการพิจารณาคดีของศาลล่าง โดยมีอำนาจพิจารณาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น¹⁸

ส่วนปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ต้องยึดถือตามที่ศาลล่างได้ฟังมา ศาลสูงสุดไม่มีอำนาจแก้ไขบทวนปัญหาข้อเท็จจริง และในกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าคำพิพากษาของศาลล่างที่ถูกฎีกานั้น ศาลล่างได้มีการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้อง ศาลฎีกาจะมีคำวินิจฉัยยกคำพิพากษาของศาลล่าง และส่งคำพิพากษาเรื่องนั้นไปให้ศาลล่างทำการพิจารณาคัดสินคดีใหม่ ซึ่งประเทศเยอรมนีและบางมลรัฐในสหรัฐอเมริกาที่มีการจัดรูปแบบศาลในลักษณะเช่นนี้

การจัดรูปแบบศาลในลักษณะเช่นนี้ จะเน้นบทบาทการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นมาก ดังนั้น การอุทธรณ์จึงให้สิทธิกระทำได้เพียงครั้งเดียว โดยเปิดกว้างให้อุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนการอุทธรณ์ต่อไปอีกชั้นหนึ่งหรือการฎีกานั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่กฎหมายห้ามหรือไม่ให้สิทธิไว้ จะฎีกาได้แต่เฉพาะกรณีที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขเอาไว้ การจัดรูปแบบศาลเช่นนี้ไม่เป็นการเอื้อต่อการใช้สิทธิฎีกา หากแต่เป็นการจำกัดสิทธิในการฎีกามากกว่า

2.1.2.4 ระบบศาลสามชั้น

ลักษณะของการแบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลที่อยู่ในระดับเดียวกัน และศาลฎีกา ประเทศที่จัดแบ่งศาลออกเป็นลักษณะนี้ จะวางบทบาทและหน้าที่ของศาลในแต่ละระดับให้รับผิดชอบต่างกัน และมีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน กล่าวคือ

¹⁶ วรรณชัย บุญบำรุง, ธนกร วรปรัชญากุล และ สิริพันธ์ พลรบ. (2548). *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาคความแพ่ง เล่ม 2*. หน้า 237.

¹⁷ Amos, Maurice Sheldon. Edited by F.H.Lawson, A.E.Anton, L.Neville Brown. (1969). *Introduction to French Law*. p.8.

¹⁸ วรรณชัย บุญบำรุง. “วิธีพิจารณาคความแพ่งตามกฎหมายฝรั่งเศส : ตัวอย่างของกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งของประเทศซึ่งใช้ระบบ Civil Law.” *รพี 42*. หน้า 118.

ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่ทำหน้าที่รับพิจารณาตัดสินคดีต่างๆ (Trial Court)¹⁹

ศาลอุทธรณ์ก็มีหน้าที่คอยตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆของศาลชั้นต้น (Correcting Court)²⁰

วัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์ที่สำคัญมีอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรกการหน่วงรั้ง โดยเมื่อศาลล่างรู้ว่าคดีที่ตนตัดสินจะขึ้นไปสู่การพิจารณาของศาลสูง ก็จะทำด้วยความระมัดระวัง จัดเป็นมาตรการป้องกัน และประการที่สองการแก้ไข เมื่อศาลสูงพบว่าศาลล่างตัดสินผิด ก็จะต้องตัดสินใหม่ให้ถูกต้อง จัดเป็นมาตรการแก้ไข²¹

ด้วยวัตถุประสงค์ของการอุทธรณ์ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการอุทธรณ์เป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินคดีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีแพ่งหรือคดีอาญา เพราะเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือทั้งผู้ที่ดำเนินคดี ผู้ถูกดำเนินคดี และผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี ยิงในส่วนของคดีอาญานั้น เป็นเรื่องที่สำคัญเพราะกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล การที่กฎหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญา กำหนดให้คดีอาญานั้นอุทธรณ์ได้โดยตรงต่อศาลฎีกานั้น อันเป็นการแตกต่างกับการอุทธรณ์คดีอาญาทั่วไปนั้น เป็นการทำให้สิทธิในการดำเนินคดีอาญานั้นลดน้อยลงขัดต่อหลักความเสมอภาคในด้านของกฎหมาย²²

ศาลฎีกานั้นก็คอยทำหน้าที่ควบคุมการใช้ดุลยพินิจของศาลล่าง (Supervisory) และวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญๆต่างๆ และยิ่งไปกว่านั้น ในบางประเทศกลับยังให้ความสำคัญต่อศาลสูงสุดหรือศาลฎีกามาก ด้วยเหตุผลซึ่งวิวัฒนาการจากรากฐานทางประวัติศาสตร์ของตน เช่น ประเทศอังกฤษ²³ และสหรัฐอเมริกา²⁴ เป็นต้น การจัดวางระบบศาลออกเป็น 3 ชั้น เช่นนี้ก็เพื่อเปิด โอกาสให้มีการทบทวนแก้ไขปัญหาข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งบัญญัติกฎหมายให้สิทธิอุทธรณ์และฎีกาอย่างกว้างขวาง จะมีข้อจำกัดบ้างเล็กน้อยหรือวางข้อจำกัดและเงื่อนไขต่างๆออกมาเพื่อแก้ไขปัญหาคดีชั้นศาลเท่านั้น

¹⁹ American Jurisprudence. (1969). Trial. pp. 191-192.

²⁰ Ibid. Appeal and Error. p. 532.

²¹ สติชัย เล็งไธสง. (2540). ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. หน้า 93.

²² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 30.

²³ ในประวัติศาสตร์ ศาลสูงสุด (The House of Lord) ของอังกฤษนั้น ทำหน้าที่คอยถ่วงดุลอำนาจของกษัตริย์ เพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาโดยตลอด

²⁴ Hideo Tanaka. Op.cit. Loc.cit.

ระบบศาลสามชั้นนี้มีหลักว่า ศาลลำดับชั้นที่สามซึ่งเป็นศาลสูงสุดมีอำนาจเต็มที่ในการพิจารณาคดีใหม่และมีคำพิพากษาเป็นของตนเอง ระบบศาลนี้ใช้กันอยู่ในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ รวมทั้งประเทศที่ได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายดังกล่าว เช่น ประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าคดีทุกประเภทมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาทั้งสามศาล โดยมีเหตุผลเนื่องมาจากความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ให้มีคดีค้างในศาลสูงเป็นจำนวนมากเกินไป โดยประเทศต่างๆ ที่ใช้ระบบสามชั้นศาลนี้ส่วนใหญ่จะสร้างมาตรการในการกลั่นกรองคดีที่ขึ้นสู่ศาลสูง เช่น การควบคุมตรวจสอบโดยศาลว่าสมควรอนุญาตให้มีการอุทธรณ์ฎีกาคดีนั้นหรือไม่ การควบคุมตรวจสอบล่วงหน้านี้ช่วยให้สามารถเป็นหลักประกันได้ว่า เฉพาะคดีที่เหมาะสมเท่านั้นที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลสูงสุด

ระบบศาลของไทยเป็นระบบสามชั้น ตั้งแต่มีการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อปี พ.ศ. 2478 และ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 272 ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ หรือตามกฎหมายอื่น อันเป็นการนำแบบอย่างมาจากประเทศอังกฤษ

2.1.3 การจัดรูปแบบของศาลในประเทศไทย

2.1.3.1 ประเภทของศาลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติให้ศาล มี 4 ประเภท ได้แก่

(1) ศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court) มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ โดยเฉพาะอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดว่ากฎหมายฉบับใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ

(2) ศาลยุติธรรม (Court of Justice) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่นนั้นๆ เฉพาะศาลยุติธรรมมีองค์ประกอบและเขตอำนาจอย่างไร ได้บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

(3) ศาลปกครอง (Administrative Court) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลที่พิพาทกับเอกชน หรือคดีที่พิพาทระหว่างหน่วยราชการด้วยกันเอง ซึ่งเป็นข้อพิพาทเนื่องมาจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่หน่วยงานของราชการดังกล่าวต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

(4) ศาลทหาร (Court – Martial) ตามพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลทหาร กำหนดให้ศาลทหารทั้งหลายสังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญศาลทหารมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีอาญาที่จำเลยรับราชการเป็นทหารเท่านั้น ถ้าข้าราชการทหารกระทำความผิดร่วมกับพลเรือนก็ต้องขึ้นศาลพลเรือน ศาลทหารแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาลทหารจังหวัด (เทียบเท่าศาลชั้นต้น) ศาลทหารกลาง (คล้ายกับศาลอุทธรณ์) และศาลทหารสูงสุด (คล้ายกับศาลฎีกา)²⁵

2.1.3.2 ประวัติความเป็นมาของศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยของรัฐ ตามหลักและทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจที่ให้รัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร รัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ และศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ ศาลยุติธรรมมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบหลักที่สำคัญ คือ การอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย สะดวก รวดเร็ว และมีความเที่ยงธรรม แต่ผลของการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลยุติธรรมนั้นย่อมต้องกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้นอำนาจของศาลยุติธรรมจึงต้องมีขอบเขตอำนาจ คือ ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่รับผิดชอบภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น

ดังนั้น รัฐธรรมนูญของประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยส่วนใหญ่ จึงได้บัญญัติให้ศาลหรือผู้พิพากษามีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย²⁶ ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลหรือผู้พิพากษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลใดๆ

สำหรับศาลยุติธรรมในประเทศไทยนั้น ได้มีการประกาศจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2435 ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการรวบรวมศาลต่างๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในกรมและกระทรวงต่างๆ มารวมอยู่ในสังกัดเดียวกันและเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร โดยกำหนดให้สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรมที่ตั้งขึ้นใหม่ ซึ่งมีเสนาบดีเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านธุรการของศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่ศาลยุติธรรมเท่านั้น

(1) ความหมายของคำว่า “ศาลยุติธรรม”

คำว่า “ศาลยุติธรรม” เริ่มมีขึ้นเมื่อได้ประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2434 กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นนั้น สถานที่ที่ใช้สำหรับการพิจารณาคดี

²⁵ วิชัย ตันติกุลานนท์. (2543). คำอธิบายกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม. หน้า 11-12.

²⁶ ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 249.

ซึ่งในต่อมาเรียกว่า “ศาล” นั้นมิได้รวมกันเป็นสถาบันดังเช่นในปัจจุบัน เนื่องจากในสมัยนั้นผู้คนพลเมืองต้องเข้าสังกัดอยู่กับเจ้าขุนมูลนาย เมื่อเกิดข้อพิพาทกันเจ้าขุนมูลนายของตนก็จะทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินข้อพิพาทนั้น บางครั้งมีบุคคลอยู่ต่างสังกัดทำให้เกิดข้อพิพาทกันขึ้น โดยมีการแย่งคดีไปตัดสินทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมจึงทำให้เกิดศาลขึ้น แต่ศาลก็ยังคงกระจัดกระจายอยู่ตามกรมต่างๆ

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทำการปฏิรูปเกี่ยวกับกฎหมายจึงได้ประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นมาเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2434 เพื่อรวบรวมคดีซึ่งพิจารณาในกรมต่างๆมาทำการพิจารณาพิพากษาขังศาลสถิตยุติธรรม แต่ศาลเหล่านั้นก็ยังมิได้เข้าร่วมอยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมทั้งหมด จนกระทั่งต่อมาได้มีพระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2477 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ศาลทั้งหลายจึงต้องสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรมตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นศาลทั้งหลายซึ่งต้องสังกัดกระทรวงยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2478 จึงมีชื่อเรียกกันโดยรวมว่า “ศาลยุติธรรม”²⁷

ดังนั้น คำว่า “ศาลยุติธรรม” จึงหมายถึงความถึง ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญา ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และคดีอื่นๆตามกฎหมายอื่น อย่างเช่น คดีแรงงานตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 คดีภาษีอากรตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 คดีเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 คดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 คดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลาย พ.ศ. 2542

(2) ประวัติความเป็นมาของศาลยุติธรรมในประเทศไทย

ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี และในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนนั้น ถือหลักว่า “พระมหากษัตริย์เป็นที่มาของความยุติธรรมทั้งปวง” มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเช่นกัน แม้ในปัจจุบันได้มีการปฏิรูประบบของศาลให้ทันสมัย โดยมีการจัดระบบองค์กรของศาลให้สอดคล้องกับนานาอารยะประเทศแล้ว แต่ก็ยังคงยึดถือหลักว่า “การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจ

²⁷ เดือน จิตรกร. (2532). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม. หน้า 2.

ของศาล โดยเฉพาะ” ซึ่งจะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยในพระมหากษัตริย์ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองหลักนี้ไว้²⁸

2.1.3.3 การจัดลำดับชั้นของศาลยุติธรรม

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 1 ได้กล่าวถึงเรื่องชั้นของศาล โดยแบ่งศาลยุติธรรมออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น นอกจากนี้ยังแบ่งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ออกเป็นอีกหลายศาล ตั้งอยู่ที่ราชอาณาจักร

เมื่อศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มีอยู่หลายศาล ส่วนศาลฎีกามีอยู่ศาลเดียวดังกล่าวแล้ว จึงอาจแบ่งศาลแต่ละชั้นเป็นดังนี้

(1) ศาลชั้นต้น ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 2 กำหนดให้ ศาลชั้นต้น ประกอบด้วยหรือแบ่งได้ออกเป็น ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญารุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัด ศาลแขวง ศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้น

สำหรับศาลยุติธรรมอื่นที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดให้เป็นศาลชั้นต้นตามมาตรา 2 ตอนท้ายนั้น ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ศาลแรงงานกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และศาลล้มละลายกลาง โดยศาลชั้นต้นเป็นศาลที่มีความสำคัญต่อคดีมาก กล่าวคือ

ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่มีอยู่ทุกท้องที่ที่ราชอาณาจักร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่จะเริ่มคดีด้วยการยื่นฟ้อง คำร้องขอ หรือคำร้องที่ศาลชั้นต้นเหล่านั้น ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ของคนได้

ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่ทำการพิจารณาสืบพยานบันทึกเก็บไว้ในสำนวน สำนวนที่จัดทำขึ้นดังกล่าวจะเป็นสำนวนหลักสำหรับการพิจารณาพิพากษาของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาต่อไป เพราะว่าการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ปกติจะไม่มี การสืบพยาน เพียงแต่ทำการตรวจสอบสำนวนดังกล่าวที่ศาลชั้นต้น ได้ทำไว้เท่านั้น

ศาลชั้นต้นเป็นศาลเดียวที่ทำหน้าที่ในการบังคับคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 302 และออกหมายอาญาเพื่อบังคับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 58 เว้นแต่แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของศาลฎีกา ซึ่งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง

²⁸ ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 233.

การเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 45 ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจบังคับคดีได้เอง

ศาลชั้นต้นยังเป็นศาลที่ทำหน้าที่รับอุทธรณ์หรือรับฎีกา หรือรับคำร้องขอต่างๆที่ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา หรือไต่สวนสืบพยาน และอ่านคำพิพากษาแทนศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาด้วย

(2) ศาลอุทธรณ์ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 3 กำหนดให้ ศาลอุทธรณ์ประกอบด้วย หรือแบ่งออกได้เป็น ศาลอุทธรณ์ และ ศาลอุทธรณ์ภาค

สำหรับศาลอุทธรณ์มีอยู่ศาลเดียว ส่วนศาลอุทธรณ์ภาคตามพระราชบัญญัติศาลอุทธรณ์ภาค พ.ศ. 2535 เดิมเปิดทำการเพียง 3 ศาล คือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ศาลอุทธรณ์ภาค 2 ศาลอุทธรณ์ภาค 3 ต่อมาได้เปิดทำการอีก 6 ศาล คือ ศาลอุทธรณ์ภาค 4 ศาลอุทธรณ์ภาค 5 ศาลอุทธรณ์ภาค 6 ศาลอุทธรณ์ภาค 7 ศาลอุทธรณ์ภาค 8 ศาลอุทธรณ์ภาค 9

(3) ศาลฎีกา ศาลฎีกามีอยู่ศาลเดียว เป็นศาลสูงสุด เมื่อศาลฎีกาชี้ขาดตัดสินคดีอย่างไรย่อมเป็นที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 147 คู่ความไม่มีสิทธิที่จะทูลเกล้าฯถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 23 วรรคท้าย²⁹

2.2 หลักการดำเนินคดีในศาลยุติธรรม

2.2.1 ระบบการดำเนินคดีอาญาในศาลยุติธรรม

2.2.1.1 การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

การดำเนินคดีอาญาในอดีตของนานาประเทศนั้นใช้ ระบบไต่สวน³⁰ อันเป็นระบบที่ไม่มีมีการแยก “การสอบสวนฟ้องร้อง” ออกจาก “การพิจารณาพิพากษาคดี” กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนนั้น ผู้ไต่สวน (ศาลหรือผู้พิพากษา) มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบความจริงเพียงองค์กรเดียว โดยทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐาน ซักถามพยานและชำระความด้วยตนเองตลอดหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นทั้งผู้ฟ้องและผู้ตัดสินคดีในคนเดียวด้วยกัน ผู้ถูกไต่สวนนั้นแทบจะไม่มีสิทธิใดๆเลย สภาพของผู้ถูกไต่สวนเป็นเพียง “วัตถุแห่งคดี” หรือเป็น “กรรมในคดี”³¹

²⁹ ไพโรจน์ วายุภาพ. (2545). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม. หน้า 43.

³⁰ ระบบไต่สวนมีที่มาจากศาลทางศาสนาคริสต์ศาสนานิกายคาทอลิกในสมัยกลาง ซึ่งทางศาสนาจักรโดยเฉพะอย่างยิ่งสันตปาปาแห่งกรุงโรมมีอิทธิพลเหนือฝ่ายอาณาจักร ดู กุลพล พลวัน. (2544). การบริหารกระบวนการยุติธรรม. หน้า 14.

³¹ คณิต ณ นคร. (2525, กันยายน). “ปัญหาในการใช้ดุลพินิจของอัยการ.” วารสารอัยการ, 5, 7. หน้า 31-32.

ในระยะต่อมาเห็นว่า การดำเนินคดีอาญาตามที่รวมการสอบสวนฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาไว้ในองค์กรเดียวกัน มีข้อบกพร่อง ดังนี้

(1) ผู้ไต่สวน (ศาลหรือผู้พิพากษา) มีอำนาจมากเกินไป มีอคติกับผู้ถูกไต่สวนทำให้ไม่มีความเป็นกลาง จนกลายเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ปราบปรามการกระทำความผิดอาญามากกว่าจะเป็นองค์กรในการอำนวยความยุติธรรม

(2) ผู้ถูกไต่สวนมีสภาพเป็นเพียงวัตถุแห่งการชักฟอกในคดีเท่านั้น ไม่มีสิทธิใดๆ ในการต่อสู้หรือได้รับการช่วยเหลือในการค้นหาความจริงและมักถูกกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายในวิธิตรมาน เพื่อให้รับสารภาพซึ่งขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน³²

2.2.1.2 การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ถือว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาแบบนี้เกิดจากการแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน เพื่อให้สามารถอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนคำนึงถึงความสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชนด้วยเช่นกัน ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาที่ได้ออกอำนาจในการตรวจสอบความจริงระหว่าง “การสอบสวนฟ้องร้อง” ออกจาก “การพิจารณาพิพากษา” โดยให้มีองค์กรหนึ่งที่เรียกว่า “อัยการ” เป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนฟ้องร้องเพื่อตรวจสอบความจริงในขั้นหนึ่งก่อน ซึ่งการสั่งคดีของอัยการนั้น อัยการจะมีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจหน้าที่ ไม่ผูกมัดกับความเห็นและคำสั่งของหน่วยงานอื่น ตลอดจนคำพิพากษาของศาลฎีกา เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับความเสมอภาคในการดำเนินคดีอาญาของผู้ถูกกล่าวหาได้³³ ส่วนศาลหรือผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์กรดั้งเดิมนั้น คงทำหน้าที่เพียงรับผิดชอบการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น ศาลจะดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่ออัยการยื่นฟ้องมาแล้ว นอกจากนี้ศาลจะตัดสินยกฟ้องไม่ได้ และจะขยายไปลงโทษผู้ไม่ได้อัยการยื่นฟ้องมาก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงได้ให้ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากสภาพการเป็นวัตถุแห่งคดีหรือกรรมในคดี และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นไปเป็น “ประธานในคดี” (Subject)³⁴ ให้มีสิทธิต่างๆ ในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ตลอดจนห้ามการกระทำใดๆ ที่เป็นการกระทบต่อเสรีภาพในการตัดสินใจของผู้ถูกกล่าวหา

³² คณิต ฒ นคร. (2544, มกราคม-มิถุนายน). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” วารสารกฎหมายธุรกิจ บัณฑิตย., 1, 1. หน้า 52.

³³ คณิต ฒ นคร. (2531, มิถุนายน). “คำพิพากษาศาลฎีกาผูกมัดพนักงานในการดำเนินคดีอาญาเพียงใด.” วารสารนิติศาสตร์, 18, 2. หน้า 119.

³⁴ คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 32-33.

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา จึงมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีเป็น 3 ฝ่าย คือ ศาล ผู้กล่าวหา และ ผู้ถูกกล่าวหา ทั้งนี้กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ต่างก็นำระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหามาใช้เช่นเดียวกันกับกลุ่มประเทศภาคพื้นยุโรปที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือประมวลกฎหมาย (Civil Law) แต่มีลักษณะแตกต่างกันในรูปแบบของการดำเนินคดีอาญาในศาล กล่าวคือ ประเทศอังกฤษมีลักษณะเป็นการต่อสู้คดีกัน (Trial by battle)³⁵ ระหว่างโจทก์ผู้กล่าวหาและจำเลยผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีฐานะในศาลเท่าเทียมกัน ส่วนศาลจะทำหน้าที่เป็นกลางและชี้ขาด ดังนั้นศาลจึงต้องวางเฉย (passive) และเป็นหน้าที่ของผู้กล่าวหาที่ต้องนำพยานหลักฐานมาแสดงว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำ และผู้ถูกกล่าวหาต้องนำพยานหลักฐานมาแก้ไขว่าตนมิได้กระทำความผิด ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องหาพยานหลักฐานของตนมาสนับสนุนเหตุผลของฝ่ายตน นอกจากศาลทำหน้าที่เป็นกลางแล้ว ศาลมีบทบาทที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐาน คอยควบคุมให้ทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน โดยเคร่งครัด มีบทคัดพยานที่เด็ดขาดเพื่อมิให้พยานที่มีลักษณะต้องห้ามเข้าสู่สำนวนความ ทั้งนี้ มิให้มีการเอาเปรียบกันและกัน ในการต่อสู้คดี และมีหลักเกณฑ์การค้นหาความจริง โดยการถามค้าน (Cross Examination) เนื่องจากศาลไม่มีอำนาจที่จะแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง จึงเป็นหน้าที่ของคู่ความทั้งสองฝ่ายที่ต้องระวังรักษาผลประโยชน์ของตนเอง ดังนั้นรูปแบบของการดำเนินคดีอาญาในศาลของประเทศอังกฤษมีลักษณะเดียวกับในคดีแพ่ง จึงเป็นนิติสัมพันธ์สามฝ่าย³⁶

สำหรับกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือประมวลกฎหมายนั้น การดำเนินคดีอาญาใช้หลักการค้นหาความจริงในคดี (Truth Theory) เป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาที่รัฐ โดยองค์กรของรัฐ อันได้แก่ ศาล อัยการ ตำรวจ มีหน้าที่ต้องร่วมกันและช่วยกันค้นหาความจริง ตลอดจนทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งและทำคำชี้ขาดในเนื้อหา³⁷ จึงต้องถือว่าไม่ใช่การพิพาทกันในศาล จึงเป็นนิติสัมพันธ์สองฝ่าย คือ รัฐ (ศาล อัยการ และตำรวจ) กับผู้ถูกกล่าวหา อีกฝ่ายหนึ่ง

³⁵ กุลพล พลวัน. (2544). การบริหารกระบวนการยุติธรรม. หน้า 13.

³⁶ คณิต ณ นคร. (2524, มิถุนายน). “วิธีพิจารณาความอาญากับความคิดตามหลักกฎหมายแพ่ง.” วารสารอัยการ, 4 ,42 . หน้า 55.

³⁷ คณิต ณ นคร. (2528, กันยายน). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน.” วารสารนิติศาสตร์, 15, 3. หน้า 6.

2.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญา

กฎหมายอาญาเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงความเกี่ยวพันระหว่างเอกชนกับรัฐ ซึ่งแม้การกระทำผิดบางอย่างจะได้กระทำโดยตรงต่อเอกชนให้ได้รับอันตรายหรือเกิดความเสียหายก็ดี แต่การกระทำผิดนั้นก็ยังได้ชื่อว่ากระทบกระเทือนต่อมหาชนเป็นส่วนรวม ถึงขนาดที่รัฐต้องเข้าดำเนินการป้องกันและปราบปรามได้เอง โดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาร้องทุกข์กล่าวโทษ ยกเว้นแต่ความผิดบางประเภทที่เรียกว่า ความผิดอันยอมความได้เท่านั้น ซึ่งเป็นความผิดที่มีลักษณะประกอบด้วยเหตุผลอันเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายบางประการ ควรที่รัฐจะเข้าดำเนินการ ก็ต่อเมื่อเอกชนผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ขึ้นก่อน

วิวัฒนาการของรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในแต่ละสังคมมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ในสมัยก่อนมีความคิดเริ่มต้นที่การแก้แค้นตอบแทนผู้กระทำความผิด โดยเอกชนผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือเครือญาติของผู้นั้นมีความต้องการที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลตอบแทนตามข้อเรียกร้องของผู้เสียหาย (ลักษณะ ตาต่อตา ฟันต่อฟัน) ซึ่งในสมัยนั้นการดำเนินคดีอาญายังไม่มีการแบ่งแยกประเภทการดำเนินคดีอาญาออกจากคดีแพ่ง อีกทั้งมิได้คำนึงถึงว่าผลของการกระทำ ความผิดอาญาที่กระทบต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น จะมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือรัฐอย่างไร ซึ่งเรียกว่า หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย ต่อมาแนวความคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนไป โดยเห็นว่าการกระทำผิดบางกรณีนอกจากก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นแล้ว ยังมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือรัฐนั้นด้วยเช่นกัน จึงมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนเกิดขึ้นมา และนอกจากนี้ในปัจจุบันหลายๆประเทศก็ได้พัฒนามาใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่เกิดขึ้นใหม่

หลักการดำเนินคดีอาญามาจากแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือรัฐอันเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมหรือรัฐ แต่โดยประเทศต่างๆในโลกมีประวัติความเป็นมาของชนชาติที่แตกต่างกันไป ความผูกพันของประชาชนของสังคมประเทศต่างๆจึงแตกต่างกันออกไป อาจแบ่งหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยออกได้เป็น 2 ประการ คือ ประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย หรือ รัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย

ฉะนั้นรูปแบบของการดำเนินคดีอาญาจึงสัมพันธ์กับแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม สามารถแบ่งหลักการดำเนินคดีอาญาออกเป็น 3 หลัก คือ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนและหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

2.2.2.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย

จากการศึกษากลุ่มประเทศทางยุโรป,แอฟริกา,เอเชีย ตลอดจนประเทศไทย การควบคุมอาชญากรรมเป็นเรื่องของผู้เสียหาย กล่าวคือ ผู้เสียหายหรือเครือญาติของผู้นั้น เป็นผู้นำเรื่องราวมาฟ้องร้องแล้วนำพยานหลักฐานที่สามารถพิสูจน์เสนอต่อศาลด้วยตนเอง เพื่อให้ศาลพิจารณาและพิพากษาคดีลงโทษ รวมทั้งการบังคับให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบตามข้อเรียกร้องของผู้เสียหายหรือเครือญาติของผู้นั้น อันเป็นแนวความคิดของระบบปัจเจกชนนิยม (Individualism)³⁸

การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายจึงเป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างเอกชนกับเอกชน โดยมีศาลวางตนเป็นกลางซึ่งขาดอคติ จึงเป็นการดำเนินคดีที่มีลักษณะไม่แตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่ง ดังนั้นจึงเป็นการดำเนินคดีที่ไม่มีการแยกคดีอาญาออกจากคดีแพ่ง ด้วยเหตุนี้หลักการดำเนินคดีอาญาดังกล่าวจึงคำนึงถึงเฉพาะส่วนได้เสียของผู้เสียหายหรือเครือญาติของผู้นั้น โดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมหรือรัฐแต่อย่างใด นอกจากผู้เสียหายแล้วบุคคลอื่นจึงไม่มีสิทธิฟ้องร้อง³⁹

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายมาจากแนวความคิดในการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยประชาชนซึ่งพิจารณาถึงความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญา อันเป็นหน้าที่ของผู้เสียหาย แต่ทั้งนี้ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้เสียหายนั้นก็คือประชาชนที่อยู่ร่วมในสังคมหรือรัฐนั้น

หลักดังกล่าวเป็นแนวคิดให้ผู้เสียหายเท่านั้นมีอำนาจฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาล โดยมีศาลเป็นผู้ตัดสินและบังคับให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดและให้ชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยไม่มีเจ้าพนักงานของรัฐเกี่ยวข้องในคดีแต่อย่างใด ทั้งนี้จุดบกพร่องของแนวคิดดังกล่าวนี้ คือผู้เสียหายมักจะคำนึงถึงแต่ความเสียหายในส่วนของตนเองเท่านั้น โดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบของสังคม ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายแล้วย่อมจะไม่ตั้งใจที่จะดำเนินการกับผู้กระทำผิดอีก ซึ่งเห็นได้ว่าทำให้รัฐไม่สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้ครบถ้วน แต่เมื่อตนเป็นผู้ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญาก็ควรที่จะได้รับความคุ้มครองผู้เสียหายจึงต้องมีอำนาจดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเองเพื่อเรียกร้องทวงสิทธิที่ตนมีอยู่

³⁸ อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2524). ผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 6-7.

³⁹ อุดม รัฐอมฤต. (2535, มิถุนายน). "การฟ้องคดีอาญา." วารสารนิติศาสตร์, 22, 2. หน้า 243.

2.2.2.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

เป็นระบบการดำเนินคดีที่ถือว่า ประชาชนทุกคนเป็นผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนมีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสืบเนื่องมาจากความคิดพื้นฐาน ที่ว่าการควบคุมอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของประชาชน เพราะทุกคนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมหรือรัฐ ดังนั้นทุกคนจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการที่จะร่วมกันรับผิดชอบและดำเนินการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุขและเมื่อมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น จึงถือว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย มีสิทธิฟ้องคดีอาญาโดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้น จะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่

แนวความคิดตามระบบนี้ อาจจะมีที่มาจากกรณีที่ประชาชนได้ให้ความสำคัญในเรื่องเสรีภาพสูงมาก เนื่องมาจากประชาชนต้องผ่านการต่อสู้อย่างยากลำบากเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพจนทำให้มีแนวโน้มไปในทางที่จะปฏิเสธอำนาจรัฐ ตัวอย่างเช่นในประเทศอังกฤษ เมื่อครั้งที่จะมีการสถาปนาระบบตำรวจขึ้นทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐนั้น ก็ยังได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงจากประชาชน เพราะประชาชนมีความต้องการที่จะทำหน้าที่ป้องกันสังคมด้วยตนเอง

การดำเนินคดีอาญาระบบนี้จะมีใช้ในประเทศอังกฤษ และประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายอังกฤษ เช่นแคนาดา ออสเตรเลีย เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ระบบนี้จะถือว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย และมีสิทธิฟ้องคดีได้ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้ได้รับความเสียหายจากความผิดนั้นก็ตาม ปัจจุบันในทางปฏิบัติของประเทศที่ใช้ระบบนี้ เช่น อังกฤษเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นตำรวจมักจะเป็นผู้ดำเนินการขึ้นมาก่อน แต่ก็ยังถือว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ซึ่งมีตำรวจเป็นผู้ดำเนินการแทน แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีนั้นจะมีหน่วยงานของรัฐคือ The Crown Prosecution Service ซึ่งมี Crown prosecutor และ Director of public prosecution (D.P.P) เข้ามาควบคุมอย่างใกล้ชิดหรือบางทีก็อาจจะเข้ามาดำเนินคดีเสียเองในความผิดบางประเภทด้วย

2.2.2.3 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนี้เป็นหลักที่เกิดขึ้นใหม่ เนื่องจากแต่เดิมนั้นการฟ้องคดีเป็นหน้าที่ของราษฎร หรือผู้เสียหายเท่านั้นเป็นผลให้การดำเนินคดีอาญาของประเทศต่างๆ ในสมัยก่อนมักจะใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายหรือหลักการดำเนินคดีโดยประชาชน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

หลักการของระบบการดำเนินคดีโดยรัฐจะมีลักษณะตรงกับ แนวความคิดตามแบบอรรถประโยชน์ที่ถือว่าความผิดทางอาญานั้นเป็นความผิดต่อสังคมหรือต่อรัฐ รัฐจึงมีส่วนได้

เสียและมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำ ความผิดดังกล่าว เนื่องจากถือว่ารัฐจะต้องมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม รวมทั้งมีหน้าที่ป้องกันสังคมมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นด้วย ดังนั้นถ้ามีการกระทำที่ผิดกฎหมายเกิดขึ้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการปราบปราม ฟ้องร้องตลอดจนดำเนินคดีในฐานะตัวแทนของรัฐ โดยหลักแล้วการดำเนินคดีในระบบนี้ เมื่อความผิดเกิดขึ้น จะถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย เอกชนหรือราษฎรคนใดที่ถึงแม้ว่าจะตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดนั้นก็ตาม ก็ไม่สามารถใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้ ทั้งนี้เพราะระบบนี้ถือว่าเอกชน ไม่มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและไม่มีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นหลายประเทศที่ใช้ระบบนี้ จึงมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้หน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาเป็นของรัฐเท่านั้น เอกชนไม่สามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ตามบางประเทศ ซึ่งถึงแม้ว่าจะใช้หลักการดำเนินคดีตามระบบนี้ก็มีการอนุญาตให้เอกชนฟ้องคดีได้บ้างเช่นกัน แต่เป็นการฟ้องในขอบเขตที่จำกัด โดยจะใช้สิทธิฟ้องได้ในความผิดบางลักษณะเท่าที่กฎหมายได้กำหนดไว้เท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศไทยนั้นใช้หลักการดำเนินคดีโดยรัฐเพราะมีพนักงานอัยการซึ่งถือเป็นตัวแทนของรัฐทำหน้าที่ฟ้องคดีในนามรัฐ และยังมีกฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31, 32 ที่ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการเข้าไปควบคุมการดำเนินคดีของผู้เสียหายได้ แต่ในมาตรา 28 ให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย ในการที่จะฟ้องคดีอาญาเอาไว้อย่างกว้างขวางโดยมีสิทธิเท่าเทียมกับพนักงานอัยการ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่ใช้หลักการดำเนินคดีโดยรัฐและมีพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีแทนรัฐ เหมือนกับประเทศไทย เช่น ประเทศญี่ปุ่น จะเห็นว่าไม่ได้ให้สิทธิดังกล่าวแก่ผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาเลย⁴⁰ หรืออาจจะมีบางประเทศที่ให้สิทธิดังกล่าวแก่ผู้เสียหาย แต่ก็เป็นการให้สิทธิอย่างจำกัด โดยมีกฎหมายกำหนดไว้ว่าผู้เสียหายจะฟ้องคดีได้เฉพาะแต่ในความผิดบางประเภทเท่านั้น⁴¹ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนี้ ปัจจุบันอาจจะถือได้ว่าเป็นหลักสากล⁴² เนื่องจากหลายประเทศส่วนใหญ่ได้นำแนวความคิดตามหลักนี้ไปใช้กับการดำเนินคดีอาญาในประเทศของตน

⁴⁰ ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 247.

⁴¹ ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน มาตรา 374.

⁴² จิตติ เจริญจำ. (2531). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 7.

2.2.3 หลักการดำเนินคดีแพ่ง

กฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันสิทธิของเอกชนซึ่งมีต่อกัน⁴³ โดยให้บุคคลที่ต้องเสียหายบังคับสิทธิของตนเองแก่ผู้ก่อความเสียหายหรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบ โดยเป็นการบังคับให้คืนสู่สภาพก่อนที่จะเกิดความเสียหายเท่าที่เป็นได้ เช่น เอาทรัพย์สินของเขาไปก็ต้องคืนทรัพย์สินแก่เขา หรือก็ให้ได้รับการเยียวยาเป็นค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่ได้รับ ดังนั้น ในทางแพ่งผลแห่งความรับผิดชอบ คือ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย เป็นเรื่องเกี่ยวกับกองทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมากกว่าตัวผู้กระทำความผิด⁴⁴

“กฎหมายเอกชน” เป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคล กล่าวโดยทั่วไปกฎหมายเอกชน คือ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง แต่การมีเพียงกฎหมายที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลไว้ลอยๆ โดยไม่มีกฎหมายที่กำหนดกระบวนการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่กฎหมายเอกชนได้กำหนดไว้ควบคู่กันไปด้วยนั้น ย่อมไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้สังคมสงบสุขและมีความเป็นอิสระเรียบร้อย ดังนั้นจึงมีกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิและหน้าที่ในทางกฎหมายเอกชน ก็คือ “กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง”

“กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง” คือ บทบัญญัติทั้งหลายที่วางหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่ง ซึ่งคดีแพ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน คดีแพ่งจึงเป็นเรื่องส่วนบุคคล เมื่อ “วิธีพิจารณาความแพ่ง” เป็นกระบวนการที่จะชี้ขาดตัดสินเรื่องที่เอกชนพิพาทกัน การดำเนินคดีแพ่งทั้งหมดจึงตกเป็นภาระหน้าที่ของคู่ความในคดี กล่าวคือ การที่จะนำเรื่องใดมาเป็นคดีในศาลไม่ว่าจะเป็นเรื่องข้อพิพาทหรือเรื่องของพยานหลักฐาน ย่อมตกอยู่ในความรับผิดชอบของคู่ความ⁴⁵

การดำเนินคดีแพ่ง เป็นการที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้กล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งว่า มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง หรือคู่ความฝ่ายใดต้องการใช้สิทธิทางศาล⁴⁶ เพื่อให้ได้มาซึ่งการรับรอง (Acknowledgement), คุ้มครอง (Protection), และบังคับ (Enforcement) ตามสิทธิของตน ทั้งนี้ไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมีฐานะเช่นใด แต่ในการฟ้องคดีแพ่งนั้น คู่ความต้องมีฐานะเท่าเทียมกัน⁴⁷

⁴³ จี๊ด เศรษฐบุตร. (2518). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 4.

⁴⁴ อรรถการีย์นิพนธ์. (2512, 1-2 พฤษภาคม). “ความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญา.” บทบัณฑิตย. 26. หน้า 93-94.

⁴⁵ คณิต ฌ นคร. (2548). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี. หน้า 29-35.

⁴⁶ คู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55.

⁴⁷ คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี. หน้าเดิม.

หลักในการดำเนินคดีแพ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเรื่องทฤษฎีการต่อรองหรือสัญญาที่เรียกว่า “หลักความตกลง” (Negotiation Principle)⁴⁸ นอกจากนั้นปรัชญาของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็เน้นไปที่การประนีประนอม โดยมีระบบให้ศาลพยายามไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันด้วย” คู่ความในคดีแพ่งสามารถทำความตกลงในเรื่องต่างๆ ได้เสมอไม่ว่าจะเป็นการไกล่เกลี่ยเจรจาต่อรองหรือประนีประนอมยอมความกัน หากความตกลงนั้นไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนคู่ความตกลงกันอย่างไรศาลก็ต้องปฏิบัติตามนั้น

ในคดีแพ่งคู่ความเป็นผู้กำหนดคดี เป็นสิทธิของโจทก์ที่จะฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี หรือจะฟ้องด้วยรูปคดีในประเด็นใด สามารถเลือกใช้พยานหลักฐานได้โดยอิสระ กล่าวคือเป็นผู้กำหนดข้อเท็จจริงที่จะนำมาตีแผ่ในศาล รวมทั้งกำหนดข้อเท็จจริงที่จะต้องพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐาน⁴⁹ ส่วนจำเลยสามารถยอมรับหรือปฏิเสธคำฟ้องของโจทก์ รวมทั้งอาจตกลงยอมความกับโจทก์ได้ ศาลจะจำกัดอำนาจของตนเองอยู่ในประเด็นแห่งคดีและไม่พิพากษาเกินคำขอ ศาลเป็นเพียงผู้รักษากติกาในฐานะคล้ายกรรมการ เพื่อให้คู่ความดำเนินคดีอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

หน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์ในคดีแพ่ง ถือหลักว่า คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างไรเพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง⁵¹ ตรงกับหลักทั่วไปที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นต้องพิสูจน์ ผู้ปฏิเสธหาได้มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ไม่” (ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat) เหตุผลก็คือ เมื่อคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์แก่รูปคดีของตน คู่ความฝ่ายนั้นก็ชอบที่ต้องรับภาระและเสี่ยงภัยที่จะแพ้ในประเด็นนั้น หากตนไม่สามารถพิสูจน์ได้ จึงอธิบายได้ว่าประเด็นต่างๆ ที่จำเลยกล่าวอ้างในคำให้การทั้งหมด จำเลยต้องนำสืบ แต่หลักดังกล่าวยังคงมีหลักอื่นๆ เป็นข้อยกเว้น หรือใช้เสริม เช่น หลักเรื่องการสันนิษฐาน กล่าวคือ ในประเด็นพิพาทบางเรื่องอาจมีข้อสันนิษฐานในกฎหมายว่า ถ้ามีข้อเท็จจริงอย่างใดเกิดขึ้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีข้อเท็จจริงอีกข้อหนึ่งเกิดขึ้น เว้นแต่จะมีการนำสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่น คู่ความฝ่ายที่อ้างประโยชน์จากข้อสันนิษฐานก็มีหน้าที่เพียงสืบพยานว่า มีข้อเท็จจริงตามข้อสันนิษฐานที่เกิดขึ้น ก็จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน⁵² ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะโต้แย้งก็ต้องมีหน้าที่นำสืบ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นประเด็นแห่งคดีที่พิพาทกัน

⁴⁸ แหล่งเดิม.

⁴⁹ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. หน้า 3.

⁵⁰ คณิต ฒ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 50.

⁵¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84.

⁵² ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 (2).

หรือประเด็นในการไต่สวนคำร้องขอต่างๆ ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบจะต้องนำพยานมาสืบให้ได้ตามที่ตนอ้าง เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ส่วนหน้าที่นำสืบก่อนในคดีแพ่ง ศาลจะเป็นผู้กำหนดหน้าที่นำสืบก่อนให้แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ได้ หรือถ้าประเด็นมีหลายข้อก็อาจจะมีให้มีการสืบสลับกันก็ได้ แต่ส่วนมากศาลจะให้ฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ในประเด็นสำคัญหรือมีภาระการพิสูจน์มากกว่านำสืบก่อน นอกจากนี้คู่ความยังอาจตกลงกันให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำสืบก่อนก็ได้

การวินิจฉัยพยานหลักฐานในคดีแพ่ง ศาลจะพิจารณาประเด็นพิพาทเป็นรายประเด็นไป แล้วพิจารณาว่า ในแต่ละประเด็นนั้นฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลยนำพยานมาสืบแล้วน่าเชื่อถือกว่ากัน ก็จะวินิจฉัยให้ฝ่ายนั้นชนะในประเด็นข้อนั้นๆ ไป หลักในคดีแพ่งจึงเป็นเรื่องของการวินิจฉัยว่า พยานหลักฐานของฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือกว่ากัน ตรงกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ว่า Preponderance of Evidence⁵³ ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบนั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้เชื่อฟังเป็นยุติได้หรือไม่ หากคู่ความต่างฝ่ายต่างสืบพยานที่รับฟังไม่ได้ คือ กฎหมายห้ามรับฟัง ศาลต้องวินิจฉัยคดีโดยพิจารณาจากหน้าที่นำสืบ คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบแต่ไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุนย่อมต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

2.2.4 ข้อแตกต่างของหลักในการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่ง

คดีแพ่งเป็นเรื่องความขัดแย้งระหว่างบุคคล บางทีก็ไม่ได้กระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ของบุคคลส่วนใหญ่ ผิดกับคดีอาญาซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและเสรีภาพของบุคคล และเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองอันเป็นเรื่องของส่วนรวม กฎเกณฑ์ต่างๆ ในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีแพ่ง จึงไม่เข้มงวดเหมือนในคดีอาญา ขณะเดียวกันมาตรฐานการพิสูจน์ในคดีอาญาย่อมสูงกว่าในคดีแพ่ง⁵⁴

การดำเนินคดีแพ่งเป็นเรื่องสิทธิของคู่ความเองในการฟ้องร้องดำเนินคดี คู่ความมีวัตถุประสงค์เพื่อขออำนาจศาลให้แก้ไขข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ของบุคคลในทางทรัพย์สิน หรือขอให้ศาลแสดงสถานะของบุคคลในทางแพ่ง ผลของการพิจารณาและดำเนินคดีของคู่ความ จึงก่อให้เกิดข้อยุติในทางทรัพย์สินของเอกชนหรือแสดงสถานะของบุคคลในทางแพ่งเท่านั้น ทำให้หลักในการดำเนินคดีแพ่งนั้น มีสาระสำคัญที่แตกต่างกับหลักในการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ ในคดีแพ่งคู่ความเป็นผู้กำหนดคดี เป็นสิทธิของโจทก์ที่จะฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีหรือจะฟ้อง

⁵³ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 386.

⁵⁴ โสภณ รัตนากร. (2544). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. หน้า 30.

ด้วยรูปคดีในประเด็นใด และจะเลือกใช้พยานหลักฐานใดได้โดยอิสระ กล่าวคือ เป็นผู้กำหนดข้อเท็จจริงที่จะนำมาตีแผ่ในศาล รวมทั้งกำหนดข้อเท็จจริงที่จะต้องพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐาน ส่วนจำเลยสามารถยอมรับหรือปฏิเสธคำฟ้องและอาจตกลงยอมความกับโจทก์ก็ได้ ผู้พิพากษาจะจำกัดตัวเองอยู่ในประเด็นแห่งคดี และห้ามพิพากษาเกินคำขอ

ดังนั้น หลักในการดำเนินคดีแพ่งจึงเรียกว่า “หลักความตกลง” (Verhandlungsmaxime หรือ Negotiation Principle) ซึ่งมีความหมายว่า คู่กรณีในคดีแพ่งนั้นอาจทำความตกลงกันได้เสมอเมื่อตกลงกันอย่างไรศาลก็ต้องปฏิบัติไปตามนั้น ในคดีแพ่งคู่ความตกลงทำกันอย่างไรก็ได้ ถ้าไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ศาลต้องดำเนินการตามนั้น ทั้งนี้เพราะคดีแพ่งจะพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐานเฉพาะข้อเท็จจริงที่ยังได้แย้งกันอยู่เท่านั้น

ส่วนในคดีอาญามีหลักในการดำเนินคดีที่เรียกว่า “หลักการตรวจสอบ” (Untersuchungsgrundsatz หรือ Examination Principle) คู่กรณีจะตกลงกันให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างเช่นในคดีแพ่งไม่ได้ เพราะในคดีอาญาต้องมีการตรวจสอบความจริงแท้ของเรื่องและต้องตัดสินใจตามความจริงที่ตรวจสอบได้นั้น โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานและศาลที่จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่กล่าวหา และในการนี้เจ้าพนักงานและศาลมีอำนาจค้นหาความจริง โดยไม่มีข้อผูกมัดใดๆ ในส่วนของศาลจะไม่จำกัดบทบาทของตนอยู่เพียงการรอรับฟังข้อเท็จจริงที่คู่ความนำเสนอ แต่ต้องค้นหาความจริงแห่งคดีในเชิงรุก (active) ด้วย เพราะศาลต้องค้นหาความจริงตามภาวะวิสัยแท้ๆ เพื่อให้สามารถวินิจฉัยตัดสินคดีและแก้ไขเยียวยาความเสียหายต่อปัจเจกชนที่เกี่ยวข้องและโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายต่อสังคมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การการพิสูจน์ไม่ได้อยู่ที่โจทก์หรือจำเลยอย่างในคดีแพ่ง ศาลต้องมีส่วนทำให้ความจริงในคดีนั้นๆกระจ่างเท่าที่จะทำได้ด้วย เพราะผลจากการดำเนินคดีอาญาไม่เพียงแต่กระทบต่อทรัพย์สินของเอกชนเท่านั้น แต่ยังกระทบถึงสิทธิเสรีภาพและชีวิตของเอกชนและที่สำคัญมีผลต่อความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวมด้วย

ในเรื่องหน้าที่นำสืบหรือการการพิสูจน์ในคดีแพ่ง ถือหลักว่า คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง โดยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีแพ่ง ศาลจะพิจารณาประเด็นข้อพิพาทเป็นรายประเด็นไป แล้วพิจารณาว่าในแต่ละประเด็นนั้นฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลยนำพยานมาสืบแล้วน่าเชื่อถือมากกว่ากัน โดยถือเอาความเป็นไปได้เป็นมาตรฐาน เมื่อพยานหลักฐานของฝ่ายไหนมีเหตุผลน่าเชื่อว่าจะเป็นความจริงมากกว่า ก็ถือว่าพยานหลักฐานของฝ่ายนั้นมีน้ำหนักดีกว่า และศาลจะตัดสินให้คู่ความฝ่ายนั้นชนะคดี กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานในคดีแพ่ง

อาจมีการผ่อนปรนได้โดยความตกลงของกลุ่มความ เช่น กลุ่มความอาจทำกันในข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย แล้วให้ศาลชี้ขาดให้ฝ่ายที่ชนะคำทำขณะคดีก็ได้ เป็นต้น⁵⁵

ส่วนในคดีอาญามีหลักว่า จำเลยต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด และในกรณีเป็นที่สงสัยต้องยกประโยชน์ให้กับจำเลย (in dubio proreo) เพราะในคดีอาญาการปล่อยผู้กระทำความผิดเนื่องจากพิสูจน์ได้ไม่แน่ชัดย่อมดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์ ดังนั้นในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงของศาลในคดีอาญาจึงมีหลักกฎหมายที่ยึดถือกันโดยทั่วไปว่า ศาลต้องฟังพยานหลักฐานจนปราศจากความสงสัยตามสมควร (beyond reasonable doubt) ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงลงโทษจำเลยได้ การฟังข้อเท็จจริงอย่างใดว่าเป็นที่ยุติจึงต้องไม่เป็นเพียงเพราะ โจทก์มีพยานหลักฐานที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือกว่า (preponderance of evidence)

2.2.4.1 หลักในการดำเนินคดี มีอยู่ 2 หลัก คือ หลักการตรวจสอบ และ หลักความตกลง

(1) หลักการตรวจสอบ (Untersuchungsmaxime หรือ Untersuchungsgrundsatz)

ในการดำเนินคดีตาม “หลักการตรวจสอบ” ศาลจะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องข้อเท็จจริงทั้งหมด กล่าวคือ การตรวจสอบความจริงของเรื่องเป็นหน้าที่ของศาล ไม่ขึ้นอยู่กับกลุ่มความ และศาลต้องตรวจสอบความจริงในเรื่องอย่างถ่องแท้ กล่าวคือ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆที่จำเป็นสำหรับการวินิจฉัยคดี และพยานหลักฐานต่างๆที่จำเป็นสำหรับการวินิจฉัยคดี ย่อมตกเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องดำเนินการเองทั้งสิ้น ดังนั้นในการดำเนินคดีตาม “หลักการตรวจสอบ” ศาลจึงเป็นผู้รับผิดชอบเองโดยลำพังทั้งหมด

(2) หลักความตกลง (Verhandlungsmaxime หรือ Verhandlungsgrundsatz)

“หลักความตกลง” เป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามกับ “หลักการตรวจสอบ” กล่าวคือ ตาม “หลักความตกลง” กลุ่มความเท่านั้นที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องข้อเท็จจริงทั้งปวงและเป็นความรับผิดชอบของกลุ่มความโดยลำพังตนเอง และในการดำเนินคดีตามหลักนี้ ศาลมีอำนาจชี้ขาดตัดสินคดีเฉพาะในสิ่งที่กลุ่มความนำเสนอเข้ามาในคดีเท่านั้น ศาลไม่มีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงใดๆเพิ่มเติมโดยลำพัง⁵⁶

การดำเนินคดีอาญาเริ่มเมื่อมีการกล่าวหาว่าได้มีการกระทำความผิดอาญา กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นกระบวนการของการดำเนินคดีอาญาก็จะเริ่มทำงานทันที คดีอาญานั้นถือ “หลักการตรวจสอบ” (Untersuchungsmaxime หรือ Untersuchungsgrundsatz หรือ Examination

⁵⁵ โสภณ รัตนกร. เล่มเดิม. หน้า 31.

⁵⁶ คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี. หน้า 169.

Principle) กล่าวคือ คดีอาญานั้นเจ้าพนักงานและศาลต่างมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบความจริงในเรื่องที่กล่าวหา และในการนี้เจ้าพนักงานและศาลมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบความจริงได้โดยปราศจากข้อผูกมัดใดๆ⁵⁷

คดีแพ่งเริ่มเป็นคดีเมื่อมีการฟ้องร้องต่อศาล โดยในคดีแพ่งคู่ความเป็นผู้กำหนดข้อเท็จจริงที่จะนำมาตีแผ่ในศาล รวมทั้งกำหนดข้อเท็จจริงที่จะต้องพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐานด้วย หลักในการดำเนินคดีแพ่งจึงเป็น “หลักความตกลง” (Verhandlungsmaxime หรือ Negotiation Principle) อย่างไรก็ดี ในคดีแพ่งบางเรื่องก็ใช้หลักการตรวจสอบในการดำเนินคดี เช่น คดีล้มละลาย

2.2.4.2 ภาระการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบ

(1) ภาระการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบในคดีอาญา

ในคดีอาญานั้น มีข้อสันนิษฐานของบุคคลว่า บุคคลไม่มีความผิด ทุกคนบริสุทธิ์ เมื่อโจทก์อ้างเขาทำผิดอย่างไร ก็ต้องพิสูจน์ถึงความผิดของเขา ดังนั้นในคดีอาญาโจทก์มีภาระการพิสูจน์ของจำเลยเสมอ รวมทั้งถ้าโจทก์กล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดที่จะต้องทำให้จำเลยรับโทษเพิ่มมากขึ้น เช่น กรณีขอให้เพิ่ม โทษ ให้บวกโทษ เป็นต้น⁵⁸ จึงอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า หน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์ในคดีอาญาถือหลักว่า โจทก์มีหน้าที่นำสืบหรือมีภาระการพิสูจน์ว่าได้มีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น ในคดีอาญา จำเลยจะให้การปฏิเสธลอยๆ หรือไม่ให้การใดๆก็ได้ ถือว่าโจทก์มีหน้าที่นำสืบให้ครบทุกประเด็นในองค์ประกอบความผิดอาญาที่โจทก์กล่าวอ้าง

การวินิจฉัยพยานหลักฐานในคดีอาญานั้น ที่ประเด็นในคดีมีเฉพาะเรื่องที่ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ ดังนั้นศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ต่อเมื่อแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น ถ้ามีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยกระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย⁵⁹ แต่ความสงสัยนั้นต้องเป็นความสงสัยตามสมควรด้วย เพราะมิฉะนั้นจะกลายเป็นว่าไม่ว่ากรณีใดๆจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลยหมด

⁵⁷ คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 50.

⁵⁸ โอสถ โกสิน. (2538). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. หน้า 273.

⁵⁹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227.

(2) ภาระการพิสูจน์และหน้าที่นำสืบในคดีแพ่ง

หน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์ในคดีแพ่ง ถือหลักว่า คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใดๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง⁶⁰ ตรงกับหลักทั่วไปที่ว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นต้องพิสูจน์ ผู้ปฏิเสธหาได้มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ไม่” (ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat) เหตุผลก็คือ เมื่อคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์แก่รูปคดีของตน คู่ความฝ่ายนั้นก็ชอบที่จะต้องรับภาระและเสี่ยงภัยที่จะแพ้ในประเด็นนั้น หากคนไม่สามารถพิสูจน์ได้ จึงอธิบายได้ว่าประเด็นต่างๆที่โจทก์กล่าวอ้างมาในคำฟ้องทั้งหมด โจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบและประเด็นที่จำเลยกล่าวอ้างในคำให้การทั้งหมด จำเลยต้องนำสืบ แต่หลักดังกล่าวยังคงมีหลักอื่นๆเป็นข้อยกเว้น หรือใช้เสริม เช่น หลักเรื่องการสันนิษฐาน กล่าวคือ ในประเด็นพิพาทบางเรื่องอาจมีข้อสันนิษฐานในกฎหมายว่าถ้ามีข้อเท็จจริงหนึ่งเกิดขึ้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีข้อเท็จจริงอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เว้นแต่จะมีการนำสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่น คู่ความฝ่ายที่อ้างประโยชน์จากข้อสันนิษฐานก็มีหน้าที่เพียงสืบพยานว่ามีข้อเท็จจริงตามข้อสันนิษฐานที่เกิดขึ้น ก็จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐาน⁶¹ ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งโต้แย้งก็ต้องมีหน้าที่นำสืบ หรือหลักเรื่องข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นฝ่ายตนโดยเฉพาะเป็นต้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นประเด็นแห่งคดีที่พิพาทกันหรือประเด็นในการไต่สวนคำร้องขอต่างๆ ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบจะต้องนำพยานมาสืบให้ได้ตามที่ตนกล่าวอ้าง เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ส่วนหน้าที่นำสืบก่อนในคดีแพ่ง ศาลจะเป็นผู้กำหนดหน้าที่นำสืบก่อนให้แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ได้ หรือถ้าประเด็นหลายข้อก็อาจจะให้สืบสลับกันก็ได้ แต่ส่วนมากศาลจะให้ฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ในประเด็นสำคัญหรือภาระการพิสูจน์มากกว่านำสืบก่อน นอกจากนี้คู่ความยังอาจตกลงกันให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำสืบก่อนก็ได้

การวินิจฉัยพยานหลักฐานในคดีแพ่ง ศาลจะพิจารณาประเด็นพิพาทเป็นรายประเด็นไป แล้วพิจารณาว่า ในแต่ละประเด็นนั้นฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลยนำพยานมาสืบแล้วน่าเชื่อถือกว่ากัน ก็จะวินิจฉัยให้ฝ่ายนั้นชนะในประเด็นข้อนั้นไป หลักในการดำเนินคดีแพ่งจึงเป็นเรื่องของการวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานของฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่ากัน ตรงกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ว่า Preponderance of Evidence⁶² ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบนั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอให้เชื่อฟังเป็นยุติได้หรือไม่ หากคู่ความต่าง

⁶⁰ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84.

⁶¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84 (2).

⁶² พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 19.

ฝ่ายต่างสืบพยานที่รับฟังไม่ได้ คือ กฎหมายห้ามรับฟัง ศาลต้องวินิจฉัยคดีโดยพิจารณาจากหน้าที่นำสืบ คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบ แต่ไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุนย่อมต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี

2.2.4.3 สถานะของคู่ความ

(1) สถานะของคู่ความในคดีอาญา

คดีอาญาเป็นเรื่องของรัฐกับผู้ถูกกล่าวหา ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับผู้ถูกกล่าวหา นั้นเป็นความสัมพันธ์ในทางอำนาจหน้าที่ เฉพาะในการพิจารณาคดีในศาลเท่านั้นที่คดีอาญามีรูปแบบเป็นคดีที่มีคู่ความ อย่างไรก็ตาม ในทางเนื้อหาแล้วคดีอาญาเป็นคดีที่ไม่มีคู่ความ

(2) สถานะของคู่ความในคดีแพ่ง

คดีแพ่งเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกันเอง โดยแต่ละฝ่ายนั้นมีฐานะที่เท่าเทียมกัน การดำเนินคดีแพ่งนั้นเป็นไปตามที่คู่ความตกลงกัน ตามหลักความตกลง โดยสามารถที่จะตกลงกันอย่างไรก็ได้ แต่ความตกลงดังกล่าวนั้นต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ดังนั้นคดีแพ่งเป็นคดีที่มีคู่ความ

2.2.4.4 คำรับของคู่ความ

คำรับของคู่ความนั้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายลักษณะพยาน จึงมีหลักสำคัญในกฎหมายลักษณะพยานว่า คู่ความไม่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับแล้ว⁶³ หลักนี้มีข้อยกเว้นอยู่บ้างเฉพาะในคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นต่ำตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป ซึ่งแม้จำเลยจะให้การรับสารภาพ แต่ศาลจะพิพากษาลงโทษทันทีไม่ได้ ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง⁶⁴ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า คดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกขั้นต่ำตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป แม้จำเลยจะรับสารภาพ ศาลก็ต้องสืบพยานประกอบคำรับสารภาพ

(1) ผลของคำรับของคู่ความในคดีอาญา

คำรับของคู่ความในคดีอาญา ซึ่งจะมีผลให้ศาลฟังข้อเท็จจริงที่รับกันโดยไม่ต้องมีการสืบพยานนั้น ก็เป็นทำนองเดียวกับคำรับของคู่ความในคดีแพ่ง กล่าวคือ จะต้องเป็นการรับกันในศาล หรือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล เป็นคำรับโดยการรับรู้ของศาล ศาลจึงนำข้อเท็จจริงที่รับกันมาวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้ แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างและเข้มงวดกว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แม้ประมวลกฎหมายวิธี

⁶³ แหล่งเดิม.

⁶⁴ ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176.

พิจารณาความอาญา มาตรา 15 จะบัญญัติว่า วิธีพิจารณาความอาชื้อใดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ แต่ก็ให้ใช้เท่าที่พอจะใช้บังคับได้เท่านั้น

คำรับของคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บางกรณีไม่อาจนำมาใช้ในคดีอาญาได้ เช่น คำรับตามที่คู่ความสอบถามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 100 ย่อมนำมาใช้ไม่ได้ เพราะจะขัดกับหลักที่ว่า การพิจารณาคดีต้องทำต่อหน้าจำเลย(ป.วิ.อ. มาตรา 172 วรรคแรก) คำรับเกี่ยวกับเอกสารในกรณีที่ไม่มี การคัดค้านตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 125 ก็ย่อมนำมาใช้ไม่ได้ เพราะในคดีอาญาไม่มีการส่งสำเนาเอกสารก่อนสืบพยานดังเช่นในคดีแพ่ง คำรับตามข้อตกลงหรือคำทำก็ไม่อาจนำมาใช้ในคดีอาญาเช่นกัน เพราะในคดีอาญาคู่ความจะตกลงกันหรือทำกันให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือตกลงเปลี่ยนแปลงวิธีการสืบพยานกันไม่ได้

การสอบถามโจทก์จำเลยในคดีอาญา โดยปกติศาลก็จะไม่สอบถามให้รับข้อเท็จจริงกัน หรือเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาอย่างกรณีของคดีแพ่ง และศาลจะไม่สอบถามให้จำเลยรับข้อเท็จจริงซึ่งจะเป็นผลร้ายแก่จำเลย เว้นแต่เป็นกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 235 วรรคสอง ได้บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ถามจำเลยเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะจะเพิ่มคดีโจทก์ซึ่งบกพร่อง เว้นแต่จำเลยจะอ้างตนเองเป็นพยาน” แม้ตามถ้อยคำในคัตวบทดูเหมือนจะไม่ห้าม หากจำเลยเบิกความเป็นพยานตนเอง แต่ในทางปฏิบัติศาลย่อมไม่ถามจำเลย หรือให้จำเลยรับข้อเท็จจริงอันเป็นการสนับสนุนหลักฐานของโจทก์ เพราะมีหลักสำคัญว่า ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน (ป.วิ.อ. มาตรา 232) นอกจากนั้นในกรณีที่จำเลยยื่นคำให้การ แต่ไม่ได้ปฏิเสธฟ้อง โจทก์บางข้อ ก็ไม่ถือว่าจำเลยรับข้อเท็จจริงตามคำฟ้องของโจทก์ข้อนั้น เพราะในทางอาญามีหลักว่า “ไม่รับถือว่าปฏิเสธ”⁶⁵

(2) ผลของคำรับของคู่ความในคดีแพ่ง

ข้อเท็จจริงซึ่งศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84(1) เรียกกันว่าเป็นคำรับของคู่ความ เพราะคู่ความเป็นผู้รับข้อเท็จจริง และเป็นการรับในระหว่างการดำเนินคดีโดยศาลรับรู้ ศาลจึงรับฟังเป็นยุติโดยไม่ต้องมีการสืบพยานอีก

⁶⁵ พรเพชร วิชิตชลชัย. เล่มเดิม. หน้า 131-132.

2.2.5 หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาค ก็คือ หลักที่ว่า ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน⁶⁶

ความเสมอภาค จึงหมายถึง ความเสมอภาคในกฎหมาย กล่าวคือ มีสิทธิและหน้าที่ในทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ไม่ใช่หมายความว่า จะต้องมีความเสมอภาคในการมีวัตถุประสงค์ของ และความเสมอภาคในกฎหมายนี้อาจเป็นทั้งในทางสิทธิและหน้าที่หรือภาระ

บทบัญญัติของกฎหมายที่รับรองอย่างแข็งขันถึงหลักความเสมอภาค ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งมีการบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”⁶⁷

นอกจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้รับรองอย่างแข็งขันถึงหลักความเสมอภาคแล้ว ในเอกสารระหว่างประเทศหลายฉบับก็มีการบัญญัติรับรองถึงหลักความเสมอภาคตามกฎหมายไว้เช่นกัน ได้แก่

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

ข้อ 7. ทุกคนต่างเสมอภาคกันในกฎหมายและชอบที่จะ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และต่อการยุบส่งเสริมให้เกิดการเลือกปฏิบัติเช่นนั้น

ข้อ 10. บุคคลชอบที่จะเท่าเทียมกันอย่างบริบูรณ์ในอันที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและ ไร้อคติในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อที่ตนถูกกล่าวหาใดๆทางอาญา

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 14

⁶⁶ สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. หน้า 75.

⁶⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 30.

1. บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หนังสือพิมพ์หรือสาธารณชนอาจถูกห้ามรับฟังการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือบางส่วนก็ได้ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือ ด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของกลุ่ม หรือ ในกรณีศาลเห็นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติกรรมการณ์พิเศษ ซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือข้อพิพาททางแพ่งย่อมเป็นที่เปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องด้วยข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของกลุ่มสมรส หรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

จากหลักเกณฑ์ทั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมายสูงสุดภายในประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญ หรือในเอกสารระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หรือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ทั้งหมดล้วนมีการกำหนดเกี่ยวกับหลักในเรื่องความเสมอภาคในด้านกฎหมายทั้งสิ้น ดังนั้น ในกรณีที่มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นใช้บังคับภายในประเทศควรกำหนดให้มีความสอดคล้องหรือไม่ขัดกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น

บทที่ 3

ลักษณะพิเศษของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ศาลทรัพย์สินทางปัญญา เป็นศาลชำนาญพิเศษที่สร้างขึ้นเพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ คดีทั้งสองประเภทดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งต้องการความรวดเร็วในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง ในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้น จึงได้มีการกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษ แตกต่างจากการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป ในบทนี้จึงเป็นการศึกษาถึง ความเป็นมาในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา อำนาจพิจารณาพิพากษา และลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศฯ ว่ามีความแตกต่างจากการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไปอย่างไร

3.1 ความเป็นมาในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา

กระทรวงยุติธรรมได้เสนอโครงการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้เป็นศาลชำนาญพิเศษพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากคดีประเภทดังกล่าวมีความยุ่งยากซับซ้อน และมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งองค์การการค้าโลกในเวลาต่อมา อันทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีภายใต้ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, including Trade in Counterfeit Goods (TRIPs)

กระทรวงยุติธรรมได้เสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2536 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2536 โดยอนุมัติให้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น

คณะกรรมการฯได้ดำเนินการประชุมรวม 5 ครั้ง จึงได้มีคำสั่งที่ 1/2536 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2536 แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น อันประกอบด้วย นายปิ่นทิพย์ สุจริต

กุล เป็นประธานอนุกรรมการและอนุกรรมการอื่นอีกรวม 10 คน ให้มีอำนาจหน้าที่ศึกษารูปแบบ และวิธีพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมในต่างประเทศซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับกฎหมาย ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล ทรัพย์สินทางปัญญาฯเสนอต่อคณะกรรมการต่อไป

คณะกรรมการฯพิจารณาทบทวนร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. ตามที่คณะอนุกรรมการฯเสนอเสร็จเรียบร้อย และกระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการเสนอต่อ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2537

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2537 รับหลักการร่างพระราชบัญญัติ ดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเสร็จเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2537 ต่อมาสภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2537 เมื่อมีการยุบสภาฯ กระทรวงยุติธรรมจึงได้ยื่นร่างเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2538 สภาผู้แทนราษฎร ได้ให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2539 และผ่านวุฒิสภาเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2539 แล้วมีการประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 55 ก. วันที่ 25 ตุลาคม 2539

ในระหว่างที่ได้มีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งฯในชั้นสภาฯดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการฯ ก็ได้ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาร่างข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการ พิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐาน เพื่อใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศ รวม 32 ครั้ง เสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2538

กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการเตรียมการเพื่อทำการเปิดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้าระหว่างประเทศกลาง ทั้งในด้านจัดหาบุคลากรและสถานที่และเพื่อให้งานเตรียมการ ดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้น คือ นายสุวิทย์ คุณกิตติ จึงได้มีคำสั่ง เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2540 แต่งตั้งคณะผู้บริหารงานศาลชุดแรกประกอบด้วย นายสุประดิษฐ์ หุดะสิงห์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา ช่วยทำงานในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาฯ นายบุญ รอด ต้นประเสริฐ รองอธิบดีผู้พิพากษาศาล 5 ช่วยทำงานในตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษาฯ นายกนก อินทร์มพรรษ์ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2 ช่วยทำงานในตำแหน่งรองอธิบดีผู้พิพากษาฯ และนายสุทธิพล ทวีชัยการ ผู้พิพากษาประจำกระทรวง ช่วยทำงานในตำแหน่งเลขานุการศาลฯ ต่อมาได้มีคำสั่งให้นายปริญญา ศิพคอง ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา มาช่วยทำงานในตำแหน่งผู้ พิจารณาฯ และนายสุภชัย ดิษฐวิบูลย์ จำศาลอาญากรุงเทพใต้ มาช่วยราชการในตำแหน่งจำศาลฯ สำหรับที่ทำการชั่วคราวของศาลในครั้งแรกคือ อาคารศาลอาญา ชั้น 10 ต่อมาเมื่อจัดหาสถานที่ ทำการศาลได้ จึงย้ายมาอยู่ที่ทำการปัจจุบันตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2540

งานเตรียมการของคณะผู้บริหารศาลประกอบด้วย จัดหาสถานที่และปรับปรุงสถานที่ดังกล่าวเป็นที่ทำการศาล จัดหาบุคลากรทั้งผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ ข้าราชการตุลาการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ปรับปรุงร่างข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่คณะกรรมการชุดที่ศาสตราจารย์โสภณ รัตนากร เป็นประธานยกร่างไว้เพื่อเสนอให้ประธานศาลฎีกาเพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป

ต่อมาเมื่อนายสุประดิษฐ์ หุตะสิงห์ ได้รับคำสั่งให้โอนไปดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมจึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2540 ให้นายอัครวิทย์ สุมาวงศ์ ผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งช่วยทำงานในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

งานเตรียมการของคณะผู้บริหารศาลขั้นสุดท้ายคือ คู่มือการปรับปรุงสถานที่ทำการศาลให้เสร็จและดำเนินการให้ศาลสามารถเปิดทำการได้ภายในกำหนดวันเปิดทำการของศาล คือ วันที่ 1 ธันวาคม 2540 นอกจากนี้ได้ประสานกับกระทรวงยุติธรรมตลอดจนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเตรียมการเกี่ยวกับงานพิธีเปิดทำการศาล ซึ่งเป็นผลทำให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเปิดทำการได้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2540

3.2 รูปแบบการพิจารณาคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีกระบวนการพิจารณาคดีที่แตกต่างจากศาลยุติธรรมอื่นๆ โดยทั่วไป คือ ต้องใช้บทบัญญัติพิเศษก่อนบทบัญญัติทั่วไป กล่าวคือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540¹ ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้²

¹ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 30.

² ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 26.

3.3 อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลทรัพย์สินฯ

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษา “คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” หมายความว่า คดีแพ่งและคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ¹ มีดังนี้

มาตรา 7 “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร
- (2) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (3) คดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาท ตามสัญญาถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- (4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่างประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรม ตาม (5) การส่งเงินเข้ามาในราชอาณาจักร หรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์รีซีพ รวมทั้งการประกันเกี่ยวกับกิจการดังกล่าว
- (7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- (8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้าหรือการให้บริการจากต่างประเทศ
- (9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึง แหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้า และการคุ้มครองพันธุ์พืช
- (10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
- (11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10)

¹ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 3.

คดีที่มีอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจ ของศาล
ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ”

ในกรณีที่มีปัญหาว่า คดีใดอยู่ในอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ กฎหมาย
บัญญัติให้เป็นอำนาจวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา⁴

3.4 องค์คณะผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

กฎหมายกำหนดให้มีผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
เป็น 2 ประเภท คือ ผู้พิพากษาประจำ หรือ กล่าวง่าย ๆ ว่า เป็นผู้พิพากษาอาชีพกับผู้พิพากษาสมทบ
ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่
ต้องการให้บุคคลภายนอกผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศเข้ามาร่วมพิจารณาพิพากษาคดีด้วย⁵

3.4.1 ผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

ผู้พิพากษาประจำ ก็คือผู้พิพากษาประจำศาล เป็นผู้เรียนกฎหมายโดยเฉพาะ ประกณ
วิชาชีพกฎหมายอยู่ระยะหนึ่ง เมื่อมีอายุครบ 25 ปีเต็ม แล้วสอบเข้ามอบรมเป็นผู้พิพากษาฝึกหัด
เรียกว่า ผู้ช่วยผู้พิพากษาอยู่ระยะหนึ่งไม่น้อยกว่า 1 ปีเต็ม แล้วได้รับแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษา มีอำนาจ
หน้าที่ในการพิจารณาชี้ขาดอรรถคดีเหมือนดังผู้พิพากษาในศาลอื่นทั่วไป เป็นข้าราชการกรบ
เกษียณเมื่ออายุครบ 60 ปี สำหรับคุณสมบัติของผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ในปัจจุบัน นั้น
ให้แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้า
ระหว่างประเทศ⁶ ซึ่งหมายความว่า ผู้พิพากษาเหล่านี้จะต้องเป็นผู้พิพากษาอาวุโสพอสมควรและ
ได้รับการอบรมฝึกฝนเกี่ยวกับเรื่องนี้มา โดยเฉพาะ

⁴ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 9.

⁵ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 12.

⁶ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 14.

3.4.2 ผู้พิพากษาสมทบ

ผู้พิพากษาสมทบโปรดเกล้าแต่งตั้งจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ คัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง⁷ และต้องมีคุณสมบัติตาม (1) ถึง (4) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ถึง (9)

คุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ คือ

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี บริบูรณ์
- (3) ได้รับการอบรมเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ และหน้าที่ตุลาการมาแล้ว ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
- (4) มีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ
- (5) ไม่มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (6) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (7) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน เว้นแต่จะเป็นความผิดฐานประมาทหรือลหุโทษ
- (8) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือมีกายหรือจิตไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง เช่น โรคเรื้อน หูหนาดตาเล่อ เป็นต้น
- (9) ไม่เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพฯ ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการ อัยการ ตำรวจ หรือ ทนายความ

ผู้พิพากษาสมทบจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี หลังพ้นจากตำแหน่งแล้วได้รับการเลือกใหม่อีกได้ ก่อนเข้ารับหน้าที่จะต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ⁸

การพ้นจากตำแหน่ง คือ ออกตามวาระ ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติ มีลักษณะต้องห้ามตามที่กล่าวมาข้างต้น ขาดการปฏิบัติหน้าที่ 3 ครั้งติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับการเป็นผู้พิพากษาสมทบ

⁷ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 15.

⁸ แหล่งเดิม.

การพ้นจากตำแหน่ง เพราะตายหรือลาออกจะต้องนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบ แต่การพ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติ ขาดการปฏิบัติหน้าที่ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสม จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการตุลาการ

เมื่อตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบว่างลงโดยเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลอื่นซึ่งคณะกรรมการตุลาการคัดเลือกตามตำแหน่งที่ว่างก็ได้ เว้นแต่จะเหลือระยะเวลาไม่ถึง 180 วัน จะไม่แต่งตั้งบุคคลแทนก็ได้ ผู้ได้รับการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่าระยะเวลาของผู้ที่ตนแทน⁹

ในระหว่างยังไม่มี การตั้งคนแทน ให้ผู้ที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระคงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน และให้มีอำนาจนั่งพิจารณาพิพากษาคดีจนกว่าจะเสร็จคดีนั้น แต่ไม่เกิน 60 วันนับแต่วันที่ครบกำหนดออกตามวาระ¹⁰

3.4.3 อำนาจขององค์คณะในการพิจารณา

3.4.3.1 องค์คณะผู้พิพากษา 2 คน

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ จะต้อง มีผู้พิพากษาประจำไม่น้อยกว่า 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 1 คน จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ และการพิพากษาหรือสั่งต้องทำโดยเสียงข้างมาก¹¹

3.4.3.2 ผู้พิพากษาคณะเดียว

ผู้พิพากษาคณะหนึ่งคนใดของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจกระทำการใดๆ อันเกี่ยวข้องกับคดีที่มีไต่พิจารณาและพิพากษา¹²

อำนาจกระทำการใดๆ อันเกี่ยวข้องกับคดีที่มีไต่พิจารณาและพิพากษา ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 20 เช่น เช่นหมาย สั่งคำร้อง คำขอ ให้เลื่อนการพิจารณา หรืองดการพิจารณา เป็นต้น

⁹ ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 17.

¹⁰ ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 18.

¹¹ ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 19.

¹² ดูพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 20.

3.4.4 การทบทวนคำพิพากษา

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีเพียง 2 ชั้นเท่านั้น คือ เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางหรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคอื่นเป็นศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาเลยทีเดียว¹³ กล่าวคือ สามารถอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น โดยให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นในศาลฎีกา เพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่อุทธรณ์ขึ้นมาในการนี้ โดยให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว¹⁴ ทั้งนี้มีข้อจำกัดและข้อยกเว้นในการอุทธรณ์คดีอาญาและคดีแพ่ง ดังนี้

3.4.4.1 ข้อจำกัดและข้อยกเว้นในการอุทธรณ์คดีอาญา

เป็นข้อห้ามพิเศษที่ไม่เหมือนกับข้อห้ามอุทธรณ์ในคดีอาญาทั่วไปหรือในศาลแขวงหรือศาลเยาวชนและครอบครัว

โดยมาตรา 39 กำหนดไว้ว่า ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ให้จำเลย อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้

- (1) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก
- (2) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ศาลรอกการลงโทษไว้
- (3) ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ศาลรอกการกำหนดโทษไว้
- (4) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินห้าพันบาท

จะเห็นได้ว่าปัญหาข้อกฎหมายอนุญาตให้อุทธรณ์ได้โดยไม่จำกัด ห้ามอุทธรณ์แต่ในปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น สำหรับ โจทก์ห้ามเด็ดขาดเลย ส่วนจำเลยอนุญาตให้อุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริงเฉพาะสี่กรณีดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น นอกจากนั้นต้องห้ามเหมือนกับโจทก์

มาตรา 40 กำหนดไว้ว่า ในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ตาม มาตรา 39 ถ้าผู้พิพากษาคนใด ซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้ง รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้หรือในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์อุทธรณ์ อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ก็ให้อุทธรณ์ นั้นไว้พิจารณาต่อไป

¹³ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 38.

¹⁴ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินฯ มาตรา 43.

ข้อสังเกต ผู้พิพากษาสมทบซึ่งเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาล ทรัพย์สินทางปัญญาด้วยตามมาตรา 19 ก็มีอำนาจทำความเห็นแย้งหรือลงชื่อในคำพิพากษาได้ด้วย จึงขอให้ท่านสามารถรับรองอุทธรณ์ได้ด้วย

3.4.4.2 ข้อจำกัดและข้อยกเว้นในการอุทธรณ์คดีแพ่ง

มาตรา 41 กำหนดไว้ว่า ในคดีแพ่งที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท กัน ในชั้นอุทธรณ์ไม่เกินสองแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ห้ามมิให้ คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในปัญหา ข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้นได้ทำความเห็นแย้งไว้หรือ ได้รับรองว่ามีเหตุอัน ควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือ คำรับรองเช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็น หนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรืออธิบดีผู้ พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคแล้วแต่กรณี

3.4.4.3 วิธีการรับรองหรือการขออนุญาตอุทธรณ์

มาตรา 42 กำหนดไว้ว่า การขอให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือการขอให้อธิบดีผู้พิพากษา ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคอนุญาตให้อุทธรณ์ ให้ผู้อุทธรณ์ ยื่นคำร้องถึงผู้พิพากษาผู้ นั่งพิจารณาคดีคนใดคนหนึ่งหรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลนั้นแล้วแต่กรณี พร้อมกับคำฟ้องอุทธรณ์ต่อ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นว่านั้นแล้ว ให้ศาลส่ง คำร้องพร้อมด้วยสำนวนความไปยังผู้พิพากษา หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลดังกล่าว แล้วแต่กรณี

อย่างไรก็ตามแม้เป็นคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ก็ตาม ถ้าศาลฎีกาเห็นจำเป็นต้องแก้ไข ข้อผิดพลาดก็อาจรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามดังกล่าวได้ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 44 ที่ กำหนดไว้ว่า ในคดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรับอุทธรณ์ส่งมาให้ศาล ฎีกานั้น หากศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์ดังกล่าวต้องห้ามตามกฎหมาย ให้พิพากษายกอุทธรณ์ แต่ถ้าศาลฎีกาพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประ โยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นต้องแก้ไข ข้อผิดพลาด จะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ดังกล่าวนี้ก็ได้

กรณีที่กล่าวมาข้างต้นเป็นข้อยกเว้นพิเศษซึ่งไม่มีในคดีแพ่งและคดีอาญาทั่วไป เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ อาจต้องมีการแก้ไขข้อผิดพลาดของ ศาลชั้นต้น

3.5 ลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา¹⁵

3.5.1 การนัดพร้อมเพื่อกำหนดแนวทางในการพิจารณาคดี¹⁶

การนัดพร้อมเพื่อกำหนดแนวทางในการพิจารณาคดีดังกล่าวนี้ ก็เพื่อให้คู่ความเข้ามา มีบทบาทในการพิจารณาคดีและจะทำให้การดำเนินคดีเป็นไปตามแผนที่ทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน

ภารกิจในวันนัดพร้อมเพื่อกำหนดแนวทางในการพิจารณาคดีนั้นตามข้อกำหนด ข้อ 27 มีหลักการโดยสรุปได้ดังนี้

3.5.1.1 พยายามให้คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทกันโดยวิธีการไกล่เกลี่ยก่อนการ สืบพยาน

3.5.1.2 กำหนดประเด็นข้อพิพาทร่วมกัน (Identify issues)

3.5.1.3 หากต้องมีการพิจารณาสืบพยาน จะต้องมีการวางแผนการสืบพยานไว้ อย่างชัดเจนว่าฝ่ายใดจะสืบพยานในประเด็นที่ตกลงกันตามข้อ 3.5.1.2 จำนวนกี่ปาก ใช้เวลา ประมาณเพียงใดและทั้งสองฝ่ายจะสืบพยานเสร็จภายในเวลาเท่าใด และมีพยานเอกสารและพยาน วัตถุใดบ้าง เหตุผลที่ต้องกำหนดเวลาแน่นอนนั้น นอกจากจะเป็นไปเพื่อเร่งรัดคดีให้ทราบว่ คดีนี้ ศาลจะพิพากษาคดีวันใดแล้ว ก็ยังเป็นไปเพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายของทนายความที่อาจเรียกจ้องจากตัว ความได้ด้วย

ในคดีแพ่ง เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ แจ้งกำหนดนัดพิจารณาให้คู่ความฝ่ายใด ทราบแล้ว คู่ความฝ่ายนั้นไม่มาศาลตามกำหนดนัด ให้เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายนั้นต้องมารับทราบ กำหนดนัดต่อไปจากศาลเอง หากไม่มารับทราบ ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบกำหนดนัดต่อไป แล้ว¹⁷

3.5.2 การบันทึกคำเบิกความของพยาน ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ บันทึกและอ่านคำเบิกความนั้นให้พยานฟังแทนก็ได้¹⁸ แต่มิได้หมายความว่า ศาลจะปล่อยให้เจ้า พนักงานศาลอยู่ในห้องพิจารณาคดีโดยลำพัง ข้อกำหนดนี้หมายความว่าศาลยังคงขึ้นนั่งพิจารณาคดี เพียงแต่มอบให้เจ้าพนักงานศาลทำหน้าที่บันทึกคำพยานแทน

การบันทึกคำพยานโดยการบันทึกเสียงหรือภาพและเสียงสามารถกระทำได้ตาม ข้อกำหนดข้อ 26 ในข้อนี้หมายความว่า ศาลจะไม่บันทึกคำพยานโดยสรุปความลงเทปบันทึกเสียง ให้เจ้าพนักงานศาลถอดเทป แต่จะใช้วิธีบันทึกเสียงและภาพการเบิกความแทน ซึ่งปัจจุบันศาล

¹⁵ http://www.cipitc.or.th/art-th/article_thai/sppc-in-ipitc.htm.

¹⁶ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 27.

¹⁷ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 34.

¹⁸ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 25.

ทรัพย์สินทางปัญญา มีระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการบันทึกคำเบิกความของพยานด้วยวิธีการบันทึกเสียงระบบดิจิทัล พ.ศ. 2545 และมีคดีหลายคดีที่ใช้ระบบนี้อยู่

ในคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113 บัญญัติห้ามมิให้พยานเบิกความโดยอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาลหรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ ตามข้อกำหนดข้อ 28 ซึ่งได้มีการกำหนดว่า ถ้าศาลอนุญาตให้พยานอ่านบันทึกทบทวนความจำของพยานประกอบการเบิกความแล้วคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลขอตรวจดูบันทึกดังกล่าวได้ และศาลอาจสั่งให้นำบันทึกนั้นรวมสำนวนไว้ก็ได้

การส่งบันทึกถ้อยคำแทนการเบิกความ (Deposition in lieu of Oral Testimony) ตามข้อกำหนดข้อ 29 ในคดีแพ่ง ศาลอาจอนุญาตให้คู่ความเสนอบันทึกถ้อยคำของพยานแทนการซักถามพยานของฝ่ายตนได้ สำหรับคดีอาญานั้นตามข้อกำหนดข้อ 49 ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำได้เฉพาะส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลยโดยตรง คู่ความต้องส่งสำเนาทะเบียนถ้อยคำพยานฝ่ายตนให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตรวจดูก่อนวันสืบพยาน เมื่อพยานมาศาลคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจึงถามค้านได้ทันที ซึ่งเป็นการยกเว้นจากวิธีการสืบพยานทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 117

3.5.3 การขอเลื่อนคดี ศาลจะอนุญาตให้เลื่อนคดีได้เฉพาะกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้เท่านั้น¹⁹ หากมีการขอเลื่อนคดีและศาลอนุญาต คู่ความที่เสียหายย่อมมีเหตุผลเพียงพอที่จะเรียกค่าใช้จ่ายจากฝ่ายที่ขอเลื่อนคดีได้ แม้ว่าเหตุแห่งการเลื่อนคดีนั้นจะเป็นเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ก็ตาม (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 40 วรรคสอง ประกอบ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 27) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม Federal Rules of Civil Procedure ข้อ 16(F) ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่ประวิงคดีจ่ายค่าทนายความที่เพิ่มขึ้นจากการเลื่อนคดีแก่อีกฝ่ายหนึ่งด้วย

3.5.4 คดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษาแล้ว คู่ความอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาทันที²⁰

3.5.5 คำฟ้องของโจทก์ในคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ หากได้กำหนดไว้ว่าโจทก์ต้องบรรยายฟ้องโดยชัดแจ้งดังเช่นคำฟ้องในคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

¹⁹ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 27.

²⁰ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 38.

มาตรา 172 วรรค 2²¹ ดังนั้น ประเด็นเรื่องคำฟ้องเคลือบคลุมจึงไม่เป็นประเด็นสำคัญที่ศาลจะยกฟ้องในคดีทรัพย์สินทางปัญญา

3.5.6 ให้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าประกอบพยานหลักฐานอื่นได้²² ส่วนการวินิจฉัยซึ่งนำพยานหลักฐานนั้นข้อกำหนดฯ ข้อ 38 กำหนดว่าในการวินิจฉัยว่าบันทึกถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำมิได้มาศาลตามข้อ 29 วรรคสามหรือวรรคสี่ บันทึกถ้อยคำตามข้อ 31 หรือพยานบอกเล่าตามข้อ 37 มีน้ำหนักให้เชื่อฟังได้หรือไม่และเพียงใดนั้น ศาลต้องกระทำด้วยความระมัดระวังโดยคำนึงถึงสภาพ ลักษณะ และแหล่งที่มาของบันทึกถ้อยคำหรือพยานบอกเล่านั้นด้วย

3.5.7 ในคดีแพ่งนั้น ถือว่า คู่ความแต่ละฝ่ายต้องรักษาผลประโยชน์ในคดีกันเอง ระบบการพิจารณาคดีและสืบพยานจึงเป็นระบบคู่กรณี Adversary System (ระบบกล่าวหา) ซึ่งเป็นระบบการพิจารณาคดีในประเทศ Anglo-American แต่ละฝ่ายจึงมีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานที่ดีที่สุดเสนอต่อศาล และศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานไปตามนั้น ศาลจะไม่เข้าไปแนะนำหรือยุ่งเกี่ยวกับการให้นำพยานอื่นเข้าสืบ เพราะอาจจะทำให้เสียความเป็นกลางของคดี รูปคดีจึงขึ้นอยู่กับ การเตรียมคดีและการว่าความของทนายความ แต่ในข้อกำหนด ข้อ 39 กำหนดว่า “เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็น ที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับ ประเด็นในคดีรวมทั้งเอกสารหรือวัตถุใดที่อยู่ในความครอบครองหรือการดูแลรักษาของกลุ่มความ ฝ่ายใดมาสืบเพิ่มเติมได้อีกด้วย ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไปซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ” ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลนำระบบไต่สวน (Inquisitorial System) มาใช้ได้อย่างกว้างขวางมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอำนาจเรียกพยานที่สืบมาแล้วมาสืบใหม่ได้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแน่นอนที่สุด

3.5.8 มาตรการคุ้มครองทางแพ่งก่อนฟ้องคดี²³ ในคดีแพ่งทั่วไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 253, 257 และ 264 กรณีที่คู่ความจะขอใช้วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษานั้น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากฟ้องคดีแล้ว แต่ในความเป็นจริงบุคคลที่อาจจะเป็ นโจทก์ฟ้องคดีนั้นๆ ได้ อาจได้รับความเสียหายเกินกว่าจะเยียวยาหรือเสียหายมากจนเกินไปแล้ว หากต้องรอให้มีการฟ้องคดีก่อน ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่า คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นต้องการความรวดเร็วและเป็นธรรม ดังนั้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 29 จึงได้

²¹ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 6 , คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4834/2545.

²² ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 37.

²³ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 29.

บัญญัติว่า “ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน เมื่อมีการยื่นคำขอตามมาตรา 28 ผู้ยื่นคำขอจะยื่นคำร้องรวมไปด้วยเพื่อให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอโดยไม่ชักช้า และถ้าจำเป็นจะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไว้ก่อน โดยมีเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

ให้นำมาตรา 261 ถึงมาตรา 263 และมาตรา 267 ถึงมาตรา 269 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้แก่กรณีตามวรรคหนึ่ง โดยอนุโลม” บทบัญญัติดังกล่าวมีข้อกำหนดข้อ 12 ถึงข้อ 19 รองรับถึงแนวทางในการใช้ดุลพินิจของศาล และการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยด้วย

3.5.9 การสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ²⁴ ข้อกำหนดฯ นี้เปลี่ยนแปลงหลักทั่วไปของการนั่งพิจารณาคดีที่จะต้องกระทำในศาล ให้สามารถใช้ระบบการประชุมทางจอภาพ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกระบวนการพิจารณา อันได้แก่ ศาล คู่ความ ทนายความ และพยานอาจอยู่ต่างสถานที่กันนอกศาล ศาลอยู่ในประเทศไทยและพยานอยู่ต่างประเทศส่วนคู่ความและทนายความทั้งสองฝ่ายจะอยู่ในประเทศไทยหรือประเทศที่พยานอยู่ไม่มีกฎข้อบังคับไว้ แต่จะอยู่ที่ใดนั้นจะต้องเป็นไปตามความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายที่อยู่กับศาลในประเทศไทยและฝ่ายพยานจะต้องอยู่ในห้องสตูดิโอที่มีอุปกรณ์การสื่อสารต่างๆ ได้แก่ กล้องถ่ายโทรทัศน์ จอภาพ

โทรทัศน์สี โทรทัศน์ electronic print board ลำโพง ไมโครโฟน เครื่องบันทึกวิดีโอ พร้อมปลั๊กสำหรับ ไมโครคอมพิวเตอร์ เครื่องโทรสาร และอุปกรณ์อื่นๆ สำหรับการประชุมทางจอภาพ อุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารทางไกลกับต่างประเทศได้ทั้งภาพ เสียง และข้อมูลต่างๆ ในลักษณะมัลติมีเดีย

3.5.10 การส่งเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ²⁵ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 บัญญัติว่า “บรรดากระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาและการชี้ขาดคดีสินคดีแพ่งทั้งหลายซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

บรรดาคำคู่ความและเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่คู่ความหรือศาลหรือเจ้าพนักงานศาลได้ทำขึ้นซึ่งประกอบเป็นสำนวนของคดีนั้น ให้เขียนเป็นหนังสือไทยและเขียนด้วยหมึกหรือพิมพ์ดีดหรือดีพิมพ์ ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขูดลบออก แต่ให้ขีดฆ่าเสียแล้วเขียนลงใหม่ และผู้เขียนต้องลงชื่อไว้ที่ริมกระดาษ ถ้ามีข้อความตกเติมให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อ หรือลงชื่อย่อไว้เป็นสำคัญ

²⁴ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 32.

²⁵ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 23.

ถ้าต้นฉบับเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ศาลส่งคู่ความฝ่ายที่ส่งให้ทำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะแต่ส่วนสำคัญ โดยมีคำรับรองมาขึ้นเพื่อแนบไว้กับต้นฉบับ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดการหาล่าม” แต่ตามข้อกำหนด ข้อ 23 กำหนดว่า “ถ้าเอกสารที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษและคู่ความตกลงกันว่าไม่ต้องทำคำแปล ทั้งฉบับหรือแต่บางส่วน และศาลเห็นว่ามิใช่พยานหลักฐานในประเด็นหลักแห่งคดี ศาลจะอนุญาตให้ส่งเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานต่อศาลโดยไม่ต้องทำคำแปลก็ได้” ดังนั้นคู่ความจึงส่งอ้างเอกสารภาษาอังกฤษโดยไม่ต้องทำคำแปลได้ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ แต่มีข้อสังเกตว่า พยานบุคคลนั้นแม้จะเบิกความเป็นภาษาอังกฤษก็ต้องหาล่ามแปลเป็นภาษาไทย เนื่องจากไม่อยู่ในข้อกำหนดข้อ 23 นี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4834/2545 วินิจฉัยว่า ถ้าเอกสารที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษและคู่ความตกลงกันว่าไม่ต้องทำคำแปลทั้งฉบับหรือแต่บางส่วนและศาลเห็นว่ามิใช่พยานหลักฐานในประเด็นหลักแห่งคดี ศาลจะอนุญาตให้ส่งเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานต่อศาลโดยไม่ต้องทำคำแปลก็ได้)

3.5.11 การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากคอมพิวเตอร์²⁶ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 11 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายเพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” ตามข้อกำหนดข้อ 33 - ข้อ 36 กำหนดถึงการรับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์ เกี่ยวกับเงื่อนไขในการรับฟัง วิธีการส่งอ้างพยานหลักฐานดังกล่าวต่อศาล การคัดค้านและการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน

ในการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใดนั้น ให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการรักษาความครบถ้วนและไม่มีการเปลี่ยนแปลง ข้อความ ลักษณะหรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง”

พยานหลักฐานที่ได้จากคอมพิวเตอร์นั้นจะน่าเชื่อถือก็ต่อเมื่อต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าคอมพิวเตอร์ต้องมีคุณภาพดีในขณะบันทึกข้อมูลหรือประมวลผลก็ต้องให้คอมพิวเตอร์ทำงานโดยอิสระในขีดความสามารถของตัวเองในลักษณะที่เป็นการปฏิบัติการเป็นประจำ และทันต่อเหตุการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงในคดีและต้องปราศจากการแทรกแซงที่เป็นการกระทำของคน เป็นที่เชื่อได้ว่าข้อมูลที่ได้อันไม่ผิดพลาดไม่ว่าจะเรียกดูกี่ครั้งก็ตาม ดังนั้นนอกจากพยานหลักฐานหลักคือ

²⁶ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 33-36.

ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติการของคอมพิวเตอร์แล้ว พยานอื่นที่สนับสนุนให้พยานหลักฐานหลักมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้นหรือตัดทอนลดน้ำหนักพยานก็คือพยานที่เกี่ยวกับประเด็นตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

3.5.12 การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามที่คู่ความตกลงกัน²⁷ คู่ความอาจตกลงกันยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามที่คู่ความตกลงกัน ถ้าเห็นสมควรเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม จะอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้ เว้นแต่การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่คู่ความร้องขอเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

3.5.13 การให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ และผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลทางธุรกิจ²⁸ การพิจารณาคดีสืบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 36 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 กฎหมายบัญญัติไว้เป็นหลักการสรุปได้ว่า ศาลจะสั่งให้มีการพิจารณาคดีสืบได้ต่อเมื่อมีเหตุผลเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ หรือเพื่อความปลอดภัยของประเทศ แต่ตามข้อกำหนดฯ ข้อ 24 กำหนดว่า “เพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาฯ หรือเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศของคู่ความ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจมีคำขอหรือถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรที่จะให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคดี ศาลจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

(1) ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย หรือ

(2) ห้ามมิให้โฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ เช่นว่านั้น

ไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งดังกล่าวหรือไม่ คำสั่งหรือคำพิพากษาชี้ขาดคดีของศาลต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย และมีให้ถือว่าการออกโฆษณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษานั้น หรือย่อเรื่องแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษาโดยเป็นกลางและถูกต้องนั้นเป็นการผิดกฎหมาย”

เหตุผลที่ข้อกำหนดฯ ระบุไว้เช่นนี้ มีข้อสังเกตว่า เป็นการให้อำนาจศาลที่จะสั่งมิให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดี ไม่ว่าจะได้มาโดยการสืบพยาน หรือได้มาโดยประการอื่น เช่น ข้อเท็จจริงที่คู่ความแถลงต่อศาล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของคู่ความเอง เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลทางธุรกิจการค้าของคู่ความอาจทำความเสียหายแก่กิจการของเขาเองก็เป็นได้

²⁷ ดูข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 4.

²⁸ ดูข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 24.

3.5.14 องค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ²⁹ ตามเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ระบุว่า “โดยที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งหากได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเข้ามาร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วย จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นเพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะ โดยมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

ตามมาตรา 14 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” และตามมาตรา 19 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 20 และมาตรา 21 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกหนึ่งคนจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นจะต้องบังคับตามเสียงฝ่ายข้างมาก” จากมาตรา 14 และมาตรา 19 ดังกล่าว องค์คณะผู้พิพากษาจึงประกอบไปด้วยผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ

จากบทบัญญัติดังกล่าวองค์คณะผู้พิพากษาคดีต้องประกอบไปด้วยผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ 1 คน

แม้คดีดังกล่าวเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา 17 และมาตรา 25 ซึ่งปกติผู้พิพากษานายเด็ยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ก็ตาม แต่ถ้าคดีที่มีอัตราโทษเท่าคดีศาลแขวงดังกล่าวเป็นคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแล้ว ก็ต้องมีองค์คณะครบถ้วนตามมาตรา 19 ดังกล่าว เฉพาะผู้พิพากษาศาลยุติธรรมเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินการสอบสวนพิจารณาหรือออกคำสั่งใดๆ ได้ (มาตรา 20) ส่วนผู้พิพากษาสมทบนั้นคงมีอำนาจในการให้ความคิดเห็นปรึกษาคดีและออกเสียงในการลงมติขององค์คณะผู้พิพากษา (มาตรา 19) เท่านั้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายประสงค์จะให้ผู้พิพากษาสมทบใช้ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในส่วนเนื้อหาของคดีเท่านั้น ส่วนการดำเนิน

²⁹ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 12.

กระบวนการพิจารณา เช่น การอนุญาตให้เลื่อนคดี การสั่งตัดพยานนั้น เป็นงานที่ผู้พิพากษาปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ว่าจะปฏิบัติหน้าที่ที่ศาลใดและเป็นกรณีที่ต้องวินิจฉัยโดยอาศัยหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความต่าง ๆ จึงไม่จำเป็นต้องปรึกษากับผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด

สำหรับในต่างประเทศนั้น เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับคดีที่ผู้พิพากษาไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่พิพาทเป็นคดีกันนั้น บางประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ กฎหมายวิธีพิจารณาคดีของอังกฤษอนุญาตให้ศาลใช้ดุลพินิจแต่งตั้ง Assessors ซึ่งจะเป็นบุคคลที่จะเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีที่ต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้เชี่ยวชาญทางด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยให้คำปรึกษาแก่ผู้พิพากษาในคดีที่มีการฟ้องเรื่องละเมิดลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ในบางกรณีศาลอังกฤษจะไม่แต่งตั้ง Assessors แต่จะใช้พยานผู้เชี่ยวชาญแต่เพียงคนเดียว (Single Expert)

ความแตกต่างสำหรับการใช้ผู้พิพากษาสมทบ และการเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นประกอบการพิจารณา คือ ในส่วนของผู้พิพากษาสมทบนั้น ผู้พิพากษาสมทบท่านเป็นส่วนหนึ่งขององค์คณะในการพิจารณาคดี มีสิทธิออกเสียงในการทำคำพิพากษาของคดี แต่สำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นในการให้คำปรึกษาหรือให้ความคิดเห็นต่างๆ ศาลมีสิทธิที่จะเชื่อและรับฟังความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญหรือไม่ก็ได้

3.5.15 ให้จัดตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลฎีกา³⁰ ในศาลฎีกาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 43 บัญญัติว่า ให้ศาลฎีกาตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกาที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

3.5.16 พนักงานอัยการและทนายความ ที่ว่าความในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศก็ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

3.5.17 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ อาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาคดีได้³¹ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ แล้ว จะเห็นได้ว่าในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น นอกจากจะมีผู้พิพากษาสมทบแล้ว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณา

³⁰ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 43.

³¹ ดู ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ข้อ 31.

พิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบ และไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ซึ่งแสดงว่าศาลไทยกับศาลอังกฤษมีรูปแบบเช่นเดียวกัน เพียงแต่ศาลของอังกฤษนั้น ไม่ต้องตั้งผู้พิพากษาสมทบทุกคดี และพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นกฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ คู่ความเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญคนอื่นมาให้ความเห็นด้วยก็ได้ ซึ่งทางปฏิบัติก็มักจะเป็นเช่นนั้น

3.5.18 อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยอนุมัติประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการค้าระหว่างประเทศได้³²

³² ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 30

3.6 การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ

3.6.1 การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลสิทธิบัตรประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Patent Court หรือ Bundespatentgericht) เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีสิทธิบัตรของเยอรมันเป็นแบบ Bifurcation ที่แยกคดีละเมิดสิทธิบัตรออกจากคดีเพิกถอนสิทธิบัตรออกจากกัน โดยเด็ดขาด (Separates courts for infringement and invalidation) ศาลสิทธิบัตรประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นศาลชำนาญพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เพิกถอนสิทธิบัตร (Court of First Instance for Invalidation Actions) และคดีที่อุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตร ซึ่งคดีทั้งสองประเภทนี้เป็นเรื่องที่พิพาทกันเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ โดยตรง ส่วนคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิบัตร (Infringement Actions) นั้นจะไม่อยู่ในอำนาจของศาลนี้ แต่อยู่ในอำนาจของศาลแห่งรัฐ (State Court หรือ Landgericht) เช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป นั่นคือในสิทธิบัตรฉบับเดียวกันอาจมีข้อพิพาทที่พิจารณาแยกกัน 2 ศาล และในศาลทั้งสองนี้มีผู้พิพากษาที่แตกต่างกันอย่างมาก โดยในศาลแห่งรัฐ (State Court หรือ Landgericht) เป็นผู้พิพากษาธรรมดาที่เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องกฎหมาย ส่วนศาลสิทธิบัตรนั้นจะเป็นผู้พิพากษาที่มีพื้นฐานเชี่ยวชาญด้านเทคนิค (specialized technical backgrounds)³³

ศาลสิทธิบัตรประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก่อตั้งขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) ตั้งอยู่ในเมืองมิวนิค (Munich) เหตุผลที่มีการจัดตั้งศาลนี้ขึ้น สืบเนื่องจากก่อนหน้านั้นคำวินิจฉัยชี้ขาดของผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิบัตรจะต้องอุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายปกครอง แต่ทำหน้าที่คล้ายกับฝ่ายตุลาการ ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีผลใช้บังคับ ปัญหานี้จึงได้รับการวินิจฉัยโดยศาลปกครองสูงสุดว่า สำนักงานสิทธิบัตรเยอรมันไม่ใช่ศาลยุติธรรมตามความหมายของกฎหมาย คำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์จึงสามารถนำขึ้นสู่ศาลในฐานะคดีปกครองได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็นสามฝ่าย

³³ Jim Patterson. "Ubung Match den Meister : How Us District Courts can Better Adjudicate Patents by Learning from Germany's Specialized Courts." p.27.

ดังนั้นในเวลาต่อมาเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 12 จึงได้กำหนดให้รัฐบาลจัดตั้งศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมขึ้น โดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดตั้งศาลสิทธิบัตรขึ้นในปี 1961 ให้อยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม³⁴

ศาลสิทธิบัตรแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเยอรมนี และสำนักงานคุ้มครองพันธุ์พืชเยอรมนี มีอำนาจพิจารณาเพียงว่าสิทธิในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมเหล่านั้นสามารถจดทะเบียนได้หรือไม่ (เป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่ ได้รับความคุ้มครอง) และแม้จะได้วินิจฉัยรับจดทะเบียนแล้วก็อาจมีคำพิพากษาศาลเพิกถอนสิทธิบัตรหรือสิทธิทางอุตสาหกรรมอันได้รับความคุ้มครองแล้วเหล่านั้นได้ ส่วนคดีละเมิดสิทธิบัตรและละเมิดสิทธิทางอุตสาหกรรมนั้นอยู่ในอำนาจของศาลแพ่ง และศาลแพ่งก็ไม่มีอำนาจวินิจฉัยประเด็นเรื่องความชอบด้วยกฎหมายของสิทธิบัตรหรือสิทธิทางอุตสาหกรรมเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้จำเลยที่ถูกฟ้องในศาลแพ่งว่ากระทำละเมิดสิทธิจึงไม่สามารถยกข้อต่อสู้ได้ว่าสิทธิทางอุตสาหกรรมของโจทก์ได้รับการจดทะเบียนโดยไม่ชอบหรือไม่ควรได้รับความคุ้มครองในคดีนี้ แต่จะต้องร้องขอให้ศาลสิทธิบัตรมีคำวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวแทน ปริมาณคดีในศาลสิทธิบัตรมีคดีที่ฟ้องใหม่ประมาณ 4,000 คดีในแต่ละปี

โครงสร้างบุคลากรของศาลสิทธิบัตร ในปัจจุบันศาลสิทธิบัตรมีผู้พิพากษาประมาณ 140 คน และมีเจ้าหน้าที่ธุรการศาลอีกประมาณ 140 คน เช่นกัน ในการปฏิบัติงานจะแบ่งผู้พิพากษาออกเป็น 29 คณะตามประเภทของคดีที่ได้รับมอบหมาย ในบางคณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพซึ่งเป็นนักกฎหมายเท่านั้น ส่วนบางคณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีความรู้ทางเทคนิค (Technical background)

ศาลสิทธิบัตรเป็นศาลยุติธรรมแห่งเดียวในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่มีผู้พิพากษาอาชีพซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคและสำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เมื่อเปรียบเทียบกับศาลยุติธรรมอื่นๆ ในเยอรมนีจะมีผู้พิพากษาสมทบซึ่งไม่ใช่ นักกฎหมายในลักษณะคล้ายกับลูกขุน คือเป็นผู้พิพากษากิตติมศักดิ์ (Honorary lay judges) เช่นในคดีอาญา คดีพาณิชย์ คดีแรงงาน คดีปกครอง คดีการเงินและการประกันสังคม แต่สำหรับผู้พิพากษาสมทบในศาลสิทธิบัตรจะเป็นผู้ที่มีฐานะเช่นเดียวกับผู้พิพากษาประจำที่จบการศึกษาทางกฎหมาย กล่าวคือ มีฐานะเป็นผู้พิพากษาอาชีพ (professional judge) มีวาระดำรงตำแหน่งตลอดชีพ ผู้พิพากษาอาชีพในศาลสิทธิบัตรจำนวน 2 ใน 3 เป็นผู้พิพากษาผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ และเพียง 1 ใน 3 เท่านั้นที่เป็นนักกฎหมาย แตกต่างจากผู้พิพากษาสมทบ (lay judges) ในศาลอื่นที่มี

³⁴ <http://www.dpma.de/bpatg/bundespatentgericht/english/index.html>.

บทบาทจำกัดแต่ในการนั่งพิจารณาและมีคำตัดสิน ผู้พิพากษาสมทบศาลสิทธิบัตร (ผู้พิพากษาผู้เชี่ยวชาญ) นี้มีสิทธิและหน้าที่ (rights and duties) ทุกประการเช่นเดียวกับผู้พิพากษาประจำ

3.6.2 การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกา³⁵ คดีที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และ เครื่องหมายการค้า จะได้รับการพิจารณาในศาลชั้นต้น (District Court) ที่มีอำนาจ ซึ่งแต่เดิมสำหรับการอุทธรณ์คดีตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรจะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeal) ที่ศาลชั้นต้นนั้นๆอยู่ในเขต และการอุทธรณ์คำสั่งของสำนักงานสิทธิบัตร (Board of Appeals of the Patent Office) จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์คดีภาษีและคดีสิทธิบัตร (Court of Customs and Patent Appeals) แต่ในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ขึ้นมาใหม่ คือ ศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (The United States Court of Appeals for the Federal Circuit) ขึ้น ซึ่งได้ยกเลิกศาลอุทธรณ์คดีภาษีและ สิทธิบัตร (Court of Customs and Patent Appeals) ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 1982 ทำให้คดีอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น (District Court) เข้าสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (Federal Circuit) โดยอัตโนมัติ การอุทธรณ์คำสั่งของสำนักงานสิทธิบัตร (Board of Appeals of the Patent Office) จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (Federal Circuit) แต่ก็ยังสามารถฟ้องเป็นคดีแพ่งในศาลชั้นต้น (District Court) ได้ แต่ทั้งนี้จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (Federal Circuit) ได้ จะต้องเป็นคดีที่มีมูลคดีทั้งหมดหรือบางส่วนมาจากพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (Patent Act) เท่านั้น ถ้าเป็นคดีที่เกี่ยวกับสิทธิบัตรซึ่งมีที่มาจากพระราชบัญญัติฉบับอื่นก็ต้อง อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeal)

นอกจากการอุทธรณ์คำสั่งของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ คำสั่งของสำนักงานสิทธิบัตร (Board of Appeals of the Patent Office) ก็สามารถเลือกที่จะไปฟ้องร้องขอให้ศาลชั้นต้นประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. (District Court for the District of Columbia) มีคำสั่งให้คณะกรรมการดังกล่าวให้สิทธิบัตรถูกปฏิเสธได้ โดยคณะกรรมการไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ความ ซึ่งก็ยังสามารถเลือกที่จะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์เขตสหรัฐ (Federal Circuit) หรือดำเนินคดีในศาลชั้นต้น (District Court) ที่มีเขตอำนาจก็ได้ โดยคณะกรรมการไม่จำเป็นต้องเป็นคู่ความ

ส่วนการอุทธรณ์คดีตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์และสิทธิในเครื่องหมายการค้าจะอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeal) ทั่วไป การอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เขต

³⁵ ปลื้มจิต ทวีพัฒน์. (2538, มกราคม-มีนาคม). “ความจำเป็นและความพร้อมในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.” *ดุลพินิจ*, 1, 42. หน้า 96-98.

สหรัฐ (Federal Circuit) หรือศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeal) จะอุทธรณ์ไปยังศาลสูงสหรัฐ (The United States Supreme Court)³⁶

จากการศึกษาการดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาของศาลในต่างประเทศแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือ ประเทศสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่าศาลชำนาญพิเศษที่ตั้งขึ้นมานั้นจะกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่งที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น โดยจะไม่นำคดีอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา มาพิจารณาในศาลชำนาญพิเศษที่ตั้งขึ้นแต่อย่างใด

³⁶ Robert A. Choate, William H. Francis, Robert C. Collins. (1987). **Patent Law**, p. 731.

Arthur R. Miller, Michael H. Davis. (1983). **Intellectual Property**. p. 119.

บทที่ 4

วิเคราะห์อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

เมื่อได้พิจารณาถึงการจัดระบบศาลในกระบวนการยุติธรรมของไทย หลักการดำเนินคดีแพ่ง หลักการดำเนินคดีอาญา ความแตกต่างของหลักในการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และระบบการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศแล้ว ในบทนี้จะเป็นการกล่าวถึง ความเหมาะสมและปัญหาที่เกิดขึ้น จากการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เช่น เรื่องการจัดตั้งศาลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ผู้พิพากษาสมทบ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา เป็นต้น

4.1 ความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

กระทรวงยุติธรรมได้เสนอโครงการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นเพื่อให้เป็นศาลชำนาญพิเศษ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากคดีประเภทดังกล่าวมีความยุ่งยากซับซ้อนและมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป กระทรวงยุติธรรมจึงได้เสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบโดยอนุมัติให้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นอันประกอบด้วย ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ รวม 22 คน โดยให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่จะจัดตั้งขึ้นและยกร่างกฎหมายที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตามรูปแบบดังกล่าว เสนอต่อคณะรัฐมนตรีรวมทั้งให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งแทนและดำเนินการอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ได้แบ่งประเด็นในการพิจารณาออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1. ประเภทของคดี 2. คำจำกัดความ 3. รูปแบบของศาล

สำหรับในประเด็นของประเภทคดีนั้นคณะกรรมการได้มีการพิจารณาว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นควรมีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาด้วยหรือไม่อย่างไร โดยคณะกรรมการชุดดังกล่าวได้มีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

ความเห็นนักวิชาการฝ่ายแรก¹ เห็นว่าควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยให้เหตุผลประกอบว่า

(1) เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว เนื่องจากคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาฯ นั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผู้เสียหายจึงควรได้รับการเยียวยาอย่างรวดเร็ว

(2) เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งกันในระบบของศาลอาญากับระบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ถ้าหากคดีอาญาอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกติ อาจทำให้การวินิจฉัยหรือการตีความไม่สอดคล้องกับระบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

(3) ประเด็นแห่งคดีมีความเกี่ยวพันกันมาก และคนไทยส่วนใหญ่ก็นิยมที่จะฟ้องร้องคดีอาญามากกว่าฟ้องร้องคดีแพ่ง เพราะผลของคดีอาญานั้นจะมีสภาพบังคับได้ดีกว่าคดีแพ่ง

ความเห็นนักวิชาการฝ่ายที่สอง² เห็นว่าควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น โดยไม่ควรกำหนดให้มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วย โดยให้เหตุผลประกอบว่า

(1) ระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันได้แยกคดีแพ่งกับคดีอาญาออกจากกันโดยเด็ดขาด เพราะมาตรการการพิสูจน์ของคดีแพ่งกับคดีอาญาแตกต่างกัน ในคดีอาญาโจทก์มีภาระการพิสูจน์มากมาย ในขณะที่คดีแพ่งภาระการพิสูจน์ของโจทก์กับจำเลยจะเหลื่อมล้ำกันเล็กน้อย ซึ่งในปัจจุบันจะไม่นำเอาระบบของคดีอาญาไปใช้ในศาลชำนาญพิเศษ

(2) ในเรื่องข้อกฎหมายที่เกรงว่า ศาลต่างๆ ไปอาจตีความข้อกฎหมายของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา แตกต่างไปจากศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้น ข้อกฎหมายเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาไปศาลสูงนั้นมีทางแก้อยู่แล้ว ก็มาพิจารณาว่าถ้าหากให้มีการจัดระบบการอุทธรณ์ฎีกาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ใหม่ เช่น ให้อุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลฎีกา สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา

¹ โปรดดูรายละเอียด ในรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ครั้งที่ 1-2 ในภาคผนวก ค.

² แหล่งเดิม.

ของจำเลยในคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ กับจำเลยในคดีอาญาจะแตกต่างกันซึ่งต่างก็กระทำคามผิดอาญาเหมือนกัน

(3) องค์คณะของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ จะประกอบด้วยผู้พิพากษาสมทบ เช่นเดียวกับศาลแรงงาน จะทำให้มีองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีแตกต่างไปจากองค์คณะของคดีอาญาอื่นๆ

สำหรับความเห็นของผู้เขียนนั้น เห็นว่าจากการศึกษาหลักในการดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญานั้นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหลักในการดำเนินคดี ซึ่งคดีอาญานั้นใช้หลักการตรวจสอบ โดยศาลมีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน โดยจะต้องตรวจสอบความจริงในเรื่องอย่างถ่องแท้ แต่คดีแพ่งนั้นใช้หลักความตกลง โดยศาลมีอำนาจชี้ขาดตัดสินคดีเฉพาะสิ่งที่คู่ความได้เสนอมาเท่านั้นเอง แม้ในบางกรณีที่คดีแพ่งจะมีการใช้หลักในการตรวจสอบก็ตาม (เช่น คดีล้มละลาย) หรือ ความแตกต่างกันในเรื่องมาตรการการพิสูจน์คดีแพ่งและคดีอาญานั้นก็มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีการแยกระบบศาลในการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาออกจากกันโดยชัดเจน

ทั้งนี้จากการศึกษาการพิจารณาคดีของศาลชั้นอุทธรณ์ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สหรัฐอเมริกา หรือประเทศอื่นๆ ก็ไม่มีประเทศใดที่กำหนดให้ศาลชั้นอุทธรณ์นั้นมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา จึงอาจกล่าวได้ว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาที่เราจัดตั้งนี้เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากคนไทยโดยแท้

ดังนั้น ด้วยความเห็นของผู้เขียนประกอบกับเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นว่าไม่ควรกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการศึกษาถึงการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่จะนำเอาคดีอาญามาเป็นเครื่องมือในการต่อรองให้ผู้ต้องหา หรือ จำเลย จ่ายค่าเสียหายตามจำนวนที่ตนต้องการ จึงเป็นการอาศัยช่องทางในการนำโทษทางอาญามาบังคับหรือข่มขู่ให้มีการปฏิบัติตามที่ตนต้องการ ผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา อีกทั้งยังทำให้การดำเนินคดีอาญาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เสียหาย จึงเห็นควรให้มีการยกเลิกความรับผิดชอบในทางอาญาสำหรับการกระทำคามผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา โดยเราอาจใช้วิธีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาทดแทน

4.2 พิจารณาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา

ในเรื่องหลักเกณฑ์ของการจัดตั้งศาลนั้น มีบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว คือ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 234 บัญญัติว่า

“บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะกระทำไม่ได้”

จากข้อความ “การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง” หมายถึง คดีทุกคดีนั้นมีความสำคัญเท่าเทียมกัน จึงไม่ควรตั้งศาลพิเศษขึ้นมาใหม่เพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นอยู่แล้ว เนื่องจากบุคคลที่ถูกดำเนินคดีจะได้รับ การพิจารณาคดีที่แตกต่างจากเดิม ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่จะถูกดำเนินคดี เป็นการให้ความสำคัญของ “ตัวบุคคล” ที่ถูกดำเนินเป็นสำคัญ แต่คำว่า “ข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง” เป็นการให้ความสำคัญกับข้อหาที่ถูกดำเนินคดี ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคำว่า “ข้อหา” นั้น จะเห็นได้ว่าข้อหา นั้น มีได้ทั้งในคดีแพ่ง (ตาม ป.วิ.แพ่ง มาตรา 1(3), 172 วรรคสอง) และคดีอาญา (ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 2 (3), 158 (5))

ดังนั้น ถ้อยคำของกฎหมาย จึงเป็นการห้ามตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาคดีแพ่ง หรือคดีอาญาแทนศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งประเด็นดังกล่าวมาข้างต้น มีคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และคำสั่งของศาลฎีกาที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว คือ

คำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เรื่องมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อความเป็นธรรมแก่สังคม พ.ศ. 2497 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ โดยในคำวินิจฉัยดังกล่าววินิจฉัยเพียงว่า การพิจารณานั้นไม่ได้กระทำโดยศาล ขัดต่อรัฐธรรมนูญสำหรับประเด็นอื่นๆเช่น ในเรื่องการห้ามตั้งศาลพิเศษนั้นไม่ได้วินิจฉัยประเด็นนี้ แต่อย่างไรก็ตามในคำวินิจฉัยดังกล่าวได้กล่าวถึงการตั้งศาลเพื่อพิจารณาคดีบางประเภทนั้นสามารถทำได้โดยไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ที่จัดตั้งนั้นต้องเป็นศาล มีตุลาการเป็นผู้กระทำในพระปรมาภิไธย

คำสั่งศาลฎีกาที่ 921/2536 (โดยที่ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่าอำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ซึ่งตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาธิปไตยเป็นอำนาจของศาลในอันที่จะดำเนินการตามกฎหมาย ประกาศ รสช. ฉบับที่ 26 ข้อ 2 และ ข้อ 6 จึงมีผลเป็นการตั้งคณะบุคคลที่มีใช้ศาลให้มีอำนาจทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล ข่อมขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะรัฐธรรมนูญทุกฉบับมี

บทบัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล และการตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายจะกระทำมิได้

มีนักวิชาการฝ่ายหนึ่ง มีความเห็นในประเด็นนี้ว่า การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศน่าจะมีปัญหาในเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตาม มาตรา 234

“กฎหมายว่าด้วยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจทำการในคดีอาญานั้น ในปัจจุบันเป็นกฎหมายที่ขัดรัฐธรรมนูญ เพราะการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลดังกล่าวนี้กระทำร่วมกันของผู้พิพากษาอาชีพและผู้พิพากษาสมทบ ยิ่งกว่านั้นการคัดค้านตรวจสอบคำพิพากษาของศาลดังกล่าวนี้กระทำได้ชั้นเดียว กล่าวคือ คดีอุทธรณ์คัดค้านจะไปสู่ศาลฎีกาเลขที่เดียว กรณีจึงเป็นการตั้งศาลพิเศษที่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ”

ทั้งนี้ประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป จะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันหรือไม่ เนื่องจากในกรณีที่ถูกคัดค้านความผิดอาญาเหมือนกัน ก็ควรที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีที่เหมือนกัน³ ซึ่งการที่จะพิจารณาว่า การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันหรือไม่ นั้น จะต้องพิจารณาว่าคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญานั้น มีลักษณะและมีวิธีพิจารณาคดีที่เหมือนกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งในที่นี้จะได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีดำเนินคดีอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลแขวง ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา แต่ได้กำหนดให้มีวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษแตกต่างกับการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปด้วย โดยในเบื้องต้นต้องทำความเข้าใจก่อนว่าการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันหรือหลักความเสมอภาคนั้น มีความหมายว่าอย่างไร

การปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน หรือหลักความเสมอภาคนั้น ก็คือหลักที่อธิบายได้ว่า ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน⁴

เมื่อพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญาแล้วจะเห็นได้ว่า เป็นการกระทำความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเหมือนกัน และการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ และศาลอาญาดังกล่าว ก็เพื่อก

³ คณิต วัฒนคร. เล่มเดิม. หน้า 84-85.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 30, 234.

⁵ สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. หน้า 75.

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาที่เหมือนกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับความผิดในทางอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลนั้นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือศาลเยาวชนและครอบครัวกลางนั้น มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง คือ เพื่อที่จะเยียวยา และแก้ไขผู้กระทำความผิดอาญาที่เป็นเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษเด็กและเยาวชนแต่อย่างใด อันเป็นการแตกต่างกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

“การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนเป็นกรณีที่น่าสงสารที่ตัวเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหา เป็นเรื่องของสถานภาพส่วนตัวของเด็กและเยาวชน มุ่งหวังที่จะให้การอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนนั้น เป็นเรื่องที่จะช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคมทั่วไป มิได้มุ่งที่จะลงโทษ ถึงแม้ว่าจะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนอยู่ด้วยก็ตาม ฉะนั้นการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน จึงมีเป้าหมายเพื่อให้การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชน”⁶

ศาลแขวง คือศาลที่ประกอบด้วยผู้พิพากษาคนเดียวเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดความผิดทางอาญาที่อยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง คือคดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷ ส่วนกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษที่กำหนดไว้สูงกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงดังกล่าวมาแล้ว ก็จะไปอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ เช่น ศาลอาญา หรือศาลจังหวัด แล้วแต่กรณี

การดำเนินคดีอาญาศาลแขวง มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ ความรวดเร็วในการดำเนินคดี และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล⁸ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลแขวง คือในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญา ที่มีโทษเล็กน้อยนั้น ผู้กระทำความผิดควรที่จะได้รับการพิจารณาที่รวดเร็ว โดยจะต้องคำนึงถึงหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคลด้วย

กล่าวโดยสรุป คือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลเช่นเดียวกับศาลอาญา คือ เพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา ดังนั้น การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลอาญา เช่น การกำหนดสิทธิใน

⁶ คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 587.

⁷ ดู พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 25 (5).

⁸ คณิต ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 578.

การอุทธรณ์ที่แตกต่างกัน ย่อมถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เท่าเทียมกัน อันเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 30 และเป็นการไม่ชอบด้วยมาตรา 234

อย่างไรก็ตาม แม้ศาลเยาวชนและครอบครัว และ ศาลแขวงซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา จะได้กำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่แตกต่างจากการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั่วไป แต่การกำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษดังกล่าว ไม่ถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมอันเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคแต่อย่างใด เนื่องจากศาลเยาวชนและครอบครัวและศาลแขวงมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลที่แตกต่างจากศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ตามเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนั้น การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา ภายหลังจากที่ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีผลใช้บังคับแล้ว การจัดตั้งศาลดังกล่าวน่าจะเป็นการ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 234 วรรคสอง อย่างแน่นอน เนื่องจากเป็นการตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งแทนศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นอยู่แล้ว และถึงแม้ความเป็นจริงศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะมีการจัดตั้งก่อนที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จะใช้บังคับ ก็น่าจะมีประเด็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามที่กล่าวมาข้างต้นเช่นเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากในกรณีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แม้การจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นการจัดตั้งศาลขึ้นมาใหม่โดยให้มีอำนาจทำการเกี่ยวกับคดีอาญาก็ตาม การจัดตั้งศาลดังกล่าวก็ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว เนื่องจากเป็นศาลที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ให้จัดตั้งขึ้น ดังนั้นการจัดตั้งศาลตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ ก็ไม่น่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ⁹

อย่างไรก็ตามก็มีนักวิชาการอีกฝ่ายหนึ่ง มีความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นนี้ว่า ถ้าเป็นการจัดตั้งศาลขึ้นเพื่อพิจารณาคดีสำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง การตั้งศาลดังกล่าวน่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าเป็นการจัดตั้งศาลที่มีลักษณะเป็นการทั่วไป เช่น การตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯนั้น ไม่น่าจะขัดรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในต่างประเทศก็มีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษอื่นๆทั่วไป

เจตนารมณ์ของมาตรานี้ คือ หลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลเพื่อป้องกันการแทรกแซงจากบุคคลอื่น เช่น ในกรณีที่เราถูกรถชน เราอยู่แล้วจะต้องขึ้นศาลอะไร อาจเป็นศาลแพ่ง หรือศาลอาญาก็ได้ อยู่ที่ต่อมามีการตั้งศาลขึ้นเพื่อพิจารณาสำหรับการถูกรถชนนั้น ทำไม่ได้ ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ

⁹ แหล่งเดิม. หน้า 671-672.

สำหรับความเห็นของผู้เขียนนั้นเห็นว่า มาตรการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพ และรักษาความยุติธรรมให้กับปวงชน การตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ หรือข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากอาจมีการนัดแนะหรือสอบถามผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณาคดีไว้ล่วงหน้าก็ได้

นอกจากนั้นการตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้นมาให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไป เป็นการทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการพิจารณาคดีของศาลนั้นลดน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ผู้พิพากษาสมทบ หรือ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ดังกล่าว จึงอาจมีประเด็นปัญหาในเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในเรื่องหลักความเสมอภาคตามที่กล่าวมาข้างต้น

4.3 พิจารณาเรื่องการกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอน

ความมุ่งหมายของการมีองค์คณะของศาลมิใช่อยู่อันที่จำนวนผู้พิพากษาที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ผู้พิพากษาผู้ประกอบเป็นองค์คณะนั้นจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ครบและร่วมดำเนินกระบวนการให้ตลอดในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีด้วย¹⁰

การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญานั้น ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 กำหนดว่า นอกจากศาลแขวงที่กำหนดให้มีผู้พิพากษานายเดี่ยวเป็นองค์คณะแล้วนั้น การกำหนดจำนวนผู้พิพากษาเป็นองค์คณะ ของศาลชั้นต้นอื่น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา จะถูกกำหนดโดยเงื่อนไขภายใต้คำว่า “อย่างน้อย” และ “ไม่น้อยกว่า” จึงจะเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ตัวอย่างเช่น

ศาลชั้นต้นอื่นนอกจากศาลแขวง ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคน และต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคนเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี¹¹

ศาลชั้นต้นอื่น ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้น ได้มีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ พ.ศ. 2539 กำหนดว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกหนึ่งคนจึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้¹²

¹⁰ คณิต ฒ นคร. (2540, 30 กันยายน). “กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับการชักนำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา.” รวมบทความด้านวิชาการ ของ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฒ นคร. หน้า 367.

¹¹ ดู พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 26.

¹² ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ, มาตรา 19.

ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค หรือ ศาลฎีกา ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสามคน เป็นองค์คณะ¹³

การกำหนดจำนวนองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี คำว่า “อย่างน้อย” และ “ไม่น้อยกว่า” นั้นหมายถึง จำนวนองค์คณะที่กำหนดไว้นั้นเป็นจำนวนขั้นต่ำที่สามารถกำหนดจำนวนองค์คณะให้มากกว่าจำนวนที่กำหนดไว้เท่าใดก็ได้ ซึ่งการกำหนดจำนวนองค์คณะในลักษณะที่ไม่มีข้อจำกัดดังกล่าว ก่อให้เกิดทั้งข้อดีและข้อเสียควบคู่กันไป ซึ่งในแง่ของข้อดีนั้น ก็กลทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการให้อำนาจผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในการเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาเข้าไปในองค์คณะได้ ในกรณี que เห็นว่าเป็นคดีที่มีความสำคัญ¹⁴ เมื่อจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การตรวจสอบความจริงก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย แต่ในทางที่กลับกันการกำหนดจำนวนองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอนดังกล่าว โดยสามารถเพิ่มจำนวนองค์คณะได้อย่างไม่จำกัด ซึ่งแม้ในทางปฏิบัติจะไม่มีผลกระทบเช่นนั้นก็ตาม อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลักในการดำเนินคดีอาญาที่สำคัญ เช่น

(1) หลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของ หลักความเสมอภาค ซึ่งความเสมอภาคนั้น หมายถึง ความเสมอภาคในกฎหมาย ฯลฯ ไม่ว่าจะเป็หลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม เช่น ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากจำเลยถูกกล่าวหาว่ามีกระทำความผิดอาญาในฐานะความผิดเดียวกัน จำเลยทุกคนต้องตกอยู่ในกระบวนการดำเนินคดีที่เหมือนกันหรือรับผิดตามกฎหมายเป็นอย่างเดียวกัน คือ ได้รับการพิจารณาพิพากษาจากองค์คณะของศาลเหมือนกันในทุกคดี ดังนั้นในการกำหนดจำนวนองค์คณะในคดีอาญาแต่ละคดีนั้นควรมีจำนวนผู้พิพากษาที่เท่ากันสำหรับฐานความผิดเดียวกัน การกำหนดจำนวนผู้พิพากษาในลักษณะที่ไม่แน่นอนดังกล่าวในปัจจุบัน โดยกำหนดให้สามารถใช้ดุลยพินิจในการเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาเข้าไปในองค์คณะได้ อาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมได้

(2) หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ดังนั้นจึงมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹⁵ และ ในหลักการพื้นฐานว่าด้วยความเป็นอิสระของศาล (Basic Principles on the Independence of the Judiciary)¹⁶

¹³ ดู พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 27.

¹⁴ ดู พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543, มาตรา 11, 26, 32.

¹⁵ ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, มาตรา 249.

¹⁶ คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 86.

หลักการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่ไม่แน่นอนนั้น อาจทำให้เกิดการแทรกแซงต่อความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของผู้พิพากษาในองค์คณะได้ คือ

ประเด็นแรก การเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาในองค์คณะให้มากขึ้น เช่น คดีที่มีความต้องการที่จะช่วยเหลือจำเลย อาจมีการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพราะในกรณีที่ต้องคดีคณะมีจำนวนผู้พิพากษาเป็นจำนวนมาก ความเป็นไปได้ในทางที่ผู้พิพากษาจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็จะมีมากขึ้น เนื่องจากในการดำเนินคดีอาญานั้น มีหลักในการดำเนินคดีคือ หลักการตรวจสอบ ซึ่งศาลต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยปราศจากความสงสัย และ หากมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย¹⁷

ประเด็นที่สอง การเพิ่มผู้พิพากษาที่มีอาวุโสมากเข้าไปในองค์คณะ และผู้พิพากษาที่มีอาวุโสนั้น อาจมีแนวความคิดที่ไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของผู้พิพากษาในองค์คณะเดิม ก็อาจเกิดการโน้มน้ำหนักการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาในองค์คณะเดิม ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องอาวุโส ทำให้มีลักษณะเป็นการแทรกแซงความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในองค์คณะเดิมได้

4.4 พิจารณาเรื่องผู้พิพากษาสมทบ

ในปัจจุบันคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จำเลยมักจะให้การรับสารภาพ และคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ศาลสามารถพิพากษาได้ทันที คดีเหล่านี้ย่อมไม่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด ดังนั้นในคดีอาญาผู้พิพากษาสมทบจึงไม่มีความจำเป็น เพราะคดีอาญานั้นหลักสำคัญอยู่ที่การฟังข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งผู้พิพากษาประจำนั้นมีความเชี่ยวชาญมากกว่าอยู่แล้ว และสำหรับในเรื่องของการลงโทษนั้นศาลมีบัญชีมาตรฐานการลงโทษอยู่แล้ว นอกจากนี้คดีอาญาต้องอาศัยหลักอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยาซึ่งไม่ใช่เรื่องที่ผู้พิพากษาสมทบมีความรู้ความเชี่ยวชาญ

การกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาอาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความเป็นกลางในคดีได้ ตามหลักการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบส่วนใหญ่ มาจากภาคธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น หรือกรรมการของบริษัทต่างๆ การดำรงตำแหน่งของผู้พิพากษาสมทบส่วนใหญ่ไม่ใช่อาชีพประจำที่มีเงินเดือนและทำงานเต็มเวลา อีกทั้งบุคคลที่มาเป็นผู้พิพากษาสมทบนั้นไม่ต้องลาออกจากหน้าที่การงาน และยังคงประกอบธุรกิจควบคู่ต่อไปได้ หรือในกรณีที่ผู้พิพากษาสมทบนั้นมาจากภาครัฐก็อาจมีความเกี่ยวข้องกับคดี เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือ กรมพัฒนาธุรกิจ

¹⁷ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227.

การคำ ก็อาจมีผลต่อความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ตามหลักการขัดกันในหน้าที่ (Conflict of Duties)

ในบางครั้งการกำหนดให้องค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาประกอบด้วยผู้พิพากษาสมทบนั้นอาจก่อให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดีได้ เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 27 บัญญัติว่า ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่ต้องเลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ และเมื่อเสร็จการพิจารณาคดี ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรีบทำคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว

ในทางปฏิบัติยากที่จะนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปโดยไม่ต้องเลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาได้ แม้ผู้พิพากษาประจำและพนักงานอัยการจะพร้อมดำเนินการ แต่ผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีทั้งข้าราชการประจำ ข้าราชการบำนาญและนักธุรกิจเอกชนส่วนใหญ่ ต่างมีภาระหน้าที่ประจำของตนอยู่แล้ว อีกทั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหลายท่านก็เป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว หรือในศาลแรงงานขณะเดียวกันอีกด้วย

ข้อสังเกตของการมีผู้พิพากษาสมทบ ข้อดี คือ เพื่อให้คดีได้รับการพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและสังคมมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากศาลมีความโปร่งใสและสามารถถูกตรวจสอบได้ (ให้บุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจคดี) ข้อเสีย คือ ความเป็นกลางของผู้พิพากษาสมทบ ในเรื่องการมีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง หรือการมีส่วนได้เสียในหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ความโปร่งใสในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ และความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากผู้พิพากษาสมทบส่วนใหญ่จะมีงานประจำไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน หรือ รัฐบาล รวมถึงเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นอุทธรณ์ด้วย

ดังนั้นในการพิจารณาคดีอาญาควรกำหนดให้องค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาควรมิเฉพาะผู้พิพากษาประจำเท่านั้น โดยไม่ต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญา และในประเด็นใดที่มีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษอาจใช้วิธีเรียกพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นประกอบการพิจารณาพิพากษาได้ ตามมาตรา 31 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

4.5 พิจารณาเรื่องการอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา

ศาลที่พิจารณาชี้ขาดอุทธรณ์คดีทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ใช่ศาลอุทธรณ์ แต่เป็นศาลฎีกา เหมือนกับคดีของศาลฎีกาอากร และ คดีของศาลแรงงาน โดยศาลฎีกาจะมีแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เช่นเดียวกับ แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว แผนกคดีแรงงาน และแผนกคดีฎีกาอากรไว้สำหรับชำระคดีพิเศษ

การอุทธรณ์คดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีความแตกต่างกับการอุทธรณ์คดีของศาลแรงงานและคดีของศาลฎีกาอากร ตรงที่ว่า ศาลแรงงานและศาลฎีกาอากรนั้นสามารถอุทธรณ์ได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย แต่คดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นสามารถอุทธรณ์ได้ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย

จากกรณีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดซึ่งควรจะทำหน้าที่เพียงวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายสำหรับคดีของศาลชั้นอุทธรณ์ แต่สำหรับคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้น ผู้พิพากษาในศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นต้องวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงด้วยการกำหนดดังกล่าวเป็นการไม่ถูกต้อง เนื่องจากการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงควรเป็นหน้าที่ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง(ศาลชั้นต้น)ซึ่งเป็นศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาและสืบพยาน ส่วนศาลฎีกานั้นจะพิจารณาพิพากษาโดยดูจากสำนวนคดีเป็นสำคัญ อีกทั้งในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งเป็นศาลชั้นต้นนั้น มีผู้พิพากษาสมทบในการช่วยพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา แต่ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ไม่มีผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาคดีพิพากษาคดี

อีกทั้งการที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนดให้คดีอาญา มีการอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกานั้นอาจก่อให้เกิดความลักลั่นกันกับการอุทธรณ์คดีอาญาในศาลอาญาปกติทั่วไป ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในเรื่องความเท่าเทียมกันในด้านกฎหมายอีกด้วย

ข้อสังเกตในกรณีที่มีการอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา ข้อดี คือ ความรวดเร็ว ก็สามารถทำให้คดียุติเพียงสองชั้นศาล ข้อเสีย คือ ทำให้ผู้พิพากษาขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาและเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในกฎหมายพิเศษ ขัดแย้งกับหลักการอุทธรณ์ตามลำดับชั้นศาล ศาลอุทธรณ์สูญเสียความสำคัญของการเป็นศาลในลำดับที่สูงกว่าศาลชั้นต้น และปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาขาดเอกลักษณ์ในเรื่องความสำคัญ ส่งผลให้ปริมาณคดีมีมากจนต้องเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาให้เพียงพอกับปริมาณคดี

จึงควรมีการแก้ไขให้คดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ชั้นหนึ่งก่อน โดยอาจมีการจัดตั้งแผนกคดีพิเศษในศาลอุทธรณ์คดีที่อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด เว้นแต่มีเหตุจำเป็นก็ให้มีการขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกาได้ ซึ่งจะทำให้คดีอาญานั้นได้มีการทบทวนและตรวจสอบโดยรอบคอบอีกชั้นหนึ่งก่อนและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยทั่วไปเมื่อเปรียบเทียบกับการอุทธรณ์คดีอาญาอื่นๆทั่วไป อีกทั้งยังเป็นการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นไปสู่ศาลฎีกา ทำให้คดีไม่เกิดความล่าช้าต่อไป

4.6 พิจารณาเรื่องการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัด

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 47 บัญญัติว่า

“ในระหว่างที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคยังมีได้เปิดทำการในท้องที่ใดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีเขตในท้องที่นั้นด้วย ในคดีแพ่ง โจทก์จะยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัดที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลจังหวัดที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลก็ได้ และในคดีอาญา โจทก์จะยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น หรือจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับได้ หรือท้องที่ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวนจำเลยก็ได้ ให้ศาลจังหวัดแจ้งไปยังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางรับคดีนั้นไว้แล้วจะออกไปทำการไต่สวนมูลฟ้องนั่งพิจารณาพิพากษาคดี ณ ศาลจังหวัดแห่งท้องที่นั้น หรือจะกำหนดให้ทำการไต่สวนมูลฟ้องนั่งพิจารณาและพิพากษาคดี ณ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางก็ได้ ตามที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะเห็นสมควร

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอาจขอให้ศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่โจทก์ยื่นคำฟ้องไว้หรือศาลจังหวัดอื่นใดดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ อันมิใช่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีได้ตามความจำเป็น ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลจังหวัดนำวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในหมวด 3 มาใช้บังคับแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้น

ให้ศาลจังหวัดที่โจทก์ยื่นฟ้องไว้หรือศาลจังหวัดอื่นตามวรรคสอง มีอำนาจออกหมายจับหรือปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้”

ในทางปฏิบัติ ในคดีแพ่งทุกคดีที่ยื่นฟ้องที่ศาลจังหวัด ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะกำหนดให้นำคดีดังกล่าวไปพิจารณาและพิพากษาคดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

สำหรับคดีอาญาที่โจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ไม่ว่าจะเป็นครณีที่จำเลยให้การรับสารภาพหรือจำเลยให้การปฏิเสธ จะดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยองค์คณะผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

คดีที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลจังหวัด ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะเป็นศาลที่ทำการพิจารณาพิพากษาตาม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มาตรา 47 ส่วนในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลจังหวัด ในทางปฏิบัติศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะกำหนดให้นั่งพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัด โดยให้ศาลจังหวัดดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆอันมิใช่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี รวมถึงการสืบพยานแทน โดยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะเป็นผู้ทำคำพิพากษานั้น อาจมีประเด็นปัญหาในเรื่องความชอบด้วยหลักกฎหมาย ดังต่อไปนี้

การนั่งพิจารณาคดีอาญาในส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลจังหวัด กระทำโดยผู้พิพากษาในศาลจังหวัดซึ่งส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องเฉพาะทางที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา แตกต่างกับการนั่งพิจารณาคดีอาญาในส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาโดยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากการแต่งตั้งผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้นแต่งตั้งจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ¹⁸

การสืบพยานของคดีอาญาในส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลจังหวัด ยังคงใช้วิธีการสืบพยานแบบคดีปกติ โดยไม่มีการนำเอาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ไปใช้ ก่อให้เกิดผลกระทบตามมา คือ เกิดความล่าช้าในคดีอาญาส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งองค์คณะผู้พิพากษาของศาลจังหวัดประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำเท่านั้น ไม่มีผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด ไม่เหมือนกับองค์คณะผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกจำนวนหนึ่งคนเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาในส่วนทรัพย์สินทางปัญญา จึงอาจมีข้อโต้แย้งในเรื่ององค์คณะของผู้พิพากษาดามรัฐธรรมนูญได้¹⁹

¹⁸ ดู พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา 14.

¹⁹ ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 236 .

การที่กฎหมายให้อำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ สามารถให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทนได้เมื่อเห็นเป็นการสมควร อาจมีประเด็นปัญหาได้เนื่องจากในขั้นตอนการสืบพยานนั้น ผู้พิพากษาที่จะทำคำพิพากษาควรที่จะเป็นผู้ดำเนินการสืบพยานด้วยตนเอง ซึ่งการสืบพยานด้วยตนเองก็จะสามารถเห็นกิริยาท่าทางต่างๆของพยานที่มาเบิกความ ทำให้สามารถวินิจฉัยคดีได้อย่างถูกต้อง

การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทนนั้น แล้วจึงส่งมาให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินการทำคำพิพากษาอาจมีปัญหาความชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องคำพิพากษานั้นต้องลงลายมือชื่อโดยผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา²⁰ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการมีองค์คณะของศาลมิใช่อยู่ที่จำนวนผู้พิพากษาที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาเพียงอย่างเดียว แต่ผู้พิพากษาผู้ประกอบเป็นองค์คณะนั้นจะต้องดำเนินกระบวนการให้ครบและร่วมดำเนินกระบวนการให้ตลอดในชั้นพิจารณาพิพากษาด้วย²¹

²⁰ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 183.

²¹ คณิต ฒ นคร. (2540, 30 กันยายน). “กฎหมายอาญาฉบับที่ 10 พ.ศ. 2540 กับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา.” เล่มเดิม. หน้า 367.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปนั้น ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาต่างๆ ตามที่กล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้า ในบทนี้จะเป็นการสรุปประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวต่อไป

5.1 บทสรุป

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับสถานการณ์และแก้ไขปัญหาที่ตามมาจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศล้วนเป็นคดีทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศด้วย ในคดีการค้าระหว่างประเทศอาจเห็นได้ชัดว่าเป็นคดีเศรษฐกิจโดยตรง ส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นการส่งเสริมให้นักประดิษฐ์ไทยคิดค้นและพัฒนาธุรกิจของตนเอง เป็นการคุ้มครองเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมากและเป็นรากฐานของการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการอีกด้วย

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาเป็นศาลชำนาญพิเศษที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ และมีกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วเพื่อเกื้อหนุนเศรษฐกิจ¹

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 ได้กำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศและคดีแพ่งและคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาอาจมีประเด็นปัญหาตามมา คือ

¹ สุวิชา นาควัชระ. (2548, 20 เมษายน). “บทบาทศาลยุติธรรมในคดีเศรษฐกิจกับการแก้ไขวิกฤตของประเทศ.” วารสารศาลยุติธรรมฉบับพิเศษ สัปดาห์วันศาลยุติธรรม, 5, ฉบับพิเศษ. หน้า 60.

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน² เนื่องจากในกรณีที่บุคคลกระทำความผิดอาญาเหมือนกัน ก็ควรที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาที่เหมือนกัน โดยไม่ควรได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่แตกต่างกันแต่อย่างใด

ในเรื่องความเหมาะสมในการกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เห็นว่าจากการศึกษาหลักในการดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญานั้นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหลักในการดำเนินคดี ซึ่งคดีอาญานั้นใช้หลักการตรวจสอบ แต่คดีแพ่งนั้นใช้หลักความตกลง ความแตกต่างกันในเรื่องมาตรการการพิสูจน์คดีแพ่งและคดีอาญานั้นก็มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก จึงทำให้มีการแยกระบบศาลในการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาออกจากกันโดยชัดเจน

การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาคดีอาญาดังนั้น อาจเป็นการชี้นำและส่งเสริมให้คนไทยนั้นนิยมใช้มาตรการทางอาญาเป็นเครื่องมือต่อรองในการเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอีกด้วย เช่น เมื่อได้ดำเนินคดีอาญาโดยใช้มาตรการทางอาญาเป็นเครื่องมือต่อรองให้ชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง และเมื่อได้รับชดใช้ค่าเสียหายในทางแพ่งแล้ว ก็มีการยอมความกันในคดีอาญาทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการดำเนินการที่รัฐได้ดำเนินการไปแล้ว

กรณีที่เรากำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาคดีอาญาดังนั้น เพื่อแสดงให้เห็นต่างชาติรับรู้ว่าประเทศไทยเองจริงเองในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าผู้ที่ได้ประโยชน์ คือ ต่างชาติซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาฯ คือ มีมาตรการที่จะคุ้มครองเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาฯ ของเขาอย่างเคร่งครัด แต่สำหรับประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่เป็นผู้บริโภคเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาฯ ย่อมถูกมาตรการที่เคร่งครัดใช้บังคับควบคุมแทน

ในเรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น อาจมีประเด็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 234 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งหรือคดีที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่ง โดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะกระทำไม่ได้”

² ดูรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 30, 234.

มาตรฐานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพ และรักษาความยุติธรรมให้กับปวงชน การตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ หรือข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากอาจมีการนัดแนะหรือสอบถามผู้พิพากษาที่ทำการพิจารณาคดีไว้ล่วงหน้าก็ได้ อย่างไรก็ตามการตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยกำหนดวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เป็นพิเศษแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไป เป็นการทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในเรื่องการพิจารณาคดีของศาลนั้นลดน้อยลง ไม่ว่าจะ เป็นเรื่อง ผู้พิพากษาสมทบ หรือ การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกา การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว จึงอาจมีประเด็นปัญหาในเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

การกำหนดองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอนนั้น ก่อให้เกิดทั้งข้อดีและข้อเสียควบคู่กันไป ข้อดีนั้น คือ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการให้อำนาจผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในการเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาเข้าไปในองค์คณะได้ ในกรณี que เห็นว่าเป็นคดีที่มีความสำคัญ แต่ในทางที่กลับกันการกำหนดจำนวนองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาที่ไม่แน่นอนดังกล่าว โดยสามารถเพิ่มจำนวนองค์คณะได้อย่างไม่จำกัด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลักในการดำเนินคดีอาญาที่สำคัญ เช่น หลักความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม และ หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา

การกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา อาจก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องความเป็นกลางในคดีได้ ตามหลักการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) และอาจมีผลต่อความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ได้ ตามหลักการขัดกันในหน้าที่ (Conflict of Duties) และปัจจุบันคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จำเลยมักจะให้การรับสารภาพ และคดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ หรือการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่ศาลสามารถพิพากษาได้ทันที คดีเหล่านี้ย่อมไม่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด ดังนั้นในคดีอาญาผู้พิพากษาสมทบจึงไม่มีความจำเป็น

การอุทธรณ์คดีอาญาต่อศาลฎีกานั้น ศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดซึ่งควรจะทำหน้าที่เพียงวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายสำหรับคดีของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ แต่สำหรับคดีทรัพย์สินทางปัญญานั้น ผู้พิพากษาในศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นต้องวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงด้วยจะเป็นการถูกต้องหรือไม่เนื่องจากการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงควรเป็นหน้าที่ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งเป็นศาลชั้นต้นที่ทำหน้าที่พิจารณาและสืบพยาน ส่วนศาลฎีกานั้นจะพิจารณาพิพากษาโดยดูจากสำนวนคดีเป็นสำคัญ อีกทั้งในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งเป็นศาลชั้นต้นนั้น

มีผู้พิพากษาสมทบในการช่วยพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา แต่ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาไม่มีผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาคดีพิพาทคดี

การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนดให้คดีอาญา มีการอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกานั้นอาจก่อให้เกิดความสับสนกับการอุทธรณ์คดีอาญาในศาลอาญาปกติทั่วไป เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาที่เหมือนกัน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในเรื่องความเท่าเทียมกันในด้านกฎหมายอีกด้วย

การกำหนดให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทน การสืบพยานของคดีอาญาในส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาในศาลจังหวัด ยังคงใช้วิธีการสืบพยานแบบคดีปกติ โดยไม่มีกรรมาธิการพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ไปใช้ ก่อให้เกิดผลกระทบตามมา คือเกิดความล่าช้าในคดีอาญาส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งองค์คณะผู้พิพากษาของศาลจังหวัดประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำเท่านั้น ไม่มีผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด ไม่เหมือนกับองค์คณะผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ ไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกจำนวนหนึ่งคนเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาในส่วนทรัพย์สินทางปัญญา จึงอาจมีข้อโต้แย้งในเรื่ององค์คณะของผู้พิพากษาตามรัฐธรรมนูญได้³

การที่กฎหมายให้อำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ สามารถให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทนได้เมื่อเห็นเป็นการสมควร อาจมีประเด็นปัญหาได้เนื่องจากในขั้นตอนการสืบพยานนั้น ผู้พิพากษาที่จะทำคำพิพากษาคว่าที่จะเป็นผู้ดำเนินการสืบพยานด้วยตนเอง ซึ่งการสืบพยานด้วยตนเองก็จะสามารถเห็นอากัปกิริยาท่าทางต่างๆของพยาน ทำให้สามารถวินิจฉัยคดีได้อย่างถูกต้อง การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาให้ศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยานแทนนั้น แล้วจึงส่งมาให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินการทำคำพิพากษาอาจมีปัญหาความชอบด้วยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องคำพิพากษานั้นต้องลงลายมือชื่อโดยผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา⁴

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 236.

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา 183.

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ควรมีการแก้ไขให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น โดยตัดอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาออกไป

5.2.2 ควรยกเลิกความรับผิดชอบในทางอาญาสำหรับกรณีผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากในปัจจุบันมีการนำเอาความรับผิดชอบในทางอาญามาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งเมื่อได้รับชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการถอนฟ้อง หรือยอมความกันในคดี ทำให้กระบวนการพิจารณาในคดีอาญาที่รัฐดำเนินการมาตั้งแต่ต้นสูญเสียไป ทำให้รัฐเสียค่าใช้จ่าย เสียเวลา ในการดำเนินการ ผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา โดยนำวิธีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้ทดแทน

5.2.3 หากยังคงมีความจำเป็นที่จะให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาต่อไป ก็ควรที่จะแก้ไขในเรื่องการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในบางเรื่อง เช่น องค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีอาญา การอุทธรณ์คดีอาญา หรือการพิจารณาคดีอาญาในศาลจังหวัดในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลย ดังนี้

5.2.3.1 ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้มีการกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีอาญาของศาลทุกศาล รวมถึงศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศด้วย โดยกำหนดให้มีจำนวนผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะให้ชัดเจนและแน่นอน

5.2.3.2 ควรมีการแก้ไขให้องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ประกอบด้วย ผู้พิพากษาประจำเพียง 2 ท่านเท่านั้น

5.2.3.3 ในคดีอาญานั้นควรมีการกำหนดให้สามารถอุทธรณ์คดีอาญาทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายไปยังศาลอุทธรณ์ได้ชั้นหนึ่งก่อน เพื่อเป็นการทบทวนและตรวจสอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น โดยอาจตั้งเป็นแผนกคดีพิเศษในศาลอุทธรณ์ และกำหนดให้การอุทธรณ์คดีดังกล่าวนี้เป็นที่สุด เว้นแต่มีเหตุอันสมควรก็ให้มีสิทธิฎีกาได้เฉพาะข้อกฎหมายโดยใช้วิธีการขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา

5.2.3.4 ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาไม่ว่าจะยื่นฟ้องที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรือยื่นฟ้องต่อศาลจังหวัด ให้ทำการพิจารณาพิพากษา โดยผู้พิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเองทั้งหมด โดยอาจกำหนดให้ใช้วิธีการสืบพยานที่เป็นพิเศษตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง

ประเทศ พ.ศ. 2540 แทน เช่น การสืบพยานโดยผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ (video conference) หรือมีการวางแผนการประชุมก่อนออกไปพิจารณาคดี ฯลฯ

D
P
U

Draft

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กระทรวงยุติธรรม. (2497). **วัฒนธรรมทางการศาล**. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระนิติธรรม. พระนคร : โรงพิมพ์ศิรินสาร.
- กวี อิศริวรรณ. (2529). **ปริทรรศน์รัฐธรรมนูญไทย**. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ.
- กุลพล พลวัน. (2544). **การบริหารกระบวนการยุติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2544). **คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1** (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ฒ นคร. (2543). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- _____. (2543). **กฎหมายอาญาภาคความผิด** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2548). **กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- _____. (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- คณิง ภาไชย. (2541). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่มที่ 1** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- จรัญ อิศระ. (2519). **คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติ เจริญน้ำ. (2531). **คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : บริษัทประยูรวงศ์.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2536). **กฎหมายอาญาภาค 1** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- จิต เศรษฐบุตร. (2518). **หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จรัส เหมะจารุ. (2527). **ศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน** (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพมหานคร : ประจวบวงษ์.
- ฉ่ำ ทองคำวรรณ. (2523). **ศิลาจารึกสุโขทัย หลักที่ 1**. พระนคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เดือน จิตรกร. (2532). **พระธรรมนูญศาลยุติธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน** (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพมหานคร : เคนโกรว.
- พิชัย นิลทองคำ. (2541). **เขตศาล**. กรุงเทพมหานคร : อทตยา.
- ไพโรจน์ วาบุภาพ. (2545). **พระธรรมนูญศาลยุติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : จีรัชการพิมพ์.
- วรรณชัย บุญบำรุง, ธนกร วรปรัชญากุล และ สิริพันธ์ พลรบ. (2548). **หลักและทฤษฎีกฎหมาย
วิธีพิจารณาคความแพ่ง เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
_____. (2548). **หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาคความแพ่ง เล่ม 2**.
กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- วิชัย ตันติกุลานันท์. (2543). **คำอธิบายกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร.
- วัธ ดิงสมิตร. (2541). **กฎหมายศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ**.
กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม.
- สง่า ลีนะสมิต. (2524). **กฎหมายอาญา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สถิตย์ เล็งไธสง. (2540). **ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2544). **การดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง
ประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : อินเทอร์เน็ต.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2544). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคความอาญา ฉบับอ้างอิง
(พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- โสภณ รัตนากร. (2547). **พยาน**. กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ.
- หยุด แสงอุทัย. (2512). **คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511**.
พระนคร : นำเชียการพิมพ์.

อิสสระ นิตินันท์ประภาส. (2540). **ตอบ 20 คำถามเกี่ยวกับศาลปกครอง เรียนรู้เรื่องศาลปกครอง
อย่างคนธรรมดา.** กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

ไอสด โกสิน. (2538). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 3).**
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม.

บทความ

คณิต ณ นคร. (2521, พฤษภาคม). “เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดีกับทางปฏิบัติของพนักงานอัยการ
และศาล.” **วารสารอัยการ, 1, 5.** หน้า 42-43.

_____. (2524, มิถุนายน). “วิธีพิจารณาความอาญากับความคิดตามหลักกฎหมายแพ่ง.”
วารสารอัยการ, 4, 42. หน้า 55.

_____. (2525, กันยายน). “ปัญหาในการใช้ดุลยพินิจของอัยการ.” **วารสารอัยการ, 5, 7.**
หน้า 31-32.

_____. (2528, กันยายน). “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติไม่
ตรงกัน.” **วารสารนิติศาสตร์, 3, 15.** หน้า 6

_____. (2531, มิถุนายน). “คำพิพากษาศาลฎีกาผูกมัดพนักงานในการดำเนินคดีอาญา
เพียงใด.” **วารสารนิติศาสตร์, 18, 2.** หน้า 119.

_____. (2544, มกราคม-มิถุนายน). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” **วารสารกฎหมาย
ธุรกิจบัณฑิตย์, 1, 1.** หน้า 52.

ประภาสน์ อวยชัย. (2506, เมษายน). “ศาลยุติธรรมนานาชาติ.” **ดูเฉพาะ, 10.** หน้า 435-463.

_____. (2508, มีนาคม). “ศาลยุติธรรมนานาชาติ.” **ดูเฉพาะ, 10.** หน้า 263-283.

ปลื้มจิต ทวีพัฒน์. (2538, มกราคม-มีนาคม). “ความจำเป็นและความพร้อมในการจัดตั้งศาล
ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ.” **ดูเฉพาะ, 1, 42.** หน้า 96-98.

พิมล รัฐปัติย์. (2532, กุมภาพันธ์). “คดีอาญาสินไหมกับค่าธรรมเนียมที่ไม่(ค่อยจะ)เป็นธรรม.”
วารสารอัยการ, 12, 132. หน้า 34.

โกสิน พลกุล. (2544, พฤษภาคม-สิงหาคม). “ท่านปรีดีกับศาลปกครอง.” **วารสารวิชาการศาล
ปกครอง, 1, 2.** หน้า 105.

สถิตย์ เล็งไธสง. (2515, กันยายน). “อำนาจศาล.” **วารสารนิติศาสตร์, 3, 3.** หน้า 103.

สุวิชา นาควัชระ. (2548, 20 เมษายน). “บทบาทศาลยุติธรรมในคดีเศรษฐกิจกับการแก้ไขวิกฤตของประเทศ.” วารสารศาลยุติธรรมฉบับพิเศษ สัปดาห์วันศาลยุติธรรม, 5, ฉบับพิเศษ. หน้า 60.

อรรถการีย์นิพนธ์. (2512, 1-2 พฤษภาคม). “ความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาญา.” บทบัณฑิตย, 26, หน้า 93-94.

อุดม รัฐอมฤต. (2535, มิถุนายน). “การฟ้องคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์. 22. 2. หน้า 243.

อุททิส แสนโกศิก. (2530, สิงหาคม). “บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา.” วารสารอัยการ, 116, หน้า 26.

เอกสารอื่นๆ

ประดิษฐ์ หุดะสิงห์. (2537). การเมืองการบริหารงานศาลยุติธรรม วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 36. หน้า 25-32.

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. (2536, 29 มิถุนายน). รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ครั้งที่ 1-2/2536. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.

วิทยานิพนธ์

จรรยา แตงมณี. (2548). อำนาจในการพิจารณาคดีอาญาของศาลแรงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ชนิกา นาคบุตร. (2542). เขตอำนาจรัฐ และปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดำรงค์ บำรุงศิลป์. (2546). ปัญหาการพิจารณาคดีต่อเนื่องในคดีแพ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ปรารธนา เพ็ชรพยาบาท. (2546). ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ผกากรอง ศรีทองสุข. (2545). บทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์. (2545). อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มนู รัตนสิน. (2533). การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา : ศึกษาในความผิดที่เกี่ยวกับรถยนต์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งรวี โห่ลั่วประดิษฐ์. (2543). บทบาทของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง : ศึกษากรณีเฉพาะการกระทำผิดอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมชาย รัตนเชื้อสกุล. (2532). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการรวมตัวกันกำหนดราคาสินค้า: ศึกษาเฉพาะกรณีการรวมตัวกันกำหนดราคาสินค้าในแนวนอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุมานิต มั่นสุข. (2517). เขตอำนาจศาลในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิภา วิรุฬห์ดิลก. (2548). การดำเนินคดีแรงงานในศาลแรงงานเปรียบเทียบกับคดีในศาลยุติธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2524). ผู้เสียหายในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฎหมายไทย

ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540.

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

พ.ศ. 2534.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดี
ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2548,

จาก <http://www.nhrc.or.th/enactment/enactment2html#3>

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2548,

จาก <http://www.rvsc.ac.th/jobs/law/declaration/declar4.html>

ลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2548,

จาก http://www.cipitc.or.th/art-th/article_thai/sppc-in-ipitc.htm.

คำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4834/2545.

คำสั่งศาลฎีกาที่ 921/2536.

ภาษาต่างประเทศ

Books

- American Jurisprudence. (1969). **Trial**. Vol 76. 2nd. Ed. New York : The Lawyer Co. Operative Publishing Co. Rochester.
- _____. (1969). **Appeal and Error**. Vol 4. 2nd. Ed. New York : The Lawyer Co. Operative Publishing Co. Rochester.
- Amos, Maurice Sheldon. Edited by F.H. Lawson, A.E. Anton, L. Neville Brown. (1969). **Introduction to French Law** (3rd ed.). London : Oxford University Press.
- Arguile, Roger. (1969). **Criminal Procedure**. London : Butterworths.
- Arthur R. Miller, Michael H. Davis. (1983). **Intellectual Property**. In a Nut Shell. St.Paul. Minnesota : West Publishing Co.
- A.S Hornby.(1955). **Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English**. New York : Oxford University Press.
- Cross Rupert , and Nancy Wilkins. (1980). **An Outline of the Law of Evidence** (5th ed.). London : Butterworths.
- Hideo Tanaka. (1984). **The Japanese Legal System** (6 th ed.). Tokyo : University of Tokyo Press.
- H. Ted Rubin. (1976). **The Courts : Fulcrum of the Justice System**. California : Goodyear Publishing Company.
- Keith J. Eddey. (1987). **The English Legal System** (4 th ed.). London : Sweet&Maxwell.
- Robert A. Choate, William H. Francis, Robert C. Collins. (1987). **Patent Law** (3 rd ed.). St Paul, Minnesota : West Publishing Co.
- The Patent Office, London, United Kingdom; Robin Jacop, Daniel Alexander (1993). **A Guidebook to intellectual Property, Patent, Trade Mark, Copyright and Designs**. London : Sweet & Maxwell.

ELECTRONIC SOURCES

Patterson J. *Ubung Match den Meister* : How Us District Courts can Better Adjudicate Patents by Learning from Germany's Specialized Courts. Retrieved July 8, 2006, from <http://www.law.washington.edu/casrip/newsletter/newsv7i1Patterson.pdf>

DRU

กรม
การ
การ
การ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

**พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและ
วิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539****บทนิยาม**

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539"

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป [รก.2539/55ก/1/25 ตุลาคม 2539]

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

"ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ" หมายความว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาค

"คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ" หมายความว่า คดีแพ่งและคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตาม พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ ใช้บังคับได้

หมวด 1 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

มาตรา 5 ให้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางขึ้น และจะเปิดทำการเมื่อใด ให้ประกาศโดยพระราช กฤษฎีกา

ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง มีเขตตลอด กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และ จังหวัดปทุมธานี แต่บรรดาคดี ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นนอกเขต ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะ ขึ้นฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้า ระหว่างประเทศกลางที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง ที่ยื่นฟ้องเช่นนั้น ไปได้

มาตรา 6 การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาค ให้กระทำ โดยพระราชบัญญัติ ซึ่งจะต้องระบุเขตศาล และกำหนดที่ตั้งศาลนั้นไว้ด้วย

มาตรา 7 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีอำนาจพิจารณา พิพากษาคดี ดังต่อไปนี้

- (1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร
- (2) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (3) คดีแพ่งเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และคดีพิพาท ตามสัญญา ถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
- (4) คดีแพ่งอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 271 ถึง มาตรา 275
- (5) คดีแพ่งเกี่ยวกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือตราสารการเงินระหว่าง ประเทศ หรือการให้บริการระหว่างประเทศ การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยและนิติ กรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (6) คดีแพ่งเกี่ยวกับเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรม ตาม (5) การส่ง เงินเข้ามาในราชอาณาจักร หรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ทรัสต์รีซีท รวมทั้งการประกัน เกี่ยวกับกิจการดังกล่าว
- (7) คดีแพ่งเกี่ยวกับการกักเรือ
- (8) คดีแพ่งเกี่ยวกับการทุ่มตลาด และการอุดหนุนสินค้าหรือการให้บริการจาก ต่างประเทศ

(9) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึง แหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้า และการคุ้มครองพันธุ์พืช

(10) คดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

(11) คดีแพ่งเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตาม (3) ถึง (10)

คดีที่มีอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจ ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

มาตรา 8 เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เปิดทำการแล้ว ห้ามมิให้ศาลชั้นต้นอื่นรับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไว้พิจารณาพิพากษา

มาตรา 9 ในกรณีมีปัญหาว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหรือไม่ ไม่ว่าปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหรือศาลยุติธรรมอื่น ให้ศาลนั้นรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้ว เสนอปัญหานั้นให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาให้เป็นที่สุด

มาตรา 10 คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ภาคว่าความทุกฝ่ายอาจตกลงกันร้องขอต่อศาลนั้น ให้โอนคดีไปพิจารณาพิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศกลางได้แต่ห้ามมิให้อนุญาตตามคำขอ เช่นว่านั้น เว้นแต่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศกลางจะได้ยินยอมก่อน

มาตรา 11 ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นศาลชั้นต้นตาม พระธรรมนูญศาลยุติธรรม และให้นำบทบัญญัติ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาใช้บังคับแก่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยอนุโลม

หมวด 2 ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

มาตรา 12 ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทุกศาล ให้มีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด

มาตรา 13 ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาค ให้มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคศาลละหนึ่งคนและให้มีรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง และรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด

มาตรา 14 ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจาก ข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทาง ปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ

มาตรา 15 ผู้พิพากษาสมทบจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลทรงคุณวุฒิทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศซึ่งคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องมีคุณสมบัติตาม (1) ถึง (4) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ถึง (9) ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- (3) ได้รับการอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สิน ทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและหน้าที่ตุลาการมาแล้ว ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง
- (4) มีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญา หรือการค้าระหว่างประเทศ
- (5) เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (6) เป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (7) เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (8) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือ จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็น ผู้พิพากษาสมทบหรือเป็น โจรที่ระบุนไว้ ในกฎกระทรวง

(9) เป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจหรือนายความ

ผู้พิพากษาสมทบให้ดำรงตำแหน่งคราวละห้าปี แต่จะทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้

ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้พิพากษาสมทบต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดี ผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ

มาตรา 16 ผู้พิพากษาสมทบพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) ลาออก
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตาม มาตรา 15
- (5) ขาดการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดถึงสามครั้งติดต่อกัน โดย ไม่มีเหตุอันสมควร
- (6) ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่การเป็นผู้พิพากษาสมทบ

การพ้นจากตำแหน่งตาม (2) หรือ (3) ให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงทราบ ถ้าเป็นการพ้นจากตำแหน่งตาม (4) (5) หรือ (6) ต้อง ได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ และให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้พ้นตำแหน่ง

มาตรา 17 ในกรณีที่ตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามวาระตาม มาตรา 16 (1) จะทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบุคคลซึ่งคณะกรรมการตุลาการคัดเลือกขึ้นแทน ตำแหน่งที่ว่างก็ได้ เว้นแต่วาระของผู้พิพากษาสมทบเหลือไม่ถึง หนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่แต่งตั้งบุคคลแทนก็ได้ให้ผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนดำรงตำแหน่งแทน

มาตรา 18 ในกรณีที่ยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบขึ้นใหม่ หรือมีการแต่งตั้งแล้วแต่ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ ให้ผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งออกไปตามวาระคงอยู่ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน และให้มีอำนาจ พิจารณาพิพากษาคดีที่ตน ได้นั่งพิจารณาไว้ก่อนจนกว่าจะเสร็จคดีนั้น แต่ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันครบกำหนดออกตามวาระ

มาตรา 19 ภายใต้งบประมาณ มาตรา 20 และ มาตรา 21 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า สองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกหนึ่งคนจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณา พิพากษาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นจะต้อง บังคับตามเสียงฝ่ายข้างมาก

มาตรา 20 ผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศคนใดคนหนึ่งมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือออก คำสั่งใด ๆ นอกจากการนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีได้

มาตรา 21 เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เห็นเป็นการสมควร จะให้ศาลอื่นหรือเจ้าพนักงานศาลทำการสืบพยาน หลักฐานส่วนใดส่วนหนึ่งแทนได้ การสืบพยานหลักฐานดังกล่าวจะกระทำในศาลหรือนอกศาลก็ได้

ในกรณีที่การสืบพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งเป็นการสืบพยาน หลักฐานของฝ่ายโจทก์ในคดีอาญาจะกระทำกลับหลังจำเลยไม่ได้ ทั้งจะต้องให้จำเลยมี โอกาสถามค้านพยานบุคคลหรือคัดค้านพยานหลักฐานอื่น ได้อย่างเต็มที่ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่อาจสืบพยานหลักฐาน กลับหลังจำเลยได้ตาม มาตรา 172 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 22 ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศภาค แล้วแต่กรณี หรือผู้ทำการแทนใน ตำแหน่งดังกล่าว กำหนดเวรปฏิบัติกรของผู้พิพากษาสมทบซึ่ง จะต้องปฏิบัติหน้าที่

ผู้พิพากษาสมทบซึ่งนั่งพิจารณาคดีใดจะต้องพิจารณาคดีนั้นจน เสร็จเว้นแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้เพราะเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็น อย่างอื่น ในกรณีเช่นว่านี้ให้ผู้มีอำนาจตามวรรคหนึ่งจัดให้ผู้พิพากษา สมทบคนอื่นปฏิบัติหน้าที่แทน

ผู้พิพากษาสมทบจะได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่า ที่พักและค่าตอบแทน อย่างอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 23 ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่การคัดค้าน ผู้พิพากษาสมทบโดยอนุโลม

มาตรา 24 ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าพนักงาน ในตำแหน่งตุลาการ ตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 25 ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัยสำหรับ ข้าราชการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการมาใช้บังคับแก่ผู้พิพากษาสมทบโดยอนุโลม หมวด 3 วิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

หมวด 3 วิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

มาตรา 26 กระบวนพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และข้อกำหนดตาม มาตรา 30 ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนด ดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 27 ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกัน ไปโดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้และ

เมื่อเสร็จการพิจารณาคดี ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรีบทำคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว

มาตรา 28 ถ้าบุคคลใดเกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนอาจต้องอ้างอิง ในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมาเมื่อมีคดีทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดในคดี เกรงว่าพยานหลักฐานที่ตนจำนงจะอ้างอิงจะสูญหายเสียก่อนที่ จะนำมาสืบหรือเป็นการยากที่จะนำมาสืบในภายหลังก่อนหน้านั้นหรือ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศโดยทำเป็นคำร้องขอหรือคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้ สืบพยานหลักฐานนั้นไว้ทันที

เมื่อศาลได้รับคำขอเช่นนั้น ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอและคู่ความอีก ฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมาศาล และเมื่อได้ฟังบุคคล เหล่านั้นแล้วให้ศาลสั่งคำขอตามที่เห็นสมควร ถ้าศาลสั่งอนุญาตตามคำขอแล้ว ให้สืบพยานหลักฐาน ไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ส่วน รายงานและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณนั้นให้ศาลเก็บรักษาไว้

มาตรา 29 ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน เมื่อมีการยื่นคำขอตาม มาตรา 28 ผู้ยื่นคำขอจะยื่นคำร้องรวมไปด้วยเพื่อให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอโดยไม่ ชักช้า และถ้าจำเป็นจะขอให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเอกสารหรือ วัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ขอสืบไว้ก่อน โดยมีเงื่อนไขอย่างใด อย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

ให้นำ มาตรา 261 ถึง มาตรา 263 และ มาตรา 267 ถึง มาตรา 269 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้แก่กรณีตาม วรรคหนึ่งโดยอนุโลม

มาตรา 30 เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรมอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมัติประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้ แต่ข้อกำหนดดังกล่าวจะต้องไม่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลยต้องลดน้อยกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมายข้อกำหนดนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 31 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ อาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว

มาตรา 32 ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ขอให้มาให้ความเห็นมีสิทธิได้รับค่าบวการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักตามระเบียบที่ กระทรวงยุติธรรมกำหนด

มาตรา 33 ในคดีแพ่ง คู่ความจะแต่งตั้งบุคคลใดซึ่งมีภูมิลำเนาในเขตศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเพื่อรับคำคู่ความหรือเอกสารแทนตนก็ได้โดยให้ยื่นคำขอต่อศาลที่ พิพากษาคดีนั้นเมื่อศาลอนุญาตแล้ว จะส่งคำคู่ความหรือเอกสาร แก่บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งนั้นก็ได้

ถ้าคู่ความไม่มีภูมิลำเนาหรือสำนักงานทำการในเขตศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศที่พิพากษาคดี ศาลนั้น จะสั่งให้คู่ความแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาในเขตศาลนั้นซึ่งจะเป็นการสะดวกในการส่งคำคู่ความหรือเอกสารภายในเวลาที่ศาลกำหนด เพื่อรับคำคู่ความหรือเอกสารแทนก็ได้

ถ้าคู่ความไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลตามวรรคสอง การส่งคำคู่ความ หรือเอกสารจะกระทำโดยวิธีปิดประกาศไว้ ณ ศาลที่พิพากษาคดี แจ้งให้คู่ความมารับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นแทนการส่งโดยวิธีอื่น ก็ได้การส่งคำคู่ความหรือเอกสาร โดยวิธีเช่นนี้ให้มีผลใช้ได้เมื่อพ้นสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศ

การส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งให้กระทำได้ เช่นเดียวกับการส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่คู่ความหรือการส่งโดย วิธีอื่นแทนดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความใน วรรคนี้ให้มีผลใช้ได้เมื่อพ้นเจ็ดวันนับแต่วันส่งหรือสิบห้าวันนับแต่ วันที่ได้มีการส่งโดยวิธีอื่นแทน

มาตรา 34 ในคดีแพ่ง เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแจ้งกำหนดนัดพิจารณาให้คู่ความฝ่ายใดทราบแล้ว คู่ความฝ่ายนั้นไม่มาศาลตามกำหนดนัด ให้เป็นหน้าที่ของคู่ความ ฝ่ายนั้นมารับทราบกำหนดนัดต่อไปจากศาลเองหากไม่มารับทราบ ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบกำหนดนัดต่อไปแล้ว

มาตรา 35 ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นกรรมเดียว เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งอยู่ในอำนาจ ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นไว้ด้วย

มาตรา 36 ในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นความผิด หลายกรรมต่างกัน ในความผิดที่เกี่ยวข้องกัน และบางกรรมไม่อยู่ใน อำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะรับพิจารณา พิพากษาทุกกรรม หรือ ไม่รับพิจารณาพิพากษาเฉพาะกรรมใด กรรมหนึ่งหรือหลายกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยให้โจทก์แยกฟ้องเป็นคดีใหม่ ยังศาลที่มีอำนาจก็ได้ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความสะดวกและเพื่อประโยชน์ แห่งความยุติธรรมเป็นสำคัญ

มาตรา 37 ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือ ตามที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนด เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศพิจารณา เห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความร้องขอ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายได้ ตามความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

หมวด 4 อุตกรรม

มาตรา 38 ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศนั้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

มาตรา 39 ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนด ไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ให้จำเลยอุทธรณ์ในปัญหา

ข้อเท็จจริงได้

- (1) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกหรือลงโทษกักขังแทน โทษจำคุก
- (2) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ศาลรอกการลงโทษไว้
- (3) ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ศาลรอกการกำหนดโทษไว้
- (4) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินห้าพันบาท

มาตรา 40 ในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ตาม มาตรา 39 ถ้าผู้พิพากษาคนใด ซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้ง รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์อุทธรณ์อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ก็ให้รับอุทธรณ์ นั้นไว้พิจารณาต่อไป

มาตรา 41 ในคดีแพ่งที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ไม่เกินสองแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดใน พระราชกฤษฎีกาห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาล ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในปัญหาข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้น ได้ทำความเห็นแย้งไว้หรือ ได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือ คำรับรองเช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดี ผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคแล้วแต่กรณี

มาตรา 42 การขอให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ ได้ หรือการขอให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคอนุญาตให้อุทธรณ์ ให้ผู้อุทธรณ์ ยื่นคำร้องถึงผู้พิพากษาผู้นั่งพิจารณาคดีคนใดคนหนึ่งหรืออธิบดี ผู้พิพากษาศาลนั้น แล้วแต่กรณี พร้อมกับคำฟ้องอุทธรณ์ต่อ

ศาล ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเมื่อศาลได้รับคำร้อง เช่นว่านั้นแล้ว ให้ศาลส่งคำร้องพร้อมด้วยสำนวนความไปยังผู้พิพากษา หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลดังกล่าว แล้วแต่กรณี

มาตรา 43 ให้ประธานศาลฎีกาจัดตั้งแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดี ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่อุทธรณ์ขึ้นมาในการนี้ให้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว

มาตรา 44 ในคดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรับอุทธรณ์ส่งมาให้ศาลฎีกานั้น หากศาลฎีกาพิจารณาเห็นว่าอุทธรณ์ดังกล่าวต้องห้ามตามกฎหมาย ให้พิพากษายกอุทธรณ์ แต่ถ้าศาลฎีกาพิจารณาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาด จะรับพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องห้าม อุทธรณ์ดังกล่าวนั้นก็ได้อีก

มาตรา 45 ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาว่าด้วยการพิจารณาพิพากษาและการชี้ขาดตัดสินคดีใน ชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกามาใช้บังคับแก่การพิจารณาพิพากษาและ การชี้ขาดตัดสินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในศาลฎีกาโดยอนุโลม

บทเฉพาะกาล

มาตรา 46 คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้น ในวันเปิดทำการของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่ได้จัดตั้งขึ้นมาตาม มาตรา 5 ให้ศาลชั้นต้นนั้นคงพิจารณาพิพากษาต่อไปจนเสร็จ โดยถือว่าคดีนั้นมีใช้คดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ถ้าคู่ความ ทั่วยฝ่ายตกลงกันร้องขอให้โอนคดีนั้นไปพิจารณาพิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเปิดทำการ ก็ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นรับคดีไว้พิจารณาพิพากษา ต่อไป

มาตรา 47 ในระหว่างที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางยังมิได้เปิดทำการในท้องที่ใดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศกลางมีเขตในท้องที่นั้นด้วย ในคดีแพ่ง โจทก์จะยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลจังหวัดที่มีมูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลก็ได้และในคดีอาญา โจทก์จะยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้น อ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น หรือจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับได้หรือท้องที่ ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวนจำเลยก็ได้ให้ศาลจังหวัดแจ้งไปยัง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางรับคดีนั้นไว้แล้ว จะ

ออกไปทำการไต่สวนมูลฟ้อง นั่งพิจารณาและพิพากษาคดี ณ ศาลจังหวัดแห่งท้องที่นั้น หรือจะกำหนดให้ทำการไต่สวนมูลฟ้อง นั่งพิจารณาและพิพากษาคดี ณ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางก็ได้ ตามที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง จะเห็นสมควร

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอาจ ขอให้ศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่โจทก์ยื่นคำฟ้องไว้หรือศาลจังหวัดอื่นใด ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ อันมิใช่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท แห่งคดีได้ตามความจำเป็น ในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลจังหวัดนำวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศใน หมวด 3 มาใช้บังคับแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้น

ให้ศาลจังหวัดที่โจทก์ยื่นฟ้องไว้หรือศาลจังหวัดอื่นตามวรรคสอง มีอำนาจออกหมายจับหรือปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
บรรหาร ศิลปอาชา
นายกรัฐมนตรี

*หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดย ที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งหาก ได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเข้า มาร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วย จะทำให้การพิจารณาคดีเป็น ไปโดยรวดเร็วมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้ง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นเพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะ โดย มีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และเที่ยงธรรมยิ่งขึ้นจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ข

ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมัติประธานศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลอื่นที่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540”

ข้อ 2. ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ลักษณะ 1

ความแพ่ง

หมวด 1

บททั่วไป

การแก้ไขกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบหรือผิดหลง

ข้อ 3. เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ศาลอาจสั่งให้คู่ความที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดระเบียบหรือผิดหลงทำการแก้ไขให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เว้นแต่ข้อที่ผิดระเบียบหรือผิดหลงนั้นจะเกิดจากความจงใจหรือละเลยเพิกเฉยของคู่ความฝ่ายนั้น อันเป็นการเอาเปรียบคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง การดำเนินกระบวนการพิจารณาตามที่คู่ความตกลงกัน

ข้อ 4. คู่ความอาจตกลงกันยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามที่คู่ความตกลงกัน ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม จะอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้ เว้นแต่การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่คู่ความร้องขอเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

วิธีการติดต่อระหว่างศาล

ข้อ 5. เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม การติดต่อระหว่างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกับศาลอื่นอาจทำโดยโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นแทนการติดต่อโดยทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษหรือประกอบกันก็ได้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วนและความเหมาะสมแก่ลักษณะเนื้อหาของเรื่องที่ทำกรติดต่อ รวมทั้งจำนวนและลักษณะของเอกสาร หรือวัตถุอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ศาลกำหนด

หมวด 2

การดำเนินกระบวนการพิจารณา

คำฟ้อง

ข้อ 6. คำฟ้องที่แสดงให้พอเข้าใจได้ถึงสภาพแห่งข้อหาข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา และคำขอบังคับ ให้ถือว่าเป็นคำฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมาย

ถ้าจำเลยให้การต่อสู้ว่าไม่เข้าใจคำฟ้องในส่วนใด ศาลอาจสั่งให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง โดยอธิบายรายละเอียดในส่วนนั้นให้ชัดเจนขึ้นก็ได้ และจำเลยมีสิทธิแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การในส่วนคำฟ้องที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นได้

ความในวรรคสองให้ใช้บังคับแก่การให้การแก้ฟ้องแย้งโดยอนุโลม

เอกสารท้ายคำฟ้องหรือคำให้การ

ข้อ 7. หากคำฟ้องหรือคำให้การอ้างถึงเอกสารใดที่คู่ความประสงค์จะนำมาเป็นพยานหลักฐานในประเด็นแห่งคดี และเอกสารนั้นอยู่ในความครอบครองของผู้อ้าง ให้แนบสำเนาเอกสารดังกล่าวมาพร้อมกับคำฟ้องหรือคำให้การด้วย เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ยื่นได้ภายหลังเมื่อมีเหตุอันสมควรหรือศาลเห็นว่าไม่สามารถยื่นได้เพราะเหตุอื่น

สำเนาเอกสารดังกล่าวให้หมายความรวมถึงวัตถุที่ใช้บันทึกข้อมูลหรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นนอกจากการเขียนและพิมพ์ด้วย ทั้งนี้ การยื่นวัตถุดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ศาลกำหนด

การยื่นคำคู่ความต่อศาลจังหวัด

ข้อ 8. ในระหว่างที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคยังมีได้เปิดทำการในท้องที่ใด เมื่อโจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ให้โจทก์จัดทำสำเนาคำฟ้องสำหรับศาลจังหวัดด้วยหนึ่งชุด แล้วให้ศาลจังหวัดส่งต้นฉบับมายังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยเร็ว เพื่อมีคำสั่ง และแจ้งคำสั่งดังกล่าวพร้อมกับส่งหมายเรียกจำเลยเพื่อแก้คดี ถ้าหากมีไปยังศาลจังหวัดโดยเร็วเช่นกัน

ข้อ 9. ให้ศาลจังหวัดแจ้งคำสั่งที่ได้รับจากศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางให้โจทก์ทราบโดยเร็วและในกรณีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีคำสั่งรับคำฟ้อง ให้โจทก์ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลจังหวัดภายในเจ็ดวันนับแต่วันทราบคำสั่ง เพื่อให้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลย

เมื่อได้ส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยยื่นคำให้การต่อศาลจังหวัดภายในสิบห้าวัน โดยจัดทำสำเนาสำหรับศาลจังหวัดด้วยหนึ่งชุด และให้ศาลจังหวัดส่งต้นฉบับคำให้การพร้อมรายงานการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องมายังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยเร็ว เพื่อมีคำสั่ง หากจำเลยมิได้ยื่นคำให้การ ก็ให้ศาลจังหวัดแจ้งให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางทราบในทันทีที่ระยะเวลาซึ่งกำหนด ให้ยื่นคำให้การนั้นได้สิ้นสุดลง พร้อมกับส่งรายงานการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องมาด้วย เพื่อมีคำสั่งแสดงว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การตามข้อ 11

เมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีคำสั่งตามวรรคสองแล้ว ให้รีบนำเสนออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เพื่อกำหนดวันเวลาและศาลที่จะนั่งพิจารณาพิพากษาคดีตามความเหมาะสม และให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางแจ้งศาลจังหวัดเพื่อให้แจ้งกำหนดวันเวลาและศาลที่จะนั่งพิจารณาพิพากษาคดีนั้นให้คู่ความทราบโดยเร็ว

ข้อ 10. ถ้าจำเลยฟ้องแย้งรวมมาในคำให้การที่ยื่นต่อศาลจังหวัด ให้นำข้อ 8 และข้อ 9 มาใช้บังคับแก่การสั่งฟ้องแย้งและการให้การแก้ฟ้องแย้งโดยอนุโลม การขาดนัดยื่นคำให้การ

ข้อ 11. ถ้าจำเลยหรือ โจทก์มิได้ยื่นคำให้การหรือคำให้การแก้ฟ้องแย้งภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีคำสั่งแสดงว่าจำเลยหรือโจทก์ขาดนัดยื่นคำให้การโดยพลัน

การขอให้คุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้อง

ข้อ 12. คำขอให้ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หรือตามมาตรา 77 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 หรือตามมาตรา 116 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 หรือตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงที่แสดงว่ามีเหตุที่จะฟ้องบุคคลอื่นเป็นจำเลย และมีเหตุเพียงพอที่จะทำให้เชื่อว่าสมควรที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้น รวมทั้งจะต้องมีบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของผู้รู้เห็นเหตุแห่งการขอนั้นเพื่อสนับสนุนข้ออ้างดังกล่าว

ข้อ 13. ในการพิจารณาคำขอตามข้อ 12 ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ หากพิจารณาแล้วเห็นว่า

(1) คำขอที่ยื่นและในโอกาสที่ยื่นคำขอนั้นมีเหตุสมควร และมีเหตุเพียงพอที่ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้นได้ และ

(2) สภาพแห่งความเสียหายของผู้ขอไม่สามารถที่จะได้รับชดใช้เป็นตัวเงินหรือทดแทนด้วยสิ่งอื่นใดได้ หรือผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยไม่อยู่ในฐานะที่จะชดใช้หรือทดแทนความเสียหายแก่ผู้ขอ หรือกรณีเป็นการยากที่จะบังคับคดีเอาแก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้นได้ภายหลัง

ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่ากันเพียงใด เป็นสำคัญถ้า

ศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอนั้น คำสั่งเช่นนี้ให้เป็นที่สุด

ข้อ 14. ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามข้อ 13 ให้ศาลแจ้งคำสั่งนั้นให้ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยทราบโดยไม่ชักช้า

คำสั่งศาลตามวรรคหนึ่งนั้นให้มีผลบังคับแก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ทันที ถึงแม้ว่าผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยจะยังมีได้รับแจ้งคำสั่งเช่นว่านั้นก็ตาม

ข้อ 15. ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามข้อ 13 ให้ศาลพิเคราะห์ถึงความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้วสั่งให้ผู้ขอวางเงินหรือหาประกันมาให้ตามจำนวนภายในระยะเวลาและกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควรสำหรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นดังกล่าว

ข้อ 16. ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามข้อ 13 ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยอาจยื่นคำขอให้ศาลยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าวได้ ถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมดังกล่าว คำสั่งเช่นนี้ให้เป็นที่สุด

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยอาจมีคำขอรวมไปกับคำขอให้ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งนั้นหรือยื่นคำขอต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยกเลิกหรือ

เปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมดังกล่าว ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ และเมื่อศาลทำการไต่สวนแล้วเห็นว่าคำสั่งเดิมที่ถูกยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการสั่งโดยศาลมีความเห็นหลงไปว่ามีเหตุที่จะฟ้องผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยนั้น หรือมีเหตุเพียงพอที่จะสั่งอนุญาตโดยความผิดหรือเลินเล่อของผู้ขอ ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร และถ้าผู้ขอไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจบังคับผู้ขอเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ข้อ 17. ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามข้อ 13 ถ้าผู้ขอมิได้ฟ้องคดีเกี่ยวกับคำขอที่มีคำสั่งอนุญาตนั้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นอันยกเลิกเมื่อครบกำหนดดังกล่าว

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยอาจยื่นคำขอต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นอันยกเลิก ขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ และให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ที่จะถูกฟ้องเป็นจำเลยได้ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร และถ้าผู้ขอไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ศาลมีอำนาจบังคับผู้ขอเสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ข้อ 18. ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามข้อ 13 ถ้าผู้ขอฟ้องคดีเกี่ยวกับคำขอที่มีคำสั่งอนุญาตนั้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้คำสั่งอนุญาตนั้นหรือคำสั่งอนุญาตที่ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงตามข้อ 16 วรรคหนึ่งมีผลใช้บังคับต่อไป เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งตามคำขอของจำเลยให้ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น และให้นำมาตรา 260 มาตรา 261 และมาตรา 263 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 19. ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาลับและการห้ามโฆษณาตามข้อ 24 และการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพตามข้อ 32 มาใช้แก่การพิจารณาตามข้อ 13 และข้อ 15 ถึงข้อ 18 โดยอนุโลม

การขอให้สืบพยานหลักฐานไว้ก่อน

ข้อ 20. คำร้องขอหรือคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานไว้ก่อนตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ต้องบรรยายข้อเท็จจริงที่แสดงว่ามีความจำเป็นที่จะต้องสืบพยานหลักฐานไว้ก่อน และในกรณีที่ยังมิได้ฟ้องคดีต้องบรรยายข้อเท็จจริงที่แสดงว่ามีเหตุที่จะฟ้องหรือถูกฟ้องด้วย

ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คำร้องต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงที่แสดงว่ามีเหตุฉุกเฉินซึ่งหากแจ้งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องทราบก่อนแล้ว พยานหลักฐานดังกล่าวจะถูกทำให้เสียหาย สูญหาย ทำลาย หรือมีเหตุอื่นใดที่จะทำให้ยากแก่การนำมาสืบในภายหลังได้

ข้อ 21. ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องให้ยึดหรืออายัดเอกสารหรือวัตถุที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินตามข้อ 20 วรรคสอง ศาลอาจสั่งให้ผู้ขอวางหลักประกันตามจำนวนภายในระยะเวลาและกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควรสำหรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นก็ได้

ข้อ 22. ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาลับและการห้ามโฆษณาตามข้อ 24 และการสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพตามข้อ 32 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาตามข้อ 20 และข้อ 21 โดยอนุโลม

เอกสารภาษาต่างประเทศ

ข้อ 23. ถ้าเอกสารที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ และคู่ความตกลงกันว่าไม่ต้องทำคำแปลทั้งฉบับหรือแต่บางส่วน และศาลเห็นว่ามิใช่พยานหลักฐานในประเด็นหลักแห่งคดี ศาลจะอนุญาตให้ส่งเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานต่อศาลโดยไม่ต้องทำคำแปลก็ได้

การพิจารณาลับและการห้ามโฆษณา

ข้อ 24. เพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หรือเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศของคู่ความ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจมีคำขอหรือถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรที่จะให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคดี ศาลจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

(1) ห้ามประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย หรือ

(2) ห้ามมิให้โฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ เช่นว่านั้น

ไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งดังกล่าวหรือไม่ คำสั่งหรือคำพิพากษาชี้ขาดคดีของศาลต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย และมีให้ถือว่ากรออกโฆษณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษานั้นหรือย่อเรื่องแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษาโดยเป็นกลางและถูกต้องนั้นเป็นการผิดกฎหมายการบันทึกคำเบิกความของพยาน

ข้อ 25. การบันทึกคำเบิกความของพยาน ศาลอาจมอบให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้บันทึก และอ่านคำเบิกความนั้นให้พยานฟังแทนก็ได้

ข้อ 26. นอกจากจะบันทึกถ้อยคำของพยานไว้ในสำนวนเพื่ออ่านและให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานแล้ว ศาลอาจกำหนดให้มีการบันทึกการเบิกความของพยาน โดยใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียงหรือภาพและเสียงอีกด้วยก็ได้

หมวด 3

พยานหลักฐาน

การกำหนดแนวทางการดำเนินคดี

ข้อ 27. ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 183 และมาตรา 183 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก่อนมีการสืบพยานศาลอาจสั่งให้คู่ความทุกฝ่ายมาศาล เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินคดี เช่น

(1) ไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความหรือนำวิธีการอนุญาโตตุลาการมาใช้

(2) กำหนดระยะเวลาทั้งหมดในการดำเนินคดี

(3) กำหนดวัน เวลา วิธีการ และขั้นตอนในการดำเนินคดีที่จำเป็น เช่น จำนวนและรายละเอียดเกี่ยวกับพยานที่จะนำมาเบิกความ บันทึกถ้อยคำแทนการสืบพยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ พยานเอกสาร และพยานหลักฐานที่ต้องการให้ศาลเรียกจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการเดินเผชิญสืบและการส่งประเด็นไปสืบยังศาลอื่น เป็นต้น

(4) กำหนดรายละเอียดและระยะเวลาเกี่ยวกับการทดลองทางเทคนิค หรือวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี

(5) กำหนดตัวผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

การทบทวนความจำของพยาน

ข้อ 28. ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 113 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อพยานเบิกความถึงรายละเอียดของข้อเท็จจริงใดแห่งคดี ซึ่งพยานไม่สามารถจำข้อเท็จจริงอันเป็นรายละเอียดนั้นได้ พยานอาจอุทธรณ์ทบทวนความจำของพยานประกอบการเบิกความโดยได้รับอนุญาตจากศาล

คู่ความอีกฝ่ายอาจร้องต่อศาลขอตรวจดูบันทึกทบทวนความจำของพยานดังกล่าวได้ เมื่อพยานเบิกความเสร็จ และหากศาลเห็นสมควร อาจรวมบันทึกทบทวนความจำของพยานนั้นไว้ในสำนวนก็ได้

การเสนอบันทึกถ้อยคำในการสืบพยานบุคคล

ข้อ 29. เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้คู่ความเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริง หรือความเห็นของผู้ที่ตนประสงค์จะอ้างเป็นพยานแทนการซักถามผู้ให้ถ้อยคำเป็นพยานต่อหน้าศาลทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้

คู่ความที่ประสงค์จะขอเสนอบันทึกถ้อยคำแทนการซักถามพยานตามวรรคหนึ่งจะต้องยื่นคำร้องแสดงความจำนงพร้อมเหตุผลต่อศาลก่อนวันสืบพยานบุคคลนั้น ให้ศาลพิจารณากำหนดระยะเวลาที่คู่ความจะต้องยื่นบันทึกถ้อยคำดังกล่าวต่อศาลและส่งสำเนาบันทึกถ้อยคำนั้นให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อมีการยื่นบันทึกถ้อยคำต่อศาลแล้ว คู่ความที่ยื่น ไม่อาจขอถอนบันทึกถ้อยคำนั้น และให้ถือว่าบันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดีแล้ว

ให้ผู้ให้ถ้อยคำมาศาลเพื่อเบิกความตอบคำถามค้านและคำถามดึงของคู่ความ หากผู้ให้ถ้อยคำไม่มาศาล ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำของผู้นั้นเป็นพยานหลักฐานในคดี แต่ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จะรับฟังบันทึกถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำมิได้มาศาลนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นก็ได้

ในกรณีที่คู่ความตกลงกันให้พยานไม่ต้องมาศาล หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ตั้งใจถามค้านพยาน ให้ศาลรับฟังบันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในคดี

ข้อ 30. บันทึกถ้อยคำตามข้อ 29 ให้มีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อศาล และเลขคดี
- (2) วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ทำการบันทึกถ้อยคำ
- (3) ชื่อและสกุลของคู่ความ
- (4) ชื่อ สกุล อายุ ที่อยู่ อาชีพ และความเกี่ยวข้องกับคู่ความของผู้ให้ถ้อยคำ

(5) รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริง และหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำ

(6) ลายมือชื่อผู้ให้ถ้อยคำ

ห้ามมิให้แก้ไขเพิ่มเติมบันทึกถ้อยคำที่ได้ยื่นไว้แล้วต่อศาล เว้นแต่เป็นรายการใน (1) ถึง (3) หรือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย

บันทึกถ้อยคำแทนการสืบพยานบุคคลของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งอยู่ต่างประเทศ

ข้อ 31. เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริง หรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศต่อศาลแทนการนำผู้ให้ถ้อยคำมาเบิกความเป็นพยานต่อหน้าศาลทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ ทั้งนี้บันทึกถ้อยคำดังกล่าวให้เป็นไปตามที่ระบุในข้อ 30 หรือตามกฎหมายของประเทศที่บันทึกถ้อยคำนั้นได้ทำขึ้น

การสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ

ข้อ 32. เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (VIDEO CONFERENCE) ได้ โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย และไม่ให้ถือว่าค่าใช้จ่ายนั้นเป็นค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาซึ่งศาลอาจพิพากษาให้คู่ความฝ่ายอื่นรับผิดชอบได้ตามมาตรา 161 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การสืบพยานตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล

การรับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์

ข้อ 33. ศาลอาจรับฟังข้อมูลที่บันทึกโดย เครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ หาก

(1) การบันทึกข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือ การประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นการกระทำตามปกติในการประกอบกิจการของผู้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และ

(2) การบันทึกและการประมวลผลข้อมูลเกิดจากการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ปฏิบัติงานตามขั้นตอนการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์อย่างถูกต้อง และแม้หากมีกรณีการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ขัดข้องก็ไม่กระทบถึงความถูกต้องของข้อมูลนั้น

การกระทำตามปกติของผู้ใช้ตาม (1) และความถูกต้องของการบันทึกและการประมวลผลข้อมูลตาม (2) ต้องมีคำรับรองของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการนั้น

ข้อ 34. คู่ความที่ประสงค์จะเสนอข้อมูลที่บ้านทักโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์จะต้องระบุข้อมูลที่จะอ้างไว้ในบัญชีระบุพยานตามมาตรา 88 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พร้อมยื่นคำแถลงแสดงความจำนงเช่นนั้น และคำรับรองตามข้อ 33 วรรคสองกับสำเนาสื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้น ในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับไปจากเจ้าพนักงานศาล เว้นแต่

(1) สื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้นอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายอื่น หรือของบุคคลภายนอก ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงข้อมูลยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขออนุญาตจัดส่งคำรับรองตามข้อ 33 วรรคสอง และสำเนาสื่อที่บ้านทักข้อมูลและขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกสื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้นมาจากผู้ครอบครอง โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงนั้นมีหน้าที่ติดตามเพื่อให้ได้สื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้นมาแสดงต่อศาลในวันสืบพยาน หรือในวันอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด

(2) ถ้าการทำสำเนาสื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้น จะทำให้กระบวนการพิจารณาล่าช้าหรือเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความซึ่งอ้างอิงข้อมูลนั้น หรือมีเหตุผลแสดงว่าไม่อาจส่งสำเนาสื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้นให้แล้วเสร็จภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงข้อมูลยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขออนุญาตจัดส่งสำเนาสื่อที่บ้านทักข้อมูลและขอให้นำสื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้นมาแสดงต่อศาลในวันสืบพยานหรือในวันอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด

ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างอิงไม่สามารถนำสื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้นมาแสดงต่อศาลได้ภายในเวลาตามวรรคหนึ่ง ศาลจะกำหนดให้ทำการตรวจข้อมูลดังกล่าว ณ สถานที่ เวลา และภายในเงื่อนไขตามที่ศาลเห็นสมควรแล้วแต่สภาพแห่งข้อมูลนั้นๆ ก็ได้

ถ้าคู่ความที่ประสงค์จะอ้างอิงข้อมูลที่บ้านทักโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์มิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ห้ามมิให้ศาลรับฟังข้อมูลนั้นเป็นพยานหลักฐาน แต่ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจะรับฟังข้อมูลเช่นนั้นเป็นพยานหลักฐานประกอบพยานหลักฐานอื่นด้วยก็ได้

ข้อ 35. คู่ความฝ่ายที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงข้อมูลที่บ้านทักโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์มาเป็นพยานหลักฐานยันตน อาจยื่นคำแถลงต่อศาลก่อนการสืบข้อมูลนั้นเสร็จคัดค้านการอ้างอิงข้อมูลนั้น โดยเหตุที่ว่าข้อมูลดังกล่าวไม่เข้าเงื่อนไขของการรับฟังตามข้อ 33 หรือสื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้นปลอม หรือสำเนาสื่อที่บ้านทักข้อมูลนั้นไม่ถูกต้องทั้งหมดหรือบางส่วน เว้นแต่จะแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่ามีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจทราบเหตุแห่งการคัดค้านได้ก่อนเวลาดังกล่าว คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำร้องขออนุญาตคัดค้านการอ้างอิงข้อมูลหรือสื่อหรือสำเนาสื่อที่บ้านทักข้อมูลเช่นนั้นต่อศาลไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนพิพากษาคดี และถ้าศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อาจยกข้อคัดค้านได้ก่อนนั้นและคำร้องนั้นมีเหตุผลฟังได้ ก็ให้ศาลอนุญาตตามคำร้องใน

กรณีที่มีการคัดค้านดังกล่าวมานี้ให้นำมาตรา 126 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าคู่ความซึ่งประสงค์จะคัดค้านไม่คัดค้านการอ้างข้อมูลดังกล่าวเสียก่อนการสืบข้อมูลนั้นเสร็จ หรือศาลไม่อนุญาตให้คัดค้านภายหลัง ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นคัดค้านการอ้างข้อมูลนั้นเป็นพยานหลักฐาน แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของศาลในการที่จะไต่สวนและชี้ขาดในเรื่องเงื่อนไขของการรับฟังข้อมูลนั้นตามข้อ 33 หรือในเรื่องความแท้จริงหรือถูกต้องของสื่อหรือสำเนาสื่อที่บันทึกข้อมูลเช่นนั้น ในเมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ 36.ให้นำข้อกำหนดข้อ 33 ถึงข้อ 35 มาใช้บังคับแก่การรับฟังข้อมูลที่บันทึกไว้ในหรือได้มาจากไมโครฟิล์ม สื่อบันทึกทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นโดยอนุโลม

การรับฟังพยานบอกเล่า

ข้อ 37. ศาลอาจรับฟังพยานบอกเล่าเป็นพยานหลักฐานประกอบพยานหลักฐานอื่นได้เมื่อศาลเห็นว่า

(1) ตามสภาพ ลักษณะ แหล่งที่มา และข้อเท็จจริงแวดล้อมการบอกเล่า พยานบอกเล่านั้นมีความน่าเชื่อถือได้ว่าจะพิสูจน์ความจริงได้ หรือ

(2) มีเหตุจำเป็น เนื่องจากไม่สามารถนำบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเองโดยตรงเบิกความเป็นพยานได้ และมีเหตุผลสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะรับฟังพยานบอกเล่านั้น

ข้อความซึ่งเป็นการบอกเล่าที่พยานบุคคลใดเบิกความต่อศาลก็ดี หรือที่บันทึกไว้ในเอกสารหรือวัตถุอื่นใดซึ่งอาจเป็นพยานหลักฐานต่อศาลก็ดี หากนำเสนอเพื่อพิสูจน์ความจริงแห่งข้อความนั้น ให้ถือเป็นพยานบอกเล่า

การวินิจฉัยขังน้ำหนักพยานหลักฐาน

ข้อ 38. ในการวินิจฉัยว่าบันทึกถ้อยคำที่ผู้ให้ถ้อยคำมิได้มาศาลตามข้อ 29 วรรคสาม หรือวรรคสี่ บันทึกถ้อยคำตามข้อ 31 หรือพยานบอกเล่าตามข้อ 37 มีน้ำหนักให้เชื่อฟังได้หรือไม่ และเพียงใดนั้น ศาลต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง โดยคำนึงถึงสภาพ ลักษณะ และแหล่งที่มาของบันทึกถ้อยคำหรือพยานบอกเล่านั้นด้วย

การสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล

ข้อ 39. เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีรวมทั้งเอกสารหรือวัตถุใดที่อยู่ในความครอบครองหรือการดูแลรักษาของกลุ่มความฝ่ายใดมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ

ลักษณะ 2

ความอาญา

หมวด 1

บททั่วไป

การจัดหาล่าม

ข้อ 40. ในการคัดฟ้อง ฝ่ายซึ่ง ได้สวนมูลฟ้องซึ่งจำเลยมาศาล หรือพิจารณา ให้ศาลหาล่ามหรือล่ามภาษามือให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ หรือไม่ สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ โดยให้ศาลจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามที่ศาลตั้งตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามและล่ามภาษามือที่ศาลจัดหาให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การปล่อยชั่วคราว

ข้อ 41. ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นที่ต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไว้

การนำบทบัญญัติลักษณะ 1 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 42. นอกจากที่บัญญัติไว้ในลักษณะนี้ให้นำบทบัญญัติลักษณะ 1 ความแห่งด้วยวิธีการติดต่อระหว่างศาลตามข้อ 5 การขอให้คุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้องตามข้อ 12 ถึงข้อ 19 การขอให้สืบพยานหลักฐานไว้ก่อนตามข้อ 20 ถึงข้อ 22 เอกสารภาษาต่างประเทศตามข้อ 23 การพิจารณาลับและการห้ามโฆษณาตามข้อ 24 การบันทึกคำเบิกความของพยานตามข้อ 25 และข้อ 26 การทบทวนความจำของพยานตามข้อ 28 การสืบพยานบุคคลโดยระบบการประทุมทางจอภาพตามข้อ 32 การรับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามข้อ 33 ถึงข้อ 36 การรับฟังพยานบอกเล่าตามข้อ 37 การ

วินิจฉัยชี้แจงนำนักพยานหลักฐานตามข้อ 38 และการสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาลตามข้อ 39 มาใช้บังคับแก่ความอาญาโดยอนุโลม

หมวด 2

การดำเนินกระบวนการพิจารณา

การยื่นคำร้องขอหมายค้น ผัดฟ้อง หรือฝากขังต่อศาลจังหวัด

ข้อ 43. ในระหว่างที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคยังมีได้เปิดทำการในท้องที่ใด เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องขอหมายค้น ผัดฟ้องหรือฝากขังต่อศาลจังหวัดตามมาตรา 47 ประกอบมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ให้ศาลจังหวัดดำเนินการและมีคำสั่งต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ซึ่งนำมาใช้บังคับโดยพระราชบัญญัติให้นำวิธีพิจารณาคความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับในศาลจังหวัด พ.ศ. 2520 แล้วแต่กรณี

การยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัด

ข้อ 44. ในกรณีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคยังมีได้เปิดทำการในท้องที่ใด เมื่อโจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ให้โจทก์จัดทำสำเนาสำหรับศาลจังหวัดด้วยหนึ่งชุดและถ้าคำฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้วให้ศาลจังหวัดดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ให้ศาลจังหวัดส่งต้นฉบับคำฟ้องมายังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยเร็ว เพื่อให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางกำหนดวันเวลาและศาลที่จะนั่งไต่สวนมูลฟ้องตามความเหมาะสมและให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางแจ้งศาลจังหวัดเพื่อให้แจ้งกำหนดวันเวลาและศาลที่จะนั่งไต่สวนมูลฟ้องนั้นให้โจทก์ทราบโดยเร็ว และสั่งให้โจทก์นำส่งหมายนัดและสำเนาคำฟ้องให้จำเลยต่อไป แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันแล้ว ให้จัดการตาม (2)

(2) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ให้ศาลจังหวัดส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยรายตัวได้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง สอบถามคำให้การของจำเลย และส่งต้นฉบับคำฟ้องพร้อมกับคำให้การของจำเลย ถ้าหากมี มายังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยเร็ว เพื่อให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีคำสั่งไต่สวนมูลฟ้องหรือประทับฟ้อง แล้วนำเสนออธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเพื่อกำหนดวันเวลาที่จะนั่งไต่สวนมูลฟ้องหรือนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีตามความเหมาะสมและให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางแจ้งให้ศาลจังหวัดทราบและดำเนินการโดยเร็ว เพื่อแจ้งให้คู่ความทราบกำหนดวันเวลาและศาลที่จะนั่งไต่สวนมูลฟ้องหรือนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีนั้นกับเพื่อให้ได้ตัวจำเลยมาศาลตามกำหนดนัด

ในกรณีตาม (2) หากจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องและเป็นคดีที่ศาลจะพิพากษาโดยไม่มีสืบพยานหลักฐานได้ ศาลจังหวัดและศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพึงใช้วิธีการตามข้อ 5 ในการติดต่อระหว่างกันให้มากที่สุด เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีสามารถกระทำได้ในวันที่จำเลยให้การรับสารภาพนั้นหรือในวันทำการปกติถัดไป ทั้งนี้โดยไม่เป็นการเสื่อมเสียสิทธิของจำเลยในการได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว การยื่นบัญชีระบุพยานและการยื่นเอกสารเป็นพยาน

ข้อ 45. ในการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาคดี โจทก์ต้องยื่นต่อศาลก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวันซึ่งบัญชีระบุพยาน โดยแสดงถึงรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งประเภทและลักษณะของเอกสาร วัตถุ หรือสถานที่ซึ่ง โจทก์ประสงค์จะนำสืบ หรือขอให้ศาลไปตรวจ หรือขอให้ตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ แล้วแต่กรณี พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้จำเลยรับไป

สำหรับการไต่สวนในกรณีร้องขอคืนของกลางให้คู่ความที่เกี่ยวข้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันไต่สวนพร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้คู่ความที่เกี่ยวข้องรับไป

เมื่อระยะเวลาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองล่วงพ้นไปแล้ว ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้โจทก์หรือคู่ความที่เกี่ยวข้องยื่นบัญชีระบุพยานหรือบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมได้

ข้อ 46. เมื่อโจทก์ประสงค์จะอ้างเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของโจทก์เป็นพยานหลักฐานในคดี ให้โจทก์ยื่นต่อศาลก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวันซึ่งสำเนาเอกสารนั้นในจำนวนที่เพียงพอสำหรับจำเลย เพื่อให้มารับไปจากศาล

ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้ยื่นบัญชีระบุพยานหรือบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมตามข้อ 45 วรรคสาม ให้โจทก์หรือคู่ความที่เกี่ยวข้องยื่นต่อศาลและส่งให้คู่ความฝ่ายอื่นซึ่งสำเนาเอกสารที่อ้าง เป็นพยานหลักฐาน พร้อมการยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ยื่นสำเนาเอกสาร นั้นภายหลังเมื่อมีเหตุอันสมควร

ข้อ 47. ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่คู่ความฝ่ายที่อ้างมิได้แสดงความจำนงที่จะ อ้างอิงพยานหลักฐานนั้นตามข้อ 45 และข้อ 46 แต่ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานดังกล่าว ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้สืบและรับฟังพยานหลักฐาน เช่นว่านั้น ได้กรณีที่จำเลยเบิกความเป็นพยานตนเอง

ข้อ 48. ในกรณีที่จำเลยเบิกความเป็นพยานตนเอง และคำเบิกความของจำเลยส่วนใด ส่วนหนึ่งเป็น โทษแก่จำเลยเอง ศาลอาจรับฟังคำเบิกความนั้น ประกอบพยานหลักฐานอื่นของ โจทก์ ลงโทษจำเลยนั้นได้

การเสนอบันทึกถ้อยคำแทนการสืบพยานบุคคล

ข้อ 49. เมื่อคู่ความฝ่ายใดมีคำขอและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำต่อศาลแทน การนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิด ของจำเลยโดยตรงก็ได้ และให้นำบทบัญญัติลักษณะ 1 ความแห่ง ว่าด้วยการเสนอบันทึกถ้อยคำ แทนการสืบพยานบุคคลตามข้อ 29 ถึงข้อ 31 มาใช้บังคับโดยอนุโลม บันทึกความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ 50. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นอาจทำความเห็นเป็น หนังสือส่งต่อศาลโดยไม่มาเบิกความประกอบหนังสือนั้นก็ได้ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ให้ศาลส่งสำเนาความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวแก่คู่ความทุกฝ่าย หากเป็นกรณีที่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญจะต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น ให้ศาลส่งสำเนาความเห็นเป็น หนังสือนั้นแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันเบิกความ

ลักษณะ 3

แบบพิมพ์

ข้อ 51. การแต่งตั้งบุคคลเพื่อรับคำคู่ความหรือเอกสารแทนตามบทบัญญัติมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ให้ทำเป็นหนังสือตามแบบพิมพ์ สปก. 1 ท้ายข้อกำหนดนี้

ข้อ 52. หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นและหมายเรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความขอให้เรียกมาให้ความเห็นตามบทบัญญัติมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ให้ทำตามแบบ สปก. 2 และ สปก. 3 ท้ายข้อกำหนดนี้

ข้อ 53. ในการยื่นหรือส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในข้อกำหนดนี้ ให้ศาล เจ้าพนักงานศาล คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องใช้แบบพิมพ์ซึ่งมีรูปแบบ ขนาด และข้อความตามที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด เว้นแต่อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

การยื่นอุทธรณ์ตามบทบัญญัติมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ให้ใช้แบบพิมพ์อุทธรณ์แบบ (32) และแบบพิมพ์ท้ายอุทธรณ์แบบ (33) ส่วนคำแก้อุทธรณ์ให้ใช้แบบพิมพ์คำแก้อุทธรณ์แบบ (34) และแบบพิมพ์ท้ายคำแก้อุทธรณ์แบบ (35) ให้ไว้ ณ วันที่ 28 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2540

อัครวิทย์ สุมาวงศ์

(นายอัครวิทย์ สุมาวงศ์)

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา

ช่วยทำงานในตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษา

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

ภาคผนวก ค
รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญา
และการค้าระหว่างประเทศ
ครั้งที่ 1/2536
วันอังคารที่ 22 มิถุนายน 2536

ผู้มาประชุม

1. นายโสภณ รัตนากร	ประธานกรรมการ
2. นายระวี หิรัญโชติ	กรรมการ
3. นายตัน เวทไว	กรรมการ
4. อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง
(นายอุดม เพ็องพุง)	กรรมการ
5. อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา
(นายอร่าม หุตางกูล - แทน)	กรรมการ
6. อธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา
(นายปิ่นทิพย์ สุจริตกุล)	กรรมการ
7. เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ
(นายจรัญ ภักดีธนากุล)	กรรมการ
8. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา	กรรมการ
9. นายวิชัย อริยะนันทกะ	กรรมการ
10. อัยการสูงสุด
(นายคัมภีร์ แก้วเจริญ - แทน)	กรรมการ
11. นายกสภานายความ
(นายเดชอุดม ไกรฤทธิ์ - แทน)	กรรมการ
12. ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์
(นายประเทือง ศรีรอดบาง)	กรรมการ
13. ผู้แทนสภาหอการค้าไทย
(นายประยูร เถลิงศรี)	กรรมการ
14. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
(นายเกรียงศักดิ์ สวัสดิ์พาณิชย์ - แทน)	กรรมการ

15. นายปริญญา ศีผดุง	กรรมการและเลขานุการ
16. นายปลื้มจิต ทวีพัฒน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ไม่มาประชุม

1. ปลัดกระทรวงยุติธรรม	ติตราชการ
2. นายสมบูรณ์ บุญภินนัท	ลาประชุม
3. นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย	ไปราชการต่างประเทศ
4. นายแก้วสรร อติโพธิ	ติตราชการ
5. อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา	ติตราชการ
6. นายธีวัฒน์ ไตรวารี	ติตราชการ

เริ่มประชุมเวลา 10.12 น.

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุมแล้วดำเนินการประชุมไปตามระเบียบวาระดังต่อไปนี้

เรื่องที่ 1 เรื่องที่ประธานจะแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ประธาน คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งนับวันจะทวีจำนวนมากขึ้นและบางคดีมีความยุ่งยากซับซ้อน ทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นใหม่ตามบทกฎหมายเฉพาะหรือบทกฎหมายพิเศษ อันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ผู้พิพากษาจะต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษและสามารถพิจารณาพิพากษาได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม และรวดเร็ว กระทรวงยุติธรรมจึงเห็นเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะให้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น โดยได้เสนอคณะรัฐมนตรีให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นมีคณะกรรมการรวม 22 ท่าน ให้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรวมทั้งยกร่างกฎหมายที่จำเป็นสำหรับการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นหลักสำคัญ

นายระวี สภาผู้แทนราษฎรได้มีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นเพื่อพิจารณาแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งยังไม่ได้กำหนดแน่ชัดว่าจะมีขอบเขตในแนวทางใด และจะมีการพิจารณาในรายละเอียดที่จะกำหนดนโยบายหรือข้อกฎหมายใดหรือไม่ แต่เข้าใจว่าจะกำหนด รูปแบบหรือขอบเขตในทางที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างประเทศไทยกับ สหรัฐอเมริกา จึงเห็นว่าคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทาง ปัญญาฯ นี้ น่าจะได้ติดต่oprสานงานกับคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าว เพื่อที่จะให้ผู้ที่จะพิจารณา ร่างกฎหมาย และสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายมีแนวทางเดียวกันและอย่างน้อยคง จะต้องมีประโยชน์ต่อคณะกรรมการชุดนี้

ประธาน ขอมอบให้นายปริญญา ศิผดุง ฝ่ายเลขานุการ เป็นผู้ประสานงานกับ คณะกรรมการวิสามัญดังกล่าว หากมีข้อมูล ความคิดเห็นใดจะได้นำมาพิจารณาด้วย

นายปริญญา ขอให้ที่ประชุมพิจารณาในรูปแบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในประเด็นที่ต้องมีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นแน่นอน เพราะ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้งแล้ว ซึ่งมีประเด็นพิจารณาดังนี้

1. รูปแบบของศาลว่าจะตั้งในรูปแบบของศาลชำนาญพิเศษหรือไม่
2. ให้อำนาจพิจารณาคดีใดบ้าง
3. กำหนดคำจำกัดความว่าจะให้ครอบคลุมถึงกฎหมายประเภทใดบ้าง
4. ในเรื่องการค้าระหว่างประเทศจะให้ครอบคลุมถึงคดีประเภทใดบ้าง

การที่ได้นำเรื่องการค้าระหว่างประเทศมาผนวกรวมด้วยนั้นเพราะเห็นว่าเรื่องการค้าระหว่างประเทศมีความเกี่ยวข้องและมีลักษณะเฉพาะที่ใกล้เคียงกับเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างมาก เช่น เรื่องสัญญาซื้อขาย สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิทางปัญญาต่างๆ และมีหลักเกณฑ์เฉพาะที่ต้องใช้กฎหมายเฉพาะเรื่อง เช่น การรับขนส่งสินค้าทางทะเล ซึ่งปัจจุบันก็มี พ.ร.บ. การรับขนส่งของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาใช้รับกับประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา 609 แล้ว ซึ่งบัญญัติให้บังคับตามกฎหมายและกฎข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และเรื่องการประกันภัยทางทะเลซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายใดมารองรับ จึงน่าที่จะให้ผนวกรวมอยู่ในเรื่องการค้าระหว่างประเทศด้วย นอกจากนี้ยังมีเรื่องเกี่ยวกับกิจการพาณิชย์นำวิต่างๆ เช่น ข้อพิพาทตาม พ.ร.บ. การกักเรือ พ.ศ. 2534 ซึ่งอาจจะมารวมอยู่ในความหมายคำว่า การค้าระหว่างประเทศได้ และรวมตลอดถึงสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศไม่ว่าจะมีธุรกิจของธนาคารมาเกี่ยวข้องหรือไม่เช่น การออก LETTER OF CREDIT หรือ TRUST RECEIPT จึงขอให้ที่ประชุมพิจารณาในประเด็นดังกล่าว

ประธาน ขอความเห็นที่ประชุมว่าจะให้พิจารณาในประเด็นใดก่อน ดังต่อไปนี้ คือ

1. ประเภทคดี
2. คำจำกัดความ
3. รูปแบบของศาล

นายประยูร เห็นว่าก่อนที่มาพิจารณาร่างกฎหมายนี้ น่าจะมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันก่อนว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะมีขอบเขตแค่ไหน เพราะนอกจากรูปแบบแล้วน่าจะเป็นการกำหนดอัตราค่าสิ่งต่างๆ ดังนั้นจึงน่าจะทำความเข้าใจกันก่อน แล้วจึงค่อยนำไปพิจารณาร่างกฎหมายซึ่งเป็นเรื่องที่ยากกว่าเพราะกระทรวงยุติธรรมมีความชำนาญในการร่างกฎหมายอยู่แล้ว

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. **ทรัพย์สินทางปัญญา** ซึ่งอาจจะมีเรื่องการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามเครื่องหมายการค้า การละเมิดลิขสิทธิ์ การละเมิดสิทธิบัตรต่างๆ ซึ่งมีขอบเขตไม่ยากเพราะมีความชัดเจนอยู่แล้ว

นอกจากนี้หากให้มีการเชื่อมโยงระหว่างศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่นี้ กับคณะกรรมการเครื่องหมายการค้าหรือคณะกรรมการสิทธิบัตรในเรื่องการอุทธรณ์ว่าจะให้เชื่อมโยงกันอย่างไร เห็นว่าเป็นเรื่องน่าพิจารณาเพราะจะมีประโยชน์ต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ในประเทศอังกฤษ PATENT TRIBUNAL จะเชื่อมโยงกันอย่างไร แม้ในชั้นนี้อาจจะไม่พิจารณาไปถึง แต่ก็น่าจะลองพิจารณาศึกษาดูว่ามีการเชื่อมโยงกันอย่างไร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและประหยัดค่าใช้จ่าย

2. **การค้าระหว่างประเทศ** เรื่องการค้าระหว่างประเทศถ้าเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ก็คงจะมีขอบเขตที่ชัดเจน แต่ถ้าเป็นเรื่องการค้าระหว่างประเทศจะมีความหมายที่กว้าง ซึ่งจะต้องมากำหนดขอบเขตให้แน่ชัดว่าหมายถึงเรื่องใดบ้าง และตามที่ฝ่ายเลขานุฯ ได้ชี้แจงถึงเรื่องการค้าระหว่างประเทศนั้น ก็คงมีหลายสาขาที่นำมาสู่ศาลได้ เช่น การขนส่งระหว่างประเทศ การประกันภัยระหว่างประเทศ การธนาคารระหว่างประเทศ ซึ่งก็ชัดเจนมีขอบเขตที่แน่ชัด แต่ถ้าเป็นเรื่องสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศนั้นจะมีปัญหาเพราะมีความหมายกว้าง ดังนั้นหากจะกำหนดคำว่า การค้าระหว่างประเทศมีความหมายถึงประเภทการค้าระหว่างประเทศทุกประเภท ก็จะทำให้ไม่มีใครไปใช้วิธีการทางอนุญาโตตุลาการ อาจจะมาใช้วิธีทางการศาลทั้งหมด เพราะรวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงเห็นว่าจะให้มีการพิจารณากำหนดคำจำกัดความว่า “การค้าระหว่างประเทศ”

ประธาน เห็นว่าเป็นข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะในเรื่องคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า ที่ให้พิจารณาว่าจะเชื่อมโยงกับศาลอย่างไร คงคล้ายกับศาลภาษีอากรที่มีคณะกรรมการอุทธรณ์ของศาลภาษีอากร ในประเด็นนี้จะพยายามพิจารณาเป็นพิเศษ ส่วนเรื่องที่เป็นห่วงเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญานั้น ในสมัยแรกเริ่มที่จะให้มีการจัดตั้งศาลภาษีอากรนั้น จะให้จัดตั้งเป็นศาลภาษีอากรและพาณิชย์ แต่ในท้ายที่สุดก็ต้องตัดคำว่า และพาณิชย์ ออก เนื่องจากไม่สามารถหาคำจำกัดความที่แน่นอนของคำว่า “พาณิชย์” ได้ เช่นเดียวกับกฎหมายของยุโรปที่แยกคดีแพ่งกับคดีพาณิชย์ออกจากกัน แต่ของไทยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้นการที่จะพิจารณากำหนดขอบเขตที่เป็นเรื่องยากก่อนแล้วจึงค่อยไปพิจารณาเรื่องรูปแบบศาล ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากกว่าตามที่นายประยูรกล่าวนั้น เห็นว่าควรจะพิจารณาในเรื่องที่ง่าย ๆ ก่อน

นายประยูร เสนอให้พิจารณาควบคู่กันไป โดยอาจตั้งเป็นคณะทำงานศึกษาด้านขอบเขตและรูปแบบของศาล

นายตัน เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาคงไม่มีปัญหาใด แต่เรื่องการค้าระหว่างประเทศเห็นว่ามีปัญหาตามที่นายประยูรกล่าว จึงขอเสนอแนวคิดที่น่าจะมีการพิจารณาแก้ไขแยกกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกจากกัน เพราะในรูปแบบของสากลทั่วไปจะแตกต่างจากกฎหมายไทยมาก เช่นกฎหมาย UNIFORM COMMERCIAL ACT ของสหรัฐอเมริกา ตัวอย่างเช่น หากมีการส่งสินค้าไปแล้วไม่ชำระราคาผู้ขายสามารถเอาสินค้าคืนได้ แต่กฎหมายไทยผู้ขายไม่สามารถเอาสินค้าคืนได้ เพราะกรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อแล้ว ดังนั้นจึงเห็นว่า รูปแบบของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์น่าจะมีการปรับปรุงเสียก่อนแล้วจึงนำมาสู่การพิจารณาเกี่ยวกับการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา

ประธาน ความเห็นให้ยกร่างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกจากกันนั้นคงต้องใช้ระยะเวลา

นายตัน ถ้าเช่นนั้นขอเสนอให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญา ไม่ต้องรวมถึงการค้าระหว่างประเทศ

ประธาน คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ในประเทศอังกฤษไม่มีการแยกกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกจากกัน

นายจรูญ ประเทศอังกฤษใช้วิธีจัดตั้งเป็นแผนกอยู่ในศาลให้รับผิดชอบเกี่ยวกับคดีพาณิชย์โดยเฉพาะ มีวิธีพิจารณาบางส่วนเป็นพิเศษ ส่วนคดีประเภทใดจะอยู่ในความหมายของคดีพาณิชย์จะวางนิยามคำศัพท์กำหนดขอบเขตไว้ แต่ไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอนตายตัวว่าเป็นคดีแพ่งหรือพาณิชย์ ส่วนแนวความคิดที่ถูกต้องน่าจะทำให้เป็นระบบเดียวกับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ที่แยกกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกจากกัน และมีศาลพาณิชย์มารับผิดชอบ แต่การแยกกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกจากกันของไทยเป็นเรื่องยากต้องมีข้อคัดค้านทางวิชาการอีกมากมาย ในสมัยก่อนกระทรวงยุติธรรมได้พยายามจัดตั้งศาลพาณิชย์ขึ้น โดยจัดตั้งเป็นศาลภาษีอากรและพาณิชย์แต่ถูกคณะกรรมการกฤษฎีกาคัดค้านว่าไม่เหมาะสม เพราะแม้ในประเทศฝรั่งเศสเองก็ยังมีปัญหา จึงตัดศาลพาณิชย์ออกเหลือแต่เพียงศาลภาษีอากร ซึ่งในปัจจุบันนี้ความคิดที่จะจัดตั้งศาลพาณิชย์นั้นยังไม่มีโอกาสหรือความเป็นไปได้มากนัก จึงเห็นว่าควรจัดตั้งศาลการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องเล็กน้อยในกลุ่มพาณิชย์ทั้งหมด เพราะฉะนั้นแนวคิดในปัจจุบันไม่สัมพันธ์กับเรื่องศาลพาณิชย์ จึงได้ดำเนินการพิจารณาเฉพาะเรื่องที่เป็นปัญหากระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย และเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเทคนิค ความรู้ หลักปฏิบัติ ต้องมีกระบวนการพิจารณาเป็นพิเศษของคดีทั้งสองประเภทนี้ จึงเสนอให้มีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษเป็นศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ประธาน มีประเทศใดบ้างที่มีศาลพิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะ

นายปิ่นทิพย์ เข้าใจว่าในยุโรปมีศาลพาณิชย์โดยตรงเพราะมีประมวลกฎหมายพาณิชย์โดยเฉพาะ แยกจากกฎหมายแพ่ง

ส่วนปัญหาในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาคือ จะให้มีอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาด้วยหรือไม่ ถ้าเปรียบเทียบกับศาลภาษีอากรแล้ว การให้มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วยจะเป็นการสะดวกแต่ที่ไม่ให้ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาเพราะมีปัญหาเนื่องจากทุกศาลในต่างจังหวัดจะต้องมีการพิจารณาคดีอาญาด้วยเพราะมีอำนาจพิจารณาคดีภาษีอากร เมื่อศาลต่างจังหวัดมีคำพิพากษาคดีอาญานั้นก็จะทำให้สูญเสียสภาพของการเป็นศาลพิเศษไป ซึ่งแม้จะไม่ได้ให้ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วยแต่ที่ผ่านมาก็ไม่ทำให้มีปัญหาแต่อย่างใด ส่วนศาลทรัพย์สินทางปัญญาที่จัดตั้งขึ้น หากให้มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วยก็มีประโยชน์คือ มีหลาย

มาตราที่บัญญัติให้การกระทำนั้นๆ เป็นการละเมิดทางแพ่งและมีความผิดทางอาญาด้วย หากให้ขึ้นศาลเดียวกันก็จะสะดวก แต่ตามนโยบายในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้น จะให้มีการจัดตั้งแผนกทรัพย์สินทางปัญญาในศาลจังหวัดบางแห่ง หากให้มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วย เห็นว่าจะมีปัญหา เช่น คดีที่เกิดขึ้นที่เชียงใหม่ซึ่งยังไม่มีแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาจะให้ฟ้องยังศาลใด หากฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนกลางก็จะทำให้เสียเวลาและยุ่งยากหลายประการ

ดังนั้น ตามที่ท่านประธานพิจารณาว่าควรจะพิจารณาในเรื่องรูปแบบหรือขอบเขตอำนาจอย่างใดก่อนนั้น เห็นว่าควรจะพิจารณาพร้อมกันไป แต่ทั้งนี้ควรพิจารณาในประเด็นที่ว่า จำเป็นหรือไม่ที่จะให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาก่อน

นายเดชอุดม เห็นว่าไม่มีประเทศใดมีศาลทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้นตามที่ฝ่ายเลขานุการแจ้งว่าเป็นเพราะผลกระทบจากการเจรจาทางการค้าของสหรัฐอเมริกา เห็นว่าศาลไทยที่ได้พิจารณาคดีลิขสิทธิ์และได้ยกฟ้องไปนั้นเป็นจุดอ่อนทำให้สหรัฐฯ โจมตี เพราะผู้พิพากษามีความรู้ไม่ถึงมาตรฐานของสหรัฐฯ จึงมีความกดดันที่จะให้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญานี้

การนำเรื่องการค้าระหว่างประเทศมารวมไว้ด้วยเห็นว่า บทบาทของศาลจะมากขึ้น เห็นว่าควรพิจารณาในเรื่องรูปแบบและขอบเขตอำนาจไปพร้อมกัน เพราะทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา จะไปยุติในชั้นพนักงานสอบสวนประมาณ 90 % หรือแม้แต่กรรมทรัพย์สินทางปัญญาก็มีข่าวว่าจะมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณากำหนดเปรียบเทียบปรับความผิดตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ด้วย

ประธาน ในประเทศเยอรมันมีศาลทรัพย์สินทางปัญญา

นายคัมภีร์ เห็นด้วยกับนายปิ่นทิพย์ ที่ว่าหากให้แยกประเภทคดีเกี่ยวกับคดีทรัพย์สินทางปัญญา โดยให้ไปฟ้องศาลพิเศษในส่วนกลางก็จะมีปัญหา ส่วนประเด็นที่นายเดชอุดมชี้แจงก็นำพิจารณาเพราะคดีอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามีไม่มากนัก หากจะให้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา ขึ้นใหม่คงจะมีปริมาณคดีไม่มากในช่วงแรก

ในเรื่องการค้าระหว่างประเทศ เห็นว่าประเทศที่ยังไม่มีการจัดตั้งศาลทำนองนี้อาจเป็นเพราะมีระบบอนุญาโตตุลาการที่ใช้ระหว่างประเทศ หากจะให้มีการตั้งศาลดังกล่าวจะเป็นการเสริมระบบอนุญาโตตุลาการ

นายจรูญ มีความเห็นว่า ควรให้รวมคดีอาญาอยู่ในระบบเดียวกันเพราะไม่ยากให้เกิดความขัดแย้งระหว่างระบบศาลอาญากับระบบศาลทรัพย์สินทางปัญญา ถ้าหากคดีอาญาอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกติอาจจะทำให้การวินิจฉัย การตีความไม่สอดคล้องกับระบบศาลทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีของระบบศาลไทยในสายตาของต่างประเทศได้

ระบบคดีอาญาสามัญจะมีขั้นตอนการอุทธรณ์ฎีกาตามปกติ แต่ระบบศาลพิเศษควรจะให้มีความพิจารณา วิธีการอุทธรณ์โดยเฉพาะเป็นพิเศษ ส่วนประเด็นที่น่าขบขันเป็นพิเศษเป็นห่วง คือเกรงว่าจำเลย ผู้ต้องหา ซึ่งอยู่ต่างจังหวัดจะมาดำเนินคดีที่ศาลในกรุงเทพฯ ได้อย่างไร เพราะคดีอาญาเกิดขึ้นทั่วประเทศนั้น ทางแก้คือ ให้ใช้วิธีคล้ายกับศาลแรงงานหรือศาลภาษีอากร คือ เขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญา จะครอบคลุมทั่วราชอาณาจักร หากคดีอาญาเกิดในเขตศาลจังหวัดใดก็ให้ยื่นฟ้องหรือฝากขัง ดำเนินการผ่านทางศาลจังหวัดที่มีความผิดเกิด หรือศาลที่ผู้ต้องหาถูกจับอยู่ในเขตศาลหรือศาลที่พนักงานสอบสวนเข้าไปทำการสอบสวนอยู่ในเขตศาลในนามของศาลทรัพย์สินทางปัญญากลาง ศาลนั้นๆก็จะได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินคดีอาญาแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญากลาง อาจจะทำให้ดำเนินการได้สวนมูลฟ้อง รับฟ้อง รับคำให้การ เตรียมนัดชี้สองสถาน เตรียมที่จะสืบพยาน ฯลฯ เป็นต้น เมื่อจะสืบพยานกันจริงๆ อาจจะทำให้ผู้พิพากษาจากศาลทรัพย์สินทางปัญญากลาง ไปทำการสืบพยานหรืออาจจะมอบอำนาจขาดให้ดำเนินการสืบพยานจนเสร็จแล้วทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญากลาง เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดทำคำพิพากษาเสร็จแล้วส่งไปให้ศาลในจังหวัดนั้นๆอ่าน ซึ่งวิธีการมอบอำนาจให้ทำการแทนจนเสร็จนี้ยังไม่เคยใช้ในศาลแรงงานหรือศาลภาษีอากร ได้แต่ใช้วิธีให้ผู้พิพากษาจากศาลในส่วนกลางไปนั่งพิจารณาคดีที่ศาลในต่างจังหวัด ดังนั้น หากให้มีการมอบอำนาจขาดเช่นนี้ ศาลในต่างจังหวัดจะช่วยดำเนินการได้มาก ทำให้คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทั่วประเทศทั้งระบบ ไม่ว่าจะคดีแพ่งหรือคดีอาญาก็จะอยู่ในแนว JURISPRUDENCE แนวเดียวกัน มีระบบอุทธรณ์ฎีกา ระบบการพิจารณาแนวเดียวกัน แต่ถ้าหากยังไม่ไว้วางใจศาลในต่างจังหวัดทั่วประเทศก็อาจจะมอบอำนาจให้ดำเนินการแทนถึงในชั้นนัดชี้สองสถานเท่านั้น เมื่อถึงในชั้นสืบพยานหลักฐานก็ส่งผู้พิพากษาจากศาลทรัพย์สินทางปัญญากลางไปดำเนินการพิจารณาคดี ทั้งนี้สุดแล้วแต่จะวางหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในรายละเอียด ดังนั้นจึงเห็นว่าในเรื่องนี้คงจะได้รับการพิจารณาควบคู่กันไปด้วย

นายอุดม ในปัจจุบันศาลแพ่งได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงโดยเปิดเป็นแผนกให้มีการพิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ที่มีข้อพิพาทตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ร.บ. สิทธิบัตรฯ และทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ ที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะ เช่น KNOW HOW ซึ่งการดำเนินคดีในประเภทดังกล่าวไม่อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีพิจารณาความแพ่งได้ จึงใช้วิธีการในทางปฏิบัติ คือ เมื่อมีคดีมาสู่ศาลฯ จะนัดหมายให้แน่นอนว่าจะดำเนินคดีกันในเวลาใด และคู่ความดำเนินการไปตามนั้น คดีก็จะเสร็จภายในกำหนดเวลาที่ได้นัดหมายไว้ ซึ่งไม่ได้ดำเนินคดีในระบบทั่วไปที่นัดไว้เป็นคราวๆ

สำหรับคดีเกี่ยวกับธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ ศาลแพ่งได้เปิดแผนกขึ้นมาพิจารณา เช่นกัน ซึ่งจะเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาการค้าระหว่างประเทศ การรับขนของ การประกันภัยที่เกี่ยวกับการค้ากับต่างประเทศ โดยมีแนวพิจารณาเช่นเดียวกับคดีทรัพย์สินทางปัญญา คดีปกครอง และคดีล้มละลาย

มีความเห็นว่าควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งเห็นด้วยกับแนวคิดของนายเจริญ ที่เสนอแนวทางแก้ไขข้อกังวลของนายปิ่นทิพย์ กล่าวคือให้ใช้วิธีการของศาลชำนาญพิเศษในปัจจุบัน คือ ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร โดยมอบหมายให้ศาลในต่างจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการแทนในทางธุรการที่ไม่ใช่เนื้อหาในคดี จากนั้นก็ให้ผู้พิพากษาจากศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลางเดินทางไปนั่งพิจารณาคดี ก็จะแก้ปัญหานี้ได้

นายพงศ์เทพ ประเด็นที่ให้พิจารณาว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ควรมีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาคด้วยหรือไม่ นั้นต้องพิจารณาก่อนว่า

1. ระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันได้แยกคดีแพ่งกับคดีอาญาออกจากกันเด็ดขาด เพราะมาตรการการพิสูจน์ของคดีแพ่งกับคดีอาญาแตกต่างกัน ในคดีอาญาโจทก์มีภาระการพิสูจน์มากมาย ในขณะที่คดีแพ่งภาระการพิสูจน์ของโจทก์กับจำเลยจะเลื่อมล้ำกันเล็กน้อย ซึ่งในปัจจุบันจะไม่นำเอาระบบของคดีอาญาไปใช้ในศาลชำนาญพิเศษ

2. ข้อแตกต่างที่จะเกิดขึ้นในกรณีของการแยกระบบศาล คือ เรื่องกฎหมาย ส่วนในเรื่องข้อเท็จจริงภาระการพิสูจน์ในคดีแพ่งกับคดีอาญาแตกต่างกัน ถ้าพิสูจน์พร้อมกันทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โจทก์อาจแพ้ในคดีอาญาแต่อาจจะชนะในคดีแพ่งได้ เว้นแต่ข้อเท็จจริงในคดีอาญาผูกพันในคดีแพ่ง

3. ในเรื่องข้อกฎหมายที่เกรงว่า ศาลต่างๆ ไปอาจตีความข้อกฎหมายของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา แตกต่างไปจากศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้น ข้อกฎหมายเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาไปศาลสูงนั้นมีทางแก้อยู่แล้ว ก็มาพิจารณาว่าถ้าหากให้มีการจัดระบบการอุทธรณ์ฎีกาของศาล

ทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ เช่น ให้อุทธรณ์จากศาลชั้นต้นไปยังศาลฎีกา สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา ของจำเลยในคดีทรัพย์สินทางปัญญากับจำเลยในคดีอาญาจะแตกต่างกันซึ่งต่างก็กระทำความผิด อาญาเหมือนกันและไม่แน่ใจว่า ในประเทศเยอรมัน ตัวอย่างคดีที่กล่าวมานั้น ได้ให้ศาลวินิจฉัยใน คดีอาญาด้วยหรือไม่

4. องค์คณะของศาลทรัพย์สินทางปัญญา จะประกอบด้วยใครบ้าง ถ้ามีผู้พิพากษา สมทบเข้ามาเช่นเดียวกับศาลแรงงาน จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีแตกต่างไปจากองค์คณะของ คดีอาญาอื่นๆ สำหรับในส่วนที่จะมอบหมายให้ศาลในต่างจังหวัดดำเนินการแทนนั้น เห็นว่าคงจะ มอบหมายให้ดำเนินการแทนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น จะให้มอบอำนาจจนถึงขั้นดำเนินการนั่ง พิเคราะห์สืบพยานจนเสร็จแล้วทำสำนวนส่งให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญากลาง ทำคำพิพากษาแล้ว ส่งกลับไปให้อ่าน เห็นว่าผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีเองจะเห็นอากัปกิริยาของพยานที่มาเบิกความ ในศาล ซึ่งทำให้เชื่อถือได้หรือไม่ส่วนหนึ่ง แต่ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญากลางไม่ได้ นั่งพิจารณาคดีเองไม่มีโอกาสได้เห็นพยานเช่นว่านั้น เพราะฉะนั้นคดีอาญาจึงไม่ควรที่จะทำ ให้จำเลยเสียเปรียบเช่นนั้น

นายปิ่นทิพย์ ถ้าศาลทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาด้วยนั้น คงต้องมีปัญหาข้อขัดข้องอีกมาก เช่น ถ้ายื่นฟ้องในศาลต่างจังหวัดและจำเลยรับสารภาพ คงต้องรอให้ ศาลทรัพย์สินทางปัญญากลางเดินทางไปเพื่อตัดสินคดีอาญาเหล่านี้ซึ่งเป็นคดีอาญาเล็กๆน้อยๆ และต้องการความรวดเร็วมาก ถ้าใช้เวลาในการพิจารณาพิพากษามากเท่าไรก็จะทำให้จำเลย เสียหายมากยิ่งขึ้น

อีกประการหนึ่งก็คือ ในกรณีคดีอาญาที่มีฟ้องข้อหาอื่นในกรรมเดียวมาด้วยนั้น ซึ่งใน ข้อหาเหล่านั้นไม่ใช่คดีที่จะขึ้นศาลทรัพย์สินทางปัญญา อย่างเดียว เช่น อาจมีเรื่องฉ้อโกง ยักยอก หรือต่อสู้อัดขวางเจ้าพนักงาน ฯลฯ รวมมาด้วย ซึ่งคดีเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สิน ทางปัญญา แต่เป็นคดีทั่วไปที่ขึ้นสู่ศาลจังหวัด ฉะนั้นถ้าต้องการหลีกเลี่ยงการใช้ศาลทรัพย์สิน ทางปัญญา ก็ย่อมกระทำได้โดยการเพิ่มข้อหาอื่นที่ไม่ใช่คดีทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามา และใน กรณีที่คดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้เลยนั้น ผิดกับคดีทั่วไปถึง คดีอาญาโดยทั่วไป มี 3 ศาล แต่คดีอาญาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญามีเพียง 2 ศาลเท่านั้น จึงไม่ เหมือนกับคดีทั่วไปนั่นเอง

นายประยูร ในภาคเอกชนนั้นมีความต้องการที่จะใช้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และเสียค่าใช้จ่ายน้อยเพื่อความสะดวกในทางธุรกิจ การค้า แต่เดิมนั้นศาลมีวิวัฒนาการที่ช้า ฉะนั้นถ้าศาลยังคงยึดติดกับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายมากเกินไป วิวัฒนาการในเรื่องเหล่านี้คงไปได้ช้า แม้จะมีปัญหาเกิดขึ้นมาบ้างก็เป็นเพียงอุปสรรคเท่านั้น ฉะนั้นถ้าเรายึดหลักเดิมจนเกินไปก็จะมองได้ว่าขัดกับกฎหมาย แต่ถ้าเราอยากมีวิวัฒนาการไปในแนวทางนี้ การรวมการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาเข้าด้วยกันในศาลทรัพย์สินทางปัญญา ก็น่าจะทำได้ เพื่อความสะดวกในทางธุรกิจการค้า ที่ภาคเอกชนมีความต้องการมาก ซึ่งก็ควรจะได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลให้ดีกว่านี้ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะรวมหรือไม่รวม สำหรับระบบการทำงานนั้น ขอบเขต อำนาจ หน้าที่ คงต้องไปด้วยกัน ส่วนในต่างประเทศนั้นจะครอบคลุมแค่ไหนก็คงจะเขียน คำนิยามกันได้

นายเกรียงศักดิ์ มีความเห็นว่ายังไม่ควรชี้ชัดออกไปในวันนี้ว่าจะรวมการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ สำหรับวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีของภาคเอกชนนั้นต้องการจะเยียวยาความเสียหายที่ได้รับในทางแพ่งมากกว่าจะมีภาคเอกชนน้อยรายที่มองถึงผลในคดีทางอาญา ในการเยียวยาในคดีทรัพย์สินทางปัญญานี้น่าจะเป็นบทปรับเป็นการชดเชยค่าเสียหายในลักษณะกึ่งอาญาอีกส่วนหนึ่ง ถึงแม้จะมีในทางแพ่งซึ่งภาคเอกชนก็น่าจะพึงพอใจในส่วนนั้นแล้วก็ตาม

นายประเทือง สำหรับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น กระทรวงพาณิชย์มีข้อพิจารณาดังนี้

1. ในเรื่องต้นทุน ถ้าเป็นคดีทรัพย์สินทางปัญญาหรือคดีการค้าระหว่างประเทศ มีการพิจารณาคดีที่ไม่ใช่ศาลพิเศษ คือ เป็นการพิจารณาคดีแบบทั่วไปในปัจจุบันนี้ จะเป็นการเพิ่มต้นทุน และเป็นอุปสรรคต่อการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ถ้ามีศาลพิเศษที่พิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จะเป็นทางหนึ่งในการนำไปสู่การรับวิทยาการสมัยใหม่ที่เรียกว่า ยุคไฮเทค นั่นคือวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาในรูปของทรัพย์สินทางปัญญาตามกฎหมายต่างๆ ถ้าเราใช้ระบบการพิจารณาของศาลที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ ก็จะไม่เอื้ออำนวยหรือส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีเหล่านั้นเข้ามาในประเทศไทยนั้นควรได้รับการพัฒนาไปอีกสู่จุดหนึ่ง คือ หากเทคโนโลยีเข้ามาจะเป็นการซื้อมาหรือสร้างขึ้นมาก็ตามและต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับประเทศของเรา และในที่สุดก็จะต้องส่ง

เทคโนโลยีเหล่านั้นเป็นสินค้าออก เพราะเราคงไม่ขายข้าว แร่ ยาง ไม้สักต่อไปแล้ว ในอนาคตเราคงต้องพัฒนาไปถึงจุดเหล่านี้ ซึ่งต้องมืองค์กรของรัฐรองรับให้ความเป็นธรรมในเรื่องนี้ด้วย

3. ประเด็นการทางการเมือง อันส่งผลกระทบต่อกระเทือนต่อรัฐบาล ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้เจรจากับทางสหรัฐอเมริกา ทำให้ประเทศไทยไม่ต้องเซ็นด์ M.O.U. ไม่ต้องมีหนังสือรับสภาพผิด เพียงแต่สหรัฐอเมริกาจดยกข้อยกเว้นให้ทราบถึงความต้องการของเขา ซึ่งทางสหรัฐอเมริกาก็ได้พิจารณาอีกครั้งในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 อันเป็นประเด็นสำคัญสำหรับกระทรวงพาณิชย์ ดังนั้นถ้าเรามีข้าวคืบหน้าออกไปในทางที่ดี เช่น มีการพิจารณาจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาระหว่างประเทศของไทยกับสหรัฐอเมริกา และมีส่วนพยุงฐานะของรัฐบาลได้อีกทางหนึ่ง

สำหรับปัญหาทางการเมืองเหล่านี้ ทางกระทรวงพาณิชย์มีความประสงค์จะให้มีการดำเนินการ ไปก่อน และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงค่อยแก้ไขในภายหลัง แต่ถ้าหากจะทำทุกอย่างให้สมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์นั้นคงต้องใช้เวลานาน และในขณะเดียวกันปัญหาที่เราเผชิญอยู่กับสหรัฐอเมริกาจะเป็นอุปสรรคและมีขีดจำกัดทำให้ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้

นายอร่าม การพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น ถ้าให้มีการพิจารณาเฉพาะคดีแพ่งอย่างเดียวนั้นทำให้ต้องมีการแบ่งแยกการพิจารณาไปตามอำนาจของศาล ซึ่งก็จะมีปัญหาเกิดขึ้น เช่น ข้อเท็จจริงอาจจะพัวพันกันเป็นต้น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ถ้ารวมการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาในศาลเดียวกันนั้น จะทำให้การวางมาตรการและกฎเกณฑ์ต่างๆ สะดวกขึ้นเพื่อให้ข้อเท็จจริงไปในแนวทางเดียวกัน ได้ดีกว่าให้แยกดำเนินการพิจารณาคดีอย่างคดีธรรมดา จึงเห็นว่าน่าจะรวมคดีแพ่งและคดีอาญาไว้ด้วยกันในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ประธาน แนวความคิดที่จะตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้น ได้มีมานานแล้ว ซึ่งในต่างประเทศได้มีการพูดถึงเรื่องนี้กันมาก โดยเฉพาะประเทศเยอรมัน ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับศาลทรัพย์สินทางปัญญา และในระบบของอังกฤษที่เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ได้มีคดีทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งไม่อาจฟ้องศาลในระดับล่างขึ้นมา ให้ไปฟ้องยังศาลสูง (HIGH COURT) ซึ่งถือเป็นคดีพิเศษ ถ้าผู้พิพากษาคนใดรับคดีเหล่านี้แล้ว จะไม่ไปยุ่งเกี่ยวในคดีเรื่องอื่นเลย โดยจะทำแต่เฉพาะคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเดียว ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับคดีเหล่านี้ค่อนข้างมาก ฉะนั้นจึงน่าเป็นห่วงในคดีอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาบางเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ซึ่งผู้พิพากษาในระดับศาลแขวงอาจจะมีปัญหาในการพิจารณาคดีเหล่านี้ได้ เนื่องจากในการวินิจฉัย

คดีอาญาก็ต้องนำเอาหลักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาในทางแพ่งเข้ามาปรับ ซึ่งก็น่าเป็นห่วงในเรื่องนี้เช่นกัน สำหรับความคิดเรื่องการปรับปรุง กฎหมายวิธีพิจารณานั้นยังคงทำไม่ได้ เพราะมีการยึดติดกับแนวความคิดเก่าๆนั้นเอง เรามีวิธีพิจารณาที่พิเศษในคดีเหล่านี้ต่อไป บางคดีที่ธรรมดาๆ อาจจะใช้ตามก็ได้ เช่น คดีอุทธรณ์เพียงชั้นเดียวในต่างประเทศก็มีการใช้กันมากแล้ว ในต่างประเทศไม่ให้อุทธรณ์ 2 ครั้ง แต่ของไทยยังให้อุทธรณ์ 2 ครั้ง ซึ่งค่อนข้างจะมาก แต่ศาลชั้นอุทธรณ์ของไทยให้อุทธรณ์เพียงครั้งเดียว คืออุทธรณ์ไปศาลฎีกาเลย ซึ่งก็ค่อยๆพัฒนาไป รวมทั้งการพิจารณาคดีที่รวดเร็วสามารถนำมาใช้กับคดีพิเศษเหล่านี้ได้นั้น บางทีอาจนำไปใช้กับคดีธรรมดาๆ ได้ด้วยเช่นกัน

สำหรับกระทรวงยุติธรรมได้ให้ความสนใจในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2535 นับว่า เรื่องการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ค่อนข้างจะล่าช้าไปด้วย ซึ่งทางกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงพาณิชย์มีความประจวบเหมาะกันพอดี ทำให้เรามองปัญหาได้หลายๆด้าน และมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และถ้าได้ประโยชน์ในการต่อรองกับประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยิ่งดี ฉะนั้นการประชุมครั้งนี้ถ้าออกข่าวได้ก็จะดี และประโยชน์ในการเจรจากับสหรัฐอเมริกานั้นเอง

นายอุคม หลังจากศาลแพ่งได้เปิดแผนเป็นการภายใน ซึ่งมีแผนคดีทรัพย์สินทางปัญญาและธุรกิจการค้าระหว่างประเทศด้วย โดยดำเนินการขออนุญาตทางกระทรวงยุติธรรมส่งผู้พิพากษาไปดูงานที่ต่างประเทศทั้งหมด 4 สาย คือ ประเทศในแถบทวีปยุโรป อเมริกา เยอรมัน และญี่ปุ่น ซึ่งกระทรวงได้อนุมัติแล้ว ขณะนี้กำลังพิจารณาด่วนบุคคลเพื่อไปศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับคดีประเภทนี้ รวมทั้งคดีปกครองด้วย นอกจากนี้ทางศาลแพ่งเตรียมโครงการเพื่อที่เสนอกระทรวงยุติธรรมออกเป็นกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามพระธรรมนูญศาลเปิดแผนกตามกฎหมายคดีทรัพย์สินทางปัญญาธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ คดีปกครอง และคดีล้มละลาย หลังจากที่ผู้พิพากษาที่ได้รับคัดเลือกไปดูงานจากต่างประเทศได้กลับมาแล้ว และคาดว่าเราจะเสนอกระทรวงให้พิจารณาได้ก่อนวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2536 นี้

นายปริญญา คดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ นั้นมีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะสภาพของการละเมิดตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ฯ และ พ.ร.บ. สิทธิบัตรฯ ในทางแพ่งและทางอาญาส่วนใหญ่จะเหมือนกัน เพราะฉะนั้นถ้าฟ้องคดีแพ่งก็มักเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเสมอ จึงควรที่จะมีการพิจารณาร่วมกันเพื่อมิให้เกิดความลักลั่น และเพื่อเป็นความสะดวกแก่คู่ความที่ฟ้องคดีแพ่งในการอาศัยข้อเท็จจริงในคดีอาญา เพราะมาตรฐานการฟังพยานหลักฐานในคดีแพ่ง

ต่ำกว่าคดีอาญาอยู่แล้ว และโดยเฉพาะเรื่องค่าเสียหายนั้น ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เช่น พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ฯ ก็มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องไว้ชัดเจน โดยเฉพาะความเสียหายขั้นต้นที่กฎหมายบัญญัติให้จ่ายค่าปรับให้กึ่งหนึ่งของค่าเสียหายแม้คู่ความจะไม่ขอขึ้นศาลก็ต้องสั่งให้จ่าย ซึ่งเป็นมาตรการอันหนึ่งที่กำหนดไว้

ส่วนปัญหากรณีที่มีการรับสารภาพ ดังที่ท่านปิ่นทิพย์ได้กล่าวไว้ มีความเห็นว่าปัญหาตรงจุดนี้แก้ไขได้โดยให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางกำหนดแนวทางให้ละเอียดมากพอที่จะแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น ในการใช้ดุลพินิจในการลงโทษจำเลยที่รับสารภาพทันที ซึ่งน่าจะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ นอกจากนี้คดีในศาลฎีกาอากรกลางจะแตกต่างกับคดีเหล่านี้โดยชัดเจน เพราะคดีอากรทางแพ่งจะไม่มีลักษณะเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จึงไม่นำคดีอาญาไปรวมในศาลฎีกาอากรกลาง แต่สำหรับคดีทรัพย์สินทางปัญญาจะมีความเกี่ยวเนื่องระหว่างคดีแพ่งกับคดีอาญาได้ชัดเจน และประเด็นจะตรงกัน

สำหรับเรื่องสิทธิของจำเลยที่จะอุทธรณ์-ฎีกานั้น มีความเห็นว่า ถ้าคดีอาญาในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาได้พิจารณาโดยศาลชั้นอุทธรณ์แล้ว จำเลยน่าจะได้รับความเป็นธรรมในระดับที่สูงพอสมควร ถ้าจะออกกฎหมายในลักษณะที่ให้จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์โดยตรงไปยังศาลฎีกาก็น่าจะได้รับความเป็นธรรม เพราะได้พิจารณาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องเหล่านี้

นายจรัญ ขอให้ที่ประชุมมีมติในประเด็นที่ว่าจะให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วยหรือไม่ เพราะจะได้ประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกัน ซึ่งในเรื่องการรวมการพิจารณาคดีอาญานี้ เป็นเรื่องที่มีการโต้เถียงกันมากและคนภายนอกที่ไม่เข้าใจก็จะเป็นห่วงกันมาก ถ้าสามารถวางแนวทางลงไปได้ในครั้งนี่ก็จะเป็นความดีหน้าที่ชัดเจน

ศาลชั้นอุทธรณ์เรื่องนี้ในต่างประเทศนั้นไม่มีการพิจารณาคดีอาญาด้วย เพราะคดีทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศจะไม่นำคดีอาญาไปดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากเป็นเรื่องที่รุนแรง และใช้กฎหมายแพ่งในเรื่องเหล่านี้เป็นสำคัญ อีกทั้งผู้เสียหายจะติดขัดในเรื่องกระบวนการดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศที่ยุกยักซับซ้อนกว่าประเทศไทยที่มีระบบการดำเนินคดีอาญาค่อนข้างง่าย สำหรับทางฝ่ายผู้เสียหายที่ใช้กระบวนการทางอาญาในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เนื่องจากระบบคดีอาญาของไทยเป็นเช่นนี้ ทำให้ทางปฏิบัติของไทยตรงข้ามกับต่างประเทศ คือ ผู้เสียหายในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาจะใช้กลไกในคดีอาญาเข้ามาดำเนินคดีกับผู้ละเมิดหรือผู้ต้องหาว่าละเมิดแทนที่จะใช้กลไกในคดีแพ่ง เพราะฉะนั้นในยุคแรกๆของเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาของไทยจึงเป็นเรื่องของคดีอาญา ดังนั้นถ้าไม่นำคดีอาญามาพิจารณาด้วยแล้วก็

เท่ากับว่าสาระสำคัญส่วนใหญ่ก็ถูกตัดออกไปด้วย จะเห็นได้จากสถิติคดีทรัพย์สินทางปัญญา มีคดีอาญามากกว่าคดีแพ่งนั่นเอง

สำหรับในระบบศาลพิเศษของไทยที่ทำคดีอาญานั้นด้วย ได้แก่ ระบบศาลเยาวชนและครอบครัวที่พิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งกระทำได้โดยไม่สับสนกัน นอกจากนี้ศาลจังหวัดก็ยังพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งตัวอย่างเหล่านี้ก็พอจะนำมาเป็นแนวทางได้ ฉะนั้นจึงไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องมาตรฐานการพิสูจน์ที่ต่างกัน ลักษณะคดีที่ต่างกันนั้นผู้พิพากษาในศาลเหล่านี้คงต้องทำได้ รวมทั้งในเรื่องการฟังข้อเท็จจริงของคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่ส่วนใหญ่จะเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีส่วนแพ่งต้องฟังเป็นยุติตามข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ฟังข้อเท็จจริงเป็นอย่างหนึ่งและในคดีอาญาศาลชั้นต้นทั่วไปฟังข้อเท็จจริงเป็นอีกอย่างหนึ่ง ในคดีที่เป็นเหตุการณ์เดียวกันจึงเป็นเรื่องที่ไม่สมเหตุสมผล (ABSURD) ซึ่งก็แสดงว่าระบบของศาลไทยนั้นล้มเหลวในสายตาต่างประเทศ ฉะนั้นการพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาฯ จึงควรอยู่ในศาลเดียวกัน โดยเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายจะมีปัญหาค่อนข้างชัดเจนมากกว่า ตัวอย่างเช่น ถ้าให้คดีอาญาตัดสินโดยศาลชั้นต้นทั่วไปและผู้พิพากษาไม่มีความเห็นข้อกฎหมายไปในแนวหนึ่ง ในขณะที่ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีความเห็นไปอีกในแนวทางหนึ่ง โดยคำพิพากษาออกมาต่างกัน ซึ่งคดีอาจนำไปลงโทษ เพราะถือว่าการกระทำนั้นมีความผิด ทั้งๆที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษในเรื่องนี้ ถือว่า การกระทำอย่างเดียวกันนี้ไม่เป็นการละเมิดกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาฯ ซึ่งเป็นเรื่องทางแพ่งจำเลยไม่ต้องรับผิด แต่ทางอาญาจำเลยกลับถูกลงโทษ ซึ่งกว่าคดีจะอุทธรณ์ฎีกาขึ้นไปก็เกิดความลังเลขึ้นได้ อันเป็นการสูญเสียมากกว่า

ในเรื่องของการรับสารภาพนั้น ในอดีตที่ผ่านมาค่อนข้างจะมีปัญหามากกับคดีรับสารภาพที่ให้ศาลธรรมดาดำเนินการพิจารณาพิพากษา เมื่อปี พ.ศ. 2525 มีการฟ้องว่าจำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นบริษัทของสหรัฐอเมริกา จำเลยรับสารภาพ ศาลอาญาพิพากษาลงโทษจำคุก ระบบศาลเช่นนี้ง่ายและรวดเร็วแต่ไม่มีความถูกต้อง เพราะในปี พ.ศ. 2525 ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญากรุงเบอร์น (BERNE CONVENTION) งานอันมีลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกายังไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของผู้เสียหาย แต่จำเลยและทนายจำเลยไม่รู้ข้อกฎหมายนี้และผู้พิพากษาที่พิพากษาคดีนี้ก็ไม่ได้เจาะประเด็นนี้ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นจึงลงโทษจำคุกจำเลยไป จำเลยอุทธรณ์ขอให้รอกการลงโทษ ซึ่งผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นสมควร จึงเปลี่ยนเป็นโทษปรับ และโทษจำคุกนั้นให้รอลงอาญา ประเทศไทยยังคงมีการเจรจากับสหรัฐอเมริกาในเรื่องนี้เรื่อยมา จนกว่าสหรัฐอเมริกาส่งประกาศตัวเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์นถึงจะได้รับความคุ้มครอง จนกระทั่งวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2534 ที่สหรัฐอเมริกาได้ประกาศ

ตัวเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์น จะเห็นได้ว่าระบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้คุ้มครองสหรัฐอเมริกาหรือคนต่างชาติ แต่เป็นระบบที่ถูกต้องเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย ฉะนั้นระบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ที่จะตั้งนี้ก็เพื่อความถูกต้องและมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานตามหลักวิชาการ ฉะนั้นเมื่อตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลางแล้วแม้คดีอาญาจำเลยจะรับสารภาพในต่างจังหวัด ก็ควรจะมีการทำความเข้าใจเห็นส่งสำนวนเข้ามาที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ กลาง เพื่อที่จะได้มีการวิเคราะห์ในทางข้อกฎหมายว่าที่รับสารภาพในข้อเท็จจริงนั้น เป็นความผิดในเรื่องละเมิดอย่างไร และจะวางบทกำหนดโทษไว้อย่างไร จึงจะให้สอดคล้องและได้มาตรฐานที่เหมาะสมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะคำพิพากษาเหล่านี้จะอยู่ในสายตาการตรวจสอบของบริษัทข้ามชาติตลอดเวลา ฉะนั้นถ้าผิดก็ให้ผิดไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งพอจะอธิบายได้แย้งได้ แต่ถ้าศาลของไทยตัดสินไม่เหมือนกันย่อมจะมีปัญหาแน่นอน ฉะนั้นระบบที่นำคดีอาญามารวมไว้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ น่าจะเหมาะสมกว่า ส่วนปัญหาการมีหลายข้อหา นั้น ให้พิจารณาตัวอย่างจากศาลแรงงานและศาลฎีกาอากรกลาง จะเห็นว่าถ้าเราวางกรอบไว้โดยใช้หลักว่าถ้าเป็นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาให้มาขึ้นศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ถ้ามีข้อสงสัยอย่างไรก็ให้มีระบบชี้ขาดเหมือนศาลแรงงานกลาง สำหรับในเรื่องการอุทธรณ์ฎีกานั้น การให้อุทธรณ์ข้ามชั้นไปยังศาลฎีกาได้เลยนั้นเป็นประโยชน์แก่จำเลยและคู่ความทุกฝ่ายซึ่งไม่น่ามีอุปสรรคแต่อย่างไร

นายวิชัย การใช้ชื่อว่า “ศาลการค้าระหว่างประเทศ” นั้นเป็นชื่อที่ค่อนข้างจะทะเยอทะยาน เพราะจุดเกาะเกี่ยวที่จะเป็นคดีการค้าระหว่างประเทศนั้นต้องมีความเป็นระหว่างประเทศจุดหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเป็นคดีการค้า ซึ่งจะมีปัญหาการแบ่งแยกว่าคดีไหนเป็นคดีแพ่ง และคดีไหนเป็นคดีพาณิชย์ ความเป็นระหว่างประเทศต้องมีจุดเกาะเกี่ยวที่จะทำให้อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลไทย รวมถึงกรณีที่ไม่ใช่สัญชาติหรือมีสัญชาติไทยทั้งคู่ แต่ในกรณีที่ต้องใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับความสัมพันธ์นั้น หรืออาจขยายหลักวิธีพิจารณาความแพ่งไปสู่ระบบที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่มีจุดเกาะเกี่ยวกับศาลไทยเลย แต่ว่าเลือกศาลไทยในการพิจารณาคดี อาจเป็นเพราะชื่อเสียงการบริหารงานของศาลไทยนั่นเอง เช่น คนฝรั่งเศสทำสัญญาร่วมทุนกับคนลาวเปิดโรงแรมที่หลวงพระบาง เขาอาจจะใช้อุญาโตตุลาการในประเทศไทย หรือถ้าต้องการเสียค่าใช้จ่ายน้อยก็อาจใช้ศาลการค้าระหว่างประเทศในไทย ซึ่งนั่นเป็นจุดเกาะเกี่ยวที่อาจสร้างขึ้นได้ ในระยะเวลาแรกที่ตั้งศาลการค้าระหว่างประเทศนั้นปัญหาจะคล้ายกับการตั้งอุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในประเทศไทย คือ ไม่มีคดีเพราะฉะนั้นถ้าเรากลับไปสู่ความคิดดั้งเดิมที่จะตั้งศาลพาณิชย์ในประเทศไทยนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เราจะแยกคดีแพ่งและคดีพาณิชย์อย่างไร แต่ถ้าให้ศาลการพาณิชย์รับวินิจฉัยเฉพาะสัญญาทางพาณิชย์ไม่รับวินิจฉัยกรณีอื่น จะทำให้

เราไม่มีปัญหาในเรื่องการแยกคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งขอมให้คู่ความกำหนดว่าให้ขึ้นศาลพาณิชย์ระหว่างประเทศและให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะในกรณีการตีความในสัญญา และในกรณีที่เกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติที่เรากำหนด อาจจะเป็น พ.ร.บ. การรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 หรือในเรื่องอื่นๆ เพราะนั่นถ้าเป็นเรื่องวินิจฉัยเฉพาะสัญญาเราก็สามารถสร้างผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษในด้านการค้าระหว่างประเทศและทรัพย์สินทางปัญญามาอยู่ในศาลชำนาญพิเศษ ซึ่งไม่ต้องพิจารณาว่าเป็นคดีแพ่งหรือคดีพาณิชย์แต่พิจารณาตีความสัญญาอย่างเดียว โดยที่คู่ความจะให้อนุญาตศาลพิจารณาคดีก็ได้แล้วแต่คู่กรณี

นายเดชอุดม ความจริงแล้วสหรัฐอเมริกาต้องการอยู่ 3 ประเด็น ที่เกี่ยวกับคดีละเมิดลิขสิทธิ์ คือ

1. การใช้ BACK DOOR TO BERNE ก่อนที่สหรัฐจะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบิร์น (BERNE CONVENTION)
2. คดีที่เป็นลิขสิทธิ์เก่า แต่ทางสหรัฐอเมริกาได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญากรุงเบิร์น (BERNE CONVENTION)
3. คดีใหม่ที่เป็นลิขสิทธิ์ใหม่ที่เกิดขึ้น

ลักษณะของคดีทั้งสามยังไม่มี การตัดสิน โดยศาลไทยในประเด็นที่แจ้งชัดอย่างนี้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ส่วนใหญ่คดีที่ศาลยกฟ้องไปในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาจะเป็นเรื่อง ที่สหรัฐอเมริกา ถือว่าเป็นความผิดพลาดทางเทคนิค (TECHNICAL ERROR) เช่น ไม่ได้พิสูจน์เรื่องการมอบอำนาจ ซึ่งเป็นเรื่องที่เล็กๆน้อยๆ ตรงจุดนี้เราควรมีผู้พิพากษาประจำศาลทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะสำหรับประเด็นที่พิจารณาคดีแพ่งร่วมกับคดีอาญาคงต้องเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากันต่อไปนั่นเอง เพราะในต่างประเทศจะพิจารณาคดีแพ่งในศาลชำนาญพิเศษเท่านั้น แม้แต่ในคดีละเมิดสิทธิบัตรของบริษัท ไกด์กส์ และ โพลารอยส์ก็ไม่มีคดีอาญา แต่ค่าเสียหายนั้นศาลให้สูงมากจนเป็นที่เกรงกลัวที่จะละเมิด แต่สำหรับศาลไทยยังไม่ได้มีการพิจารณาถึงลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาหรือประชาคมยุโรปใน 3 ประเด็นดังกล่าว

นายปริญญา ใน 2 ประเด็นหลังซึ่งเป็นเรื่องลิขสิทธิ์เก่าก่อนเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบิร์นกับกรณีที่สหรัฐอเมริกามาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบิร์นนั่น ยังไม่มีการวินิจฉัยประเด็นเหล่านี้แน่นอน ส่วนการใช้ BACK DOOR TO BERNE มีคำพิพากษาศาลฎีกาออกมาในเรื่องนี้แล้ว คือเรื่องของบริษัท เมเจอร์ กรุ๊ป ซึ่งเป็นคดีที่เกิดขึ้นก่อนที่สหรัฐจะเข้าไปเป็นภาคีในอนุสัญญากรุงเบิร์น ซึ่งปรากฏในคำพิพากษาปี 2534 บริษัท เมเจอร์ กรุ๊ป ซึ่งเป็นบริษัทของสหรัฐอเมริกาได้นำ

ภาพยนตร์ไปโฆษณาในแคนาดา ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่ากฎหมายไทยรับที่จะให้ความคุ้มครองในกรณีเรื่อง BACK DOOR TO BERNE ซึ่งถ้าบริษัท บริษัท เมเจอร์ กรุ๊ป ของสหรัฐอเมริกาเอางานภาพยนตร์อันเป็นงานลิขสิทธิ์ไปโฆษณาเป็นครั้งแรกในประเทศภาคีใดภาคีหนึ่งได้ แต่ในคดีนั้น โจทก์นำสืบว่าได้นำงานไปโฆษณาในลักษณะที่ไปฉายเป็นครั้งแรก ซึ่งไม่อยู่ในเงื่อนไขจะได้มาซึ่งลิขสิทธิ์และโดยไม่ได้นำสำเนาจำลองไปจำหน่าย จึงยกฟ้องไป แต่ศาลไทยเรารับว่าสหรัฐอเมริกาได้รับความคุ้มครองในเรื่องนี้ในกรณี BACK DOOR TO BERNE

นายเดชอุดม กรณีที่นายปริญญากล่าวมาข้างต้นเป็นเรื่องทางเทคนิค (Technical) อีกเช่นกัน เพราะไม่ได้สืบว่าวันไหนที่ถือว่าเป็นวันประกาศโฆษณา เพราะการที่จะนำภาพยนตร์ไปฉายนั้นจะทำไม่ได้เพราะมีเจ้าหน้าที่ (SECURITY OFFICER) ผู้เก็บรักษาภาพยนตร์ซึ่งไม่ได้ฉายนี้แต่อาจจะมีการทดสอบก่อน โดยปกติไม่ได้เปิดให้ใครชม ฉะนั้นวันที่โฆษณาครั้งแรกในประเทศสมาชิกนั้น โฆษณาที่สหรัฐอเมริกาก่อนหรือที่แคนาดาก่อน ก็เป็นปัญหาทางเทคนิคเช่นกัน

ประธาน ปัญหาที่ควรพิจารณาคือ ควรนำคดีอาญามารวมอยู่ในการพิจารณาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาด้วยหรือไม่ นั่นซึ่งปัญหานี้ไม่ยากให้มีการตัดสินกันในคราวนี้ เพราะกรรมการหลายท่านไม่ได้มาประชุมในวันนี้ หากการประชุมคราวนี้ทางโฆษกของกระทรวงยุติธรรมจะแถลงเรื่องที่พูดคุยในที่ประชุมก็ได้ เพื่อที่จะได้ดูผลกระทบที่กลับมาเช่นกัน

นายเดชอุดม สัญญาการค้าระหว่างประเทศมีอยู่มากในปัจจุบัน โดยเฉพาะการทำสัญญาสารสนเทศ (INFORMAT TECHNOLOGY) จึงอยากให้มีการพิจารณาสัญญาสารสนเทศ เพราะการซื้อขายในปัจจุบันใช้สัญญาเหล่านี้มากและค่อนข้างมีปัญหาในอนาคต ซึ่งศาลจะต้องมีปัญหาในเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐานและผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เช่น การสั่งซื้อน้ำมันไม่จำเป็นต้องเขียนใบสั่ง (ORDER) จะใช้ระบบเปิดเครื่องส่งไป หรือการซื้อขายหุ้นซึ่งก็ใช้สัญญาสารสนเทศเหมือนกันที่เรียกว่า INFORMAT TECHNOLOGY จึงค่อนข้างมีปัญหาต่อไปในอนาคต

ประธาน ขอนัดประชุมทุกวันอังคารเวลา 14.00 น.

เลิกประชุมเวลา 12.00 น.

(นางชนม์ทิศา บัวทอง)

(นางลักคณา มาลัย)

ผู้จํารายงานการประชุม

(นางปลื้มจิต ทวีพัฒน์)

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
ของ
คณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สิน
ทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ
ครั้งที่ 2 / 2536
วันอังคารที่ 29 มิถุนายน 2536
ณ ห้องประชุมกระทรวงยุติธรรม

ผู้มาประชุม

1. นายโสภณ รัตนากร	ประธานกรรมการ
2. ปลัดกระทรวงยุติธรรม
(นายสุประดิษฐ์ หุดะสิงห์)	รองประธานกรรมการ
3. นายระวี หิรัญโชติ	กรรมการ
4. นายสมบุญ บัญญัติ	กรรมการ
5. อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง
(นายอุดม เฟื่องฟุ้ง)	กรรมการ
6. อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา
(นายอร่าม หุตางกูล - แทน)	กรรมการ
7. อธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกา
(นายปิ่นทิพย์ สุจริตกุล)	กรรมการ
8. เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ
(นายจรัญ ภักดีธนากุล)	กรรมการ
9. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา	กรรมการ
10. นายวิชัย อริยะนนทกะ	กรรมการ
11. อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
(นายขรรค์ พวงราช - แทน)	กรรมการ
12. นายกสภานายความ หรือผู้แทน
(นายเดชอุดม ไกรฤทธิ์ - แทน)	กรรมการ

13. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
(นายบัณฑิต อัสวานิชย์ – แทน)	กรรมการ
14. นายปริญญา ศิผดุง	กรรมการและเลขานุการ
15. นายปลื้มจิต ทวีพัฒน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ไม่มาประชุม

1. นายตัน เวทไว	ติตราชการ
2. นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย	ติตราชการ
3. นายแก้วสรร อติโพธิ	ติตราชการ
4. อัยการสูงสุด
(นายคัมภีร์ แก้วเจริญ – แทน)	ติตราชการ
5. ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์
(นายประเทือง ศรีรอดบาง)	ลาประชุม
6. ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
(นายประยูร เถลิงศรี)	ลาประชุม
7. นายธีรวัฒน์ ไตรวารี	ติตราชการ

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุมแล้วดำเนินการประชุมไปตามระเบียบวาระดังต่อไปนี้

เรื่องที่ 1 รับรองรายงานการประชุม

หน้า 3 บรรทัดที่ 23 แก้ไขดังนี้	“ไต่บัง”
หน้า 4 บรรทัดที่ 7 แก้ไขดังนี้	“... หรือไม่เช่นการออก...”
หน้า 7 บรรทัดที่ 1 แก้ไขดังนี้	“... พิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศ...”
หน้า 8 บรรทัดที่ 4 แก้ไขคำว่า	“ลิขสิทธิ์” เป็น “ลิขสิทธิ์”
หน้า 9 บรรทัดที่ 16 แก้ไขดังนี้	“... ที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ

เช่น ...”

นายสมบูรณ์ สำหรับปัญหาว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ควรมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วยหรือไม่ นั้น จะเห็นได้ว่า คดีทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องเครื่องหมายการค้าจะมีจำนวนคดีอาญาเท่ากับคดีแพ่ง ส่วนในคดีตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตรจะมีการดำเนินคดีอาญามากกว่าคดีแพ่ง เพราะการนำสืบต้องใช้พยานที่มีความรู้เรื่องกฎหมายต่างประเทศ ถ้าโจทก์ดำเนินคดีเองจะกระทำได้ยาก แต่ถ้าดำเนินคดีอาญาหน้าที่ในการสอบสวนพยานจะตกเป็นของพนักงานสอบสวน ซึ่งพยานเหล่านี้จะได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย, ข้าราชการของสำนักงานกฤษฎีกา เป็นต้น คดีลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรจึงนิยมดำเนินคดีอาญามาก เพราะหน้าที่ในการสืบหาพยานหลักฐานที่มีความยุ่งยากซับซ้อนตกเป็นของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั่นเอง ฉะนั้นศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ จึงควรมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาด้วย ซึ่งแตกต่างจากศาลแรงงานและศาลภาษีอากรกลางที่ไม่ค่อยมีปัญหายุ่งยากมากนัก เพราะคดีอาญาของศาลภาษีอากรกลางนั้นจะเป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องว่ามีเจตนาหลบเลี่ยงภาษีเท่านั้น เพราะฉะนั้นจึงสามารถแยกคดีอาญามาพิจารณาในศาลชั้นต้นทั่วไปได้ แต่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ นั้นจะแยกคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนอาญามาพิจารณาในศาลชั้นต้นทั่วไปได้ลำบาก

ส่วนคดีการค้าระหว่างประเทศนั้น ไม่ใช่คดีประเภทเดียวกับคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ซึ่งจะมีปัญหาในเรื่องขอบเขตการวิเคราะห์ศัพท์นั้นค่อนข้างยากและถ้านำคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีอาญามาพิจารณาในศาลดังกล่าวแล้ว ปริมาณคดีจะมีมากพอสมควร ฉะนั้นคดีการค้าระหว่างประเทศจึงไม่ควรนำมารวมไว้ในอำนาจการพิจารณาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ

นายบรรยง คดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาน่าจะรวมการพิจารณาคดีไว้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เนื่องจากประเด็นของคดีเกี่ยวพันกันมากและในกรณีที่คนไทยนิยมฟ้องคดีอาญามากกว่าคดีแพ่งนั้นก็เนื่องจากผลของคดีจะมีสภาพบังคับได้ดีกว่าคดีแพ่งนั่นเอง เพราะฉะนั้นเนื้อหาสาระและประเด็นสำคัญที่พิจารณากันในคดีอาญาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ถ้าจะแยกคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีแพ่งออกจากคดีอาญาจะทำให้เกิดความสับสนกัน และประเด็นที่ว่ากระทำความผิดเป็นความผิดทางอาญาก็จะกลายเป็นรายละเอียดปลีกย่อยไป ซึ่งในเนื้อหาที่สำคัญของประเด็นยังคงเป็นเรื่องของการละเมิดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้าของโจทก์หรือไม่ นั่นเอง ซึ่งเป็นประเด็นหลัก ฉะนั้นจึงควรรวมการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาไว้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญา

สำหรับศาลที่จะจัดตั้งขึ้นนี้ควรมีอำนาจการพิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศรวมอยู่ด้วย ถึงแม้ว่าคดีการค้าระหว่างประเทศจะมีลักษณะของประเด็นที่แตกต่างจากคดีทรัพย์สินทางปัญญา แต่ถ้ามองในแง่ผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของกลุ่มความจะมีลักษณะอย่างเดียวกัน คือ

ต้องการความรวดเร็ว และคู่ความส่วนใหญ่จะอยู่คนละประเทศ ถึงแม้ว่ากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาจะถือว่าเป็นกฎหมายภายใน แต่กรณีที่เป็น โจทก์กับจำเลยจะอยู่คนละประเทศกัน นอกจากนั้นลักษณะความต้องการของการดำเนินคดีจะคล้ายๆกัน

นายระวี ประชาชนโดยทั่วไปเชื่อว่าการฟ้องคดีอาญานั้นดีที่สุดในคดีอาญาแล้วก็จะไปฟ้องคดีอื่น และการลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีอาญาจะทำให้เกิดผลหลายๆด้านด้วยกัน สำหรับคดีการค้าระหว่างประเทศจะรวมอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ หรือไม่นั้นหลายท่านก็มีเหตุผลหลายรูปแบบ แต่ถ้ากฎหมายฉบับนี้ออกมาแล้วก็ควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ฉะนั้นถ้าไม่รวมการพิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศไว้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ อาจจะก่อให้เกิดปัญหาความไม่เชื่อถือในการลงทุนกับประเทศไทย และปัญหาในการดำเนินกิจการในระบบธุรกิจระหว่างประเทศได้ ถ้าไม่ลำบากและพอที่จะรวมคดีการค้าระหว่างประเทศไว้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ได้ก็น่าจะรวมเข้าไปด้วย

นายสุประดิษฐ์ รูปแบบเดิมของการจัดตั้งศาลฎีกาอากรกลางและศาลแรงงานจะไม่นำคดีอาญาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย คดีอาญาคงอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลอาญาตามเดิม แต่สำหรับคดีที่ขึ้นสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ส่วนใหญ่จะเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา และมีบางส่วนที่เป็นคดีแพ่งอย่างเดียว ถ้ามองในแง่ของวิธีพิจารณาความแล้วคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาก็สมควรต้องใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามบทบัญญัติเกี่ยวกับคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ด้วย และถ้าฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ก็คงต้องรอฟังข้อเท็จจริงที่เป็นอันยุติในคดีอาญาก่อน ฉะนั้นถ้าคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาอยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลเดียวกัน ย่อมสะดวกกว่าอยู่ในอำนาจพิจารณาคนละศาล และถ้าศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ รับเฉพาะคดีทรัพย์สินทางปัญญาฯ ในส่วนคดีแพ่งก็จะทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลมีจำนวนน้อยมาก ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการจัดตั้งศาลดังกล่าวนี้

คดีการค้าระหว่างประเทศเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจโดยตรง ถ้าผนวกคดีการค้าระหว่างประเทศเข้าไปอยู่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ก็น่าจะเหมาะสม เป็นการเพิ่มคดีให้มีมากขึ้นในสายตาของคนทั่วไป เพราะการที่เราตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้นมานี้เป็นเรื่องใหม่และได้รับความสนใจจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งจะทำให้ระบบศาลไทยได้รับความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สำหรับปัญหาสภาพของคดีที่ไม่เหมือนกันจะก่อให้เกิดความยุ่งยากเนื่องจากคดีการค้า

ระหว่างประเทศต้องมีการติดต่อสืบพยานที่มีอยู่ในต่างประเทศ หรือติดต่อผ่านกระทรวงการต่างประเทศนั้น ศาลที่ดั่งขึ้นมานี้อาจแยกออกเป็นแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญา และแผนกคดีการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้วิธีพิจารณาความที่ผิดแผกแตกต่างกันไปในศาลเดียวกันก็ได้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาพิพากษา ถ้าใช้รูปแบบดังกล่าวนี้คงต้องพิจารณากันต่อไปถึงรายละเอียดในระบบการบริหารงานยุติธรรมและวิธีพิจารณาความ ซึ่งก็น่าจะทำได้

นายบัณฑิต ในภาคเอกชนมองว่า ถ้าภาครัฐดำเนินการอย่างใดก็ตามเพื่อเสริมประสิทธิภาพให้ศาลสามารถวินิจฉัยชี้ขาดได้รวดเร็วขึ้นแล้วนั้น ทางภาคเอกชนก็เห็นชอบและสนับสนุนด้วยแน่นอน สำหรับในประเด็นที่ว่าควรรวมการพิจารณาคดีอาญาไว้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ด้วยหรือไม่นั้น จะเห็นได้ว่าคดีในลักษณะนี้ส่วนใหญ่โจทก์ต้องฟังคดีอาญาก่อนเพื่อที่จะบีบให้จำเลยยอมตามฟ้อง ฉะนั้นถ้าคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาแยกกันพิจารณาคณะศาลย่อมไม่มีความสมบูรณ์ การรวมพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาไว้ในศาลเดียวกันนั้นจะมีคดีมากพอหรือไม่ ซึ่งก็ต้องพิจารณาตรงจุดนี้ประกอบด้วย สำหรับในภาคเอกชนถ้ามีศาลพิเศษขึ้นมาพิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะยอมเป็นเรื่องที่ดี เพราะการพิจารณาพิพากษาในส่วนนี้คงจะรวดเร็วขึ้น

นางปลื้มจิต การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะส่วนใหญ่โจทก์จะฟ้องคดีอาญาเพื่อบีบบังคับจำเลย และในคดีแพ่งส่วนใหญ่ต้องฟังคำพิพากษาคดีอาญาเพื่อนำมาเป็นหลักในการตัดสิน ในคดีทรัพย์สินทางปัญญาบางเรื่องเกี่ยวข้องกับต่างประเทศ ได้แก่ กรณีคนไทยได้นำเอาทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศมาใช้ จึงมีความเกี่ยวพันในแง่ของต่างประเทศรวมอยู่ด้วย ฉะนั้นจึงควรผนวกคดีการค้าระหว่างประเทศเข้าไปในศาลทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

นายเดชอุดม ในประเทศเยอรมันมีศาลทรัพย์สินทางปัญญาหรือศาลสิทธิบัตรหรือไม่ จึงขอทราบเรียนท่านประธานได้กรุณาให้ทางอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาหรือผู้แทนได้ทำการตรวจสอบในเรื่องนี้ แต่ตามที่ได้ไปตรวจสอบถึง 4 แห่ง ได้รับการยืนยันว่าในเยอรมันไม่มีศาลพิเศษที่พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาโดยเฉพาะ แต่เป็นที่เข้าใจว่าในประเทศเยอรมันมีศาลที่มีลักษณะเหมือนกับ CHANCERY DIVISION ในประเทศอังกฤษเรียกว่า COURT เป็นการย้ายอำนาจของคณะกรรมการพิจารณาสิทธิบัตรไปอยู่ในศาลปกติเหมือนกับศาลแพ่ง การพิจารณาคดีจะใช้ผู้พิพากษาที่เชี่ยวชาญกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และไม่มีการนำคดีอาญาขึ้นมาพิจารณาคดี

ในศาลดังกล่าว คงมีแต่เฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น สำหรับการอุทธรณ์ปัญหาการโต้แย้งคดีอาญาในเรื่องสิทธิบัตรจะใช้ CIRCUIT COURT ศาลอุทธรณ์ และศาลสหพันธรัฐคือศาลสูงสุดนั่นเอง

ทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ เรื่องของการประดิษฐ์คิดค้นซึ่งอยู่ในรูปของสิทธิบัตร ส่วนลิขสิทธิ์เป็นเรื่องของการแสดงออกที่มีโอกาสซ้ำหรือเหมือนกับคนอื่นได้ ถ้านำคดีอาญามารวมพิจารณาไว้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ที่ตั้งขึ้นมานี้จะเป็นการชักจูงและชี้นำให้คนไทยใช้กฎหมายอาญาพรั้าเพื่อเหมือนคดีเช็ค ซึ่งในปัจจุบันนี้แนวทางของศาลสถิตยุติธรรมของเราไม่ยอมรับคดีเช็คที่เป็นคดีอาญามากนัก หลังจากที่ได้มีการแก้ไข พ.ร.บ. ความผิดเกี่ยวกับเช็คทำให้มีการจำกัดคดีที่เข้าสู่ศาลมากขึ้น ในต่างประเทศคดีทรัพย์สินทางปัญญามีบทลงโทษทางแพ่งที่รุนแรง ทำให้ไม่มีผู้ใดกล้ากระทำความผิดในเรื่องนี้ เช่น คดีระหว่างโพลารอยด์ และบริษัทโกดักส์ ซึ่งมีการลงโทษปรับถึง 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้ผู้ละเมิดหลบจำ ถ้าหากผู้พิพากษามีความเชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญาก็จะยอมรับหลักการเรื่อง CONSEQUENTIAL DAMAGES ในประเทศไทยโดยไม่ต้องพิสูจน์ ซึ่งเชื่อว่าการลงโทษทางแพ่งในลักษณะนี้จะทำให้คนเกรงกลัว

สำหรับคดีการค้าระหว่างประเทศนั้น โดยความถูกต้องแล้วไม่น่ารวมอยู่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เพราะว่าคุณสมบัติและความรู้ของผู้พิพากษาต้องแยกออกจากกัน และในปัจจุบันนี้เราก็มีสำนักงานอนุญาโตตุลาการที่สามารถพิจารณาคดีเหล่านี้ได้ และส่วนใหญ่ในคดีการค้าระหว่างประเทศจะมีการอ้างถึงอนุญาโตตุลาการ

ประธาน ในคราวก่อนที่อ้างอิงถึงประเทศเยอรมันว่ามีศาลทรัพย์สินทางปัญญานั้นก็เนื่องจากไวโป (WIPO) ได้จัดสัมมนาขึ้นที่เมืองซินีเย่ และได้เชิญผู้บรรยายชาวเยอรมันมาบรรยายในเรื่องนี้ด้วย ซึ่งผู้บรรยายได้บรรยายถึงระบบศาลในเยอรมันมี 5 สาย ซึ่งไม่มีศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ แต่ได้กล่าวในทำนองว่าจะได้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้นใหม่ ซึ่งรูปแบบจะเป็นอย่างไรนั้นก็น่าที่จะขอความรู้เพิ่มเติมจากไวโป (WIPO) เพื่อจะได้นำมาประกอบการพิจารณาได้

นายเจริญ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯของประเทศเยอรมันไม่ได้เป็นศาลที่พิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด คงพิจารณาเฉพาะคดีสิทธิบัตร ซึ่งในคดีสิทธิบัตรนี้จะไม่ขึ้นสู่ศาลปกติ แต่จะมีศาลชำนาญพิเศษที่มีอำนาจพิจารณาคดีสิทธิบัตร โดยเฉพาะ เพราะในเรื่องสิทธิบัตรต้องอาศัยคนที่มีความรู้ในเชิงเทคโนโลยีในขั้นลึกซึ่งพอสมควร และมีความรู้เรื่องกฎหมายสิทธิบัตรด้วย ฉะนั้นจึงมีการจัดระบบผู้พิพากษา โดยผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีสิทธิบัตรนี้ส่วนหนึ่งมาจาก

ผู้ตรวจสอบในสำนักงานสิทธิบัตรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้ และเป็นผู้ที่มีอาวุโสด้วย ซึ่งจะได้รับแต่งตั้งเข้ามาเป็นผู้พิพากษาในส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิในศาลสิทธิบัตรและทำหน้าที่พิจารณาคดีสิทธิบัตรเท่านั้น นอกจากนี้ระบบผู้พิพากษาศาลสิทธิบัตรแล้วก็ยังมีระบบทนายสิทธิบัตร (PATENT ATTORNEY) โดยจะมีทนายความทางสิทธิบัตร โดยเฉพาะซึ่งไม่ใช่ นักกฎหมาย จะได้แก่ นักวิศวกรรมศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ นักเคมี เป็นต้น มาฝึกอบรมด้านกฎหมายสิทธิบัตรและได้รับการรับรองให้ทำหน้าที่ทนายสิทธิบัตรรวมทั้งเครื่องหมายการค้าด้วย ทำให้ระบบการพิจารณาคดีสิทธิบัตรได้ผลดี สำหรับคดีลิขสิทธิ์นั้นจะขึ้นสู่ศาลปกติ ถ้าเทียบเคียงกับประเทศไทยในเวลานี้ จะเห็นว่า จำนวนคดีกับระดับการพัฒนาทางเทคโนโลยีของไทยยังไม่ถึงขั้นนั้น ฉะนั้นศาลชำนาญพิเศษที่จะจัดตั้งขึ้นนี้ต้องมีกรอบที่กว้างกว่าประเทศเยอรมัน ซึ่งจะอยู่ในรูปของศาลทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอำนาจพิจารณาทั้งคดี ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า ถึงจะมีการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในทุกเรื่อง กรอบนี้ก็ยังคงแคบเกินไปสำหรับศาลไทยในแง่ของจำนวนคดียังไม่มากพอ ฉะนั้นเมื่อเราตั้งศาลชำนาญพิเศษในเรื่องนี้ขึ้นมา ก็ต้องพิจารณาว่าข้อพิพาทใดในศาลที่ยังคงต้องการความรู้ความสามารถเฉพาะด้านของบุคลากรในทางกฎหมายบ้าง สำหรับนักกฎหมายต่างประเทศจะไม่มี ความมั่นใจในความสามารถในการพิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศของไทย ฉะนั้นเราจึงมีศาลชำนาญพิเศษขึ้นมาในทำนองเดียวกับประเทศเยอรมัน แต่แทนที่จะเป็นศาลสิทธิบัตรอย่างเดียว ก็ให้ศาลชำนาญพิเศษนี้มีอำนาจพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด และคดีการค้าระหว่างประเทศรวมอยู่ด้วย โดยแบ่งออกเป็น 2 แผนก โดยแผนกหนึ่งทำเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และอีกแผนกทำเรื่องการค้าระหว่างประเทศ โดยการคัดเลือกบุคลากรและวิธีพิจารณาความไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน ซึ่งเราคงต้องร่างรายละเอียดที่เหมาะสมกับความต้องการของประเทศต่อไป ฉะนั้นศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ในเยอรมันที่กล่าวถึงเป็นเพียงการเปรียบเทียบเอาแนวความคิดของเขามาเท่านั้น

นายบรรยง ทางกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้พยายามรวบรวมข้อมูลเรื่องศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เป็นพิเศษ ซึ่งรวมถึงข้อมูลของ WIPO ด้วย ในคราวต่อไปจะนำข้อมูลมาเสนอในที่ประชุม รูปแบบการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ของไทยแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ในยุโรปแทบทุกประเทศที่ได้พัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญามานานแล้ว เพราะฉะนั้นโครงสร้างด้านกฎหมายและบุคลากรด้านบริหารที่เขามีอยู่ค่อนข้างพร้อมเกือบทุกประเทศ การบริหารระบบทรัพย์สินทางปัญญาฯ ที่จะทำให้ความคุ้มครองที่ได้ผลและมีประสิทธิภาพในภาคเอกชนทั้งในแง่ของผู้ประดิษฐ์คิดค้นเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา ทนายความ ตัวแทนได้พัฒนาตัวเองมากแล้ว เมื่อคดีมาถึงศาลที่เป็นจุดสุดท้ายบุคคลเหล่านี้ก็สามารถใช้ระบบให้เป็นประโยชน์คือ ทำหน้าที่

(FUNCTION) ไปตามที่เราจะเป็นได้ แต่ของไทยเพิ่งเริ่มพัฒนาเพราะฉะนั้นภาระจึงมาตกแก่ศาลไทย ถ้าไม่จัดระบบให้ดี ก็คงต้องมีปัญหาแน่นอน

สำหรับในประเทศอังกฤษได้มีระบบทรัพย์สินทางปัญญานานพอสมควร แต่เนื่องจากไม่ได้แยกศาลไว้เป็นพิเศษ ทนายความก็ไม่ได้เป็นทนายด้านสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า โดยเฉพาะ จึงมีปัญหาและคำวิจารณ์ในเรื่องผลของคดีที่ออกมาไม่เป็นที่น่าพอใจ

ในสหรัฐอเมริกา อำนวยการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาได้มีอยู่ในศาลทั่วไป แต่ก็มีศาลพิเศษที่เรียกว่า PATENT AND CUSTOM APPEAL มีลักษณะคล้ายศาลชำนาญพิเศษ ซึ่งช่วยได้ในระดับหนึ่งในการวางบรรทัดฐานให้เป็นแนวทางแก่ศาลทั่วไป ระบบเหล่านี้เป็นกระบวนการพิจารณาที่พิเศษของเขาในการเสนอพยานหลักฐานทำให้คดีเหล่านี้ไม่ถึงกับไม่เป็นที่น่าพอใจเหมือนกับที่เราประสบอยู่ในขณะนี้

ในที่สุดแทบทุกประเทศจำเป็นต้องมีศาลทรัพย์สินทางปัญญา แต่บางประเทศที่ไม่มีศาลทรัพย์สินทางปัญญา จะมีเพียงระบบทรัพย์สินทางปัญญาได้ เนื่องจากระบบของเขาในส่วนอื่นมีความสมบูรณ์นั่นเอง

ประเด็นที่มีการกล่าวถึงในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา ก็คือ การรวมคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีอาญาเข้ามาในศาลทรัพย์สินทางปัญญานี้หรือไม่ จะเห็นได้ว่าประเด็นที่สำคัญในการพิจารณาคือ เนื้อหาของคดีควรรวมอยู่ในผู้พยานคนเดียวหรือไม่นั่นเอง สำหรับปัญหาว่าการรวมคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นการชี้้นำให้มาใช้คดีอาญากันมาก ทำให้วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาผิดแผกไปนั้น เราคงแก้ไขไม่ได้ในส่วนนี้เพราะคนไทยนิยมใช้คดีอาญาเป็นพื้นฐานและการพึ่งอำนาจรัฐในการบีบบังคับจำเลยหรือลงโทษจำเลย จะใช้ได้ผลดีกว่ากลไกในทางแพ่ง สำหรับการรวมคดีอาญาเข้ามาในศาลทรัพย์สินทางปัญญา ด้วยหรือไม่นั้น คงต้องพิจารณาถึงความเกี่ยวพันระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญาและความยุ่งยากในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนั่นเอง

นายสมบูรณ์ คดีการค้าระหว่างประเทศนั้น มีประเทศไหนบ้างที่แยกการพิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศออกจากศาลธรรมดา ซึ่งค่อนข้างจะสับสนในเรื่องนี้ ถ้าคนธรรมดาซื้อขายกันเมื่อมีคดีเกิดขึ้นก็ขึ้นศาลธรรมดา แต่ถ้าเป็นการซื้อขายกับต่างประเทศกลับต้องมาขึ้นศาลการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเปรียบเทียบเหมือนตั้งศาลสำหรับคนรวย ฉะนั้นจึงควรศึกษาในเรื่องนี้ให้แน่ชัดเสียก่อน

นายวิชัย คำว่า “ศาลการค้าระหว่างประเทศ” ไม่มีประเทศไหนที่ใช้คำนี้โดยตรง ในประเทศอังกฤษจะใช้คำว่า “COMMERCIAL COURT” คดีการค้าระหว่างประเทศนั้น เป็นคดีที่ต้องมีจุดเกาะเกี่ยวเรื่องต่างประเทศเข้ามาด้วย ซึ่งคดีเหล่านี้มีจำนวนน้อย จึงขอเสนอให้เปลี่ยนจากคำว่า “การค้าระหว่างประเทศ” เป็น “พาณิชย์” แทน โดยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและพาณิชย์ มีอำนาจการพิจารณาคดีการค้าระหว่างประเทศ สัตว์ต่างๆ เช่น สัญญาร่วมทุน (JOINT VENTURE) สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ (LICENSING) พิจารณาคดีพาณิชย์ที่ก่อตั้งนิติสัมพันธ์โดยสัญญาและมุ่งผลในเรื่องกำไร ยกเว้นเรื่องสัญญาจ้างแรงงานที่ต้องขึ้นศาลแรงงานอยู่แล้วและพิจารณาพระราชบัญญัติบางเรื่องที่ได้กำหนดไว้ ในลักษณะนี้จะมีผู้พิพากษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องเหล่านี้โดยตรง

ในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาไม่ว่าคดีแพ่งและคดีอาญาได้แบ่งออกเป็น 2 พวก

1. ประเทศที่ผลิตทรัพย์สินทางปัญญา
2. ประเทศผู้บริโภคทรัพย์สินทางปัญญา

สำหรับในประเทศไทยเป็นผู้บริโภคทรัพย์สินทางปัญญา ส่วนประเทศในแถบทวีปยุโรป และสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศผู้ผลิตทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศผู้ผลิตเหล่านี้จะใช้คดีแพ่งบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา แต่ละประเทศที่เป็นผู้บริโภคทรัพย์สินทางปัญญาจะบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยใช้คดีอาญา ประเทศไทยได้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพในประเทศ ซึ่งมีการก่อตั้งรักษาสหสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาโดยใช้คดีอาญา ก็ควรที่ต้องมีศาลชำนาญพิเศษขึ้นมาเพื่อสามารถพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเหล่านี้โดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา

ในประเด็นที่กล่าวมานี้ ในประเด็นแรกเห็นด้วยกับการรวมพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญาไว้ในศาลเดียวกัน และประเด็นที่สองควรเปลี่ยน “ศาลการค้าระหว่างประเทศ” เป็น “ศาลพาณิชย์” ที่พิจารณาเฉพาะสัญญาพาณิชย์ทั้งภายในและภายนอกได้นั่นเอง

ประธาน มีข้อสังเกตว่า จะขยายวงกว้างไปกว่าขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ชุดนี้ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายหรือไม่

ในประเทศไทยไม่ได้แยกเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายพาณิชย์ อย่างเช่นประเทศในยุโรป ดังนั้น หากมีแนวความคิดในการแยกเป็นศาลแพ่งและศาลพาณิชย์ อาจต้องมีการแยกกฎหมายด้วย ซึ่งถ้าจะทำในรูปแบบนั้นก็อาจจะทำได้ แต่หากจะจัดตั้งศาลโดยนำคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมาพิจารณาในศาลเดียวกัน เนื่องจากมีปริมาณคดี

น้อยนั้น เห็นว่าไม่ใช่เหตุผลที่ดี เพราะอาจจัดตั้งเป็นแผนกก็เพียงพอแล้ว และข้อที่จะต้องพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ หากมีการจัดตั้งศาลขึ้นแล้วแยกเป็นแผนกคดี 2 แผนกที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน จะมีความเหมาะสมหรือไม่

นายบรรยง คดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ มีเป้าหมายเดียวกัน คือ คู่ความต้องการให้มีการพิจารณาพิพากษาคดีให้เร็วที่สุด เนื่องจาก หากมีความล่าช้าจะเกิดผลเสียหายแก่คู่ความอย่างมาก และถ้ามีผู้ชำนาญการเป็นผู้ตัดสินก็จะทำให้เกิดความแน่นอนและสามารถคาดการณ์ผลของคดีได้

นายสุประดิษฐ์ ในส่วนของการจัดตั้งศาลและการบริหารงานยุติธรรมนั้น เห็นว่าไม่มีเหตุผลเพียงพอทั้งในด้านปริมาณคดี ความจำเป็นและความพร้อมในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ แต่การจัดตั้งศาลนี้เป็นเพราะเหตุผลทางการเมือง จึงต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งต้องการนำไปเป็นข้อต่อรองในการเจรจากับต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อจะจัดตั้งศาลขึ้นก็ต้องคำนึงถึงวิธีพิจารณาคดีความพร้อมของบุคลากรรวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่มีอยู่ในประเทศไทยด้วย

นายพงศ์เทพ มีความเห็นดังนี้

1. ประเด็นการนำคดีอาญามาพิจารณาร่วมกับคดีแพ่ง เห็นว่าเหตุผลของการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เป็นเหตุผลด้านการเมือง ซึ่งประเทศไทยถูกบีบบังคับให้จัดตั้งขึ้น ดังนั้น เพื่อไม่ให้เป็นการบีบบังคับคนไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นจำเลยในคดีนี้ จึงไม่ควรนำคดีอาญามาร่วมกับคดีแพ่งด้วย
2. คดีการค้าระหว่างประเทศ ไม่ควรรวมอยู่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เนื่องจากเป็นคนละเรื่องกัน
3. การจัดตั้งศาลพิเศษ ซึ่งมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ จะเป็นประโยชน์แก่คนไทยหรือไม่ หากมีข้อมูลที่เชื่อถือได้ว่า ตั้งแล้วจะเป็นประโยชน์โดยต่างประเทศ เกิดความเชื่อถือและค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้นแล้ว ก็ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งขึ้น

ประธาน เข้าใจว่ารัฐบาลจะมีนโยบายในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา ประกอบกับกระทรวงยุติธรรมมีนโยบายในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา ขึ้น โดยจัดทำโครงการบรรจุในแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 3 ซึ่งจะต้องเริ่มดำเนินการในปี 2535 ดังนั้นจึงไม่ใช่เหตุผลทางการเมืองทั้งหมด

นอกจากนั้น ในปัจจุบันก็มีคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นศาลไทยอยู่แล้ว การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา เป็นศาลชำนาญพิเศษต้องมีผู้พิพากษาผู้ชำนาญการมีวิธีพิจารณาความเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ

นายบดินทร์ สมาชิกสภาอุตสาหกรรมฯ มีความเห็นว่า ประเทศที่พัฒนาแล้วในเอเชีย ได้อาศัยช่องโหว่ของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา นำความรู้และเทคโนโลยีของประเทศอื่นมาใช้ จึงเห็นว่าประเทศไทยอาจใช้ประโยชน์เช่นเดียวกันได้ แต่หากมีความจำเป็นต้องยอมรับสิทธิของต่างประเทศก็ต้องมีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา ขึ้น ทั้งนี้การจัดตั้งศาลต้องใช้เงินจำนวนมาก ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงยุติธรรมได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายไม่มากนัก อีกทั้งความจำเป็นในการจัดตั้งศาลดังกล่าวก็มีไม่มาก จึงอาจไม่จำเป็นต้องดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาด้วยว่าในปัจจุบันมีกระแสกดดันทางการเมืองจากสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับเรื่องนี้สูงมาก

นายบรรยง การตั้งสมมุติฐานว่า หากมีศาลทรัพย์สินทางปัญญาแล้วจะเป็นการปกป้องเจ้าของทรัพย์สินนั้นน่าจะไม่ได้ถูกต้องทีเดียวนัก เพราะการมีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญและสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องนั้น อาจก่อให้เกิดผลดีแก่ฝ่ายใดก็ได้ ดังนั้นการมีศาล บุคลากรและวิธีพิจารณาเป็นพิเศษน่าจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

นายเดชอุดม ในขณะนี้ ผู้แทนของ WIPO ผู้แทนกลุ่มทรัพย์สินทางปัญญาได้คอยดูพฤติกรรมของไทยอยู่ เพราะถือว่าทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งมีค่า ในปัจจุบันค่านิยมเรื่องอาณานิคมเศรษฐกิจนิยมหมดไปและเป็นยุคของการแย่งบุคลากร ดังนั้นเราจึงควรคำนึงถึงเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่ตอนนี้ นอกจากนั้นประเทศไทยยังมีความต้องการตลาดทางการค้าอย่างมาก และไม่อาจหาตลาดมาทดแทนสหรัฐอเมริกาได้ กระทรวงพาณิชย์จึงต้องใช้มาตรการทุกอย่างเพื่อให้สหรัฐอเมริกาเลื่อนการพิจารณาบทลงโทษออกไปอีก ประเทศไทยได้พยายามแสดงให้เห็นว่าไทยเอาใจจริงเอาใจในเรื่องนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อมิให้เกิดความเสียหายยิ่งกว่านี้ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาคณะสมบัติของผู้พิพากษาที่จะมาตัดสินคดีต่อไป

นายปริญญา เห็นว่า ถึงเวลาที่จะทำให้ต่างประเทศเห็นว่า ประเทศไทยเห็นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้

สำหรับประเด็นที่ว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ จะเอื้ออำนวยประโยชน์ เฉพาะเจ้าของสิทธินั้น เห็นว่าศาลเป็นคณกลางที่จะต้องวินิจฉัยให้ความเป็นธรรมแก่ทั้ง 2 ฝ่าย โดยยึดหลักการในกฎหมาย ไม่ได้คำนึงว่าจะคุ้มครองเฉพาะสิทธิของผู้สร้างสรรค์เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันต้องพิจารณาสิทธิของจำเลยด้วยว่าในเนื้อหาจะเป็นการละเมิดหรือไม่ส่วนเรื่องการค้าระหว่างประเทศนั้น แม้อาจแยกต่างหากจากกันได้ แต่ก็เห็นว่าในเมื่อเป็นโอกาสอันดีที่จะจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เพื่อให้นานาชาติอารยประเทศศรัทธาในความก้าวหน้าของวงการยุติธรรมไทย โดยจะได้มีการสร้างผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเพื่อรับคดีประเภทนี้ต่อไป จึงควรมีการสร้างผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในด้านคดีระหว่างประเทศด้วย ดังนั้นควรจัดตั้งศาลเพื่อพิจารณาทั้งคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับความมั่นใจว่าจะได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น และหากต่อไปมีการพัฒนาและคดีมีปริมาณมากขึ้น ก็อาจแยกออกจากกันได้

สิ่งที่ควรพิจารณาคือการให้คำจำกัดความของคดีการค้าระหว่างประเทศว่าจะมีขอบเขตเพียงใด โดยมีได้มุ่งรวมถึงคดีพาณิชย์ทั้งหมด ในระยะแรกอาจมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติกักเรือ พระราชบัญญัติรับขนทางทะเล เป็นต้น และต่อไปจึงจะขยายขอบเขตออกไปจนถึงมีอำนาจพิจารณาคดีคู่กรณีที่เป็นคนต่างสัญชาติด้วย

นายปิ่นทิพย์ มีความเห็นดังนี้

1. ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ควรมีอำนาจพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีการค้าระหว่างประเทศด้วย เนื่องจาก

- (1) การค้าระหว่างประเทศเป็นจุดเริ่มต้นของการละเมิดทางทรัพย์สินทางปัญญา
- (2) หากแยกเป็นสองศาลแล้ว ศาลการค้าระหว่างประเทศอาจเล็กเกินไป
- (3) โดยที่ลักษณะของคดีทั้งสองประเภทไม่อาจรวมกันได้ จึงอาจแยกเป็นแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญา และแผนกคดีการค้าระหว่างประเทศ

2. การแยกหรือรวมพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ นั้น เห็นว่า มีความสะดวกพอ ๆ กัน เนื่องจากในที่สุดคดีก็จะขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ซึ่งจะไม่วินิจฉัยให้ขัดกัน และในระบอบปัจจุบันก็มีคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา เช่น คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน คดีเกี่ยวกับร่างกาย ซึ่งเป็นการละเมิดทางแพ่งด้วย ในทางปฏิบัติก็ไม่มีปัญหาในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตดังนี้

(1) หากให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ซึ่งอยู่ในส่วนกลาง มีอำนาจได้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาแล้ว ในการฟ้องคดีที่ศาลจังหวัด อาจเกิดความล่าช้าในการตัดสินคดีอาญาที่จำเลยรับสารภาพได้

(2) อาจไม่มีบุคลากรเพียงพอ

(3) หากมอบอำนาจให้ศาลจังหวัดสืบพยานและศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ เป็นผู้ตัดสินคดีแล้ว จะขัดกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บัญญัติให้ต้องพิจารณาต่อหน้าจำเลยหรือไม่

(4) กรณีมีการฟ้องคดีอาญาหลายข้อหาต่างกัน หากให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาคดีจะเหมาะสมหรือไม่

(5) หากให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาแล้ว ควรจัดตั้งขึ้นในทุกจังหวัด หรือจะตั้งเป็นแผนกคดีในศาลจังหวัดก็น่าจะทำได้

(6) ควรต้องมีวิธีพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาที่แตกต่างกัน

3. ประเด็นเรื่องคดีการค้าระหว่างประเทศนั้น เห็นว่าควรรวมถึงกรณีที่ไม่ใช่การค้าด้วย เช่น สัญญาจ้างแรงงาน

นายอุดม การจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ นั้นไม่ได้มีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองเฉพาะต่างประเทศที่มีความเจริญแล้วเท่านั้น แต่ได้คุ้มครองประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ประเทศไทยเป็นผู้นำของเอเชีย หรือลิขสิทธิ์ต่างๆ

นายอร่าม ควรนำคดีการค้าระหว่างประเทศรวมอยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ด้วย โดยกำหนดคำจำกัดความให้ชัดเจน นอกจากนี้ การจัดตั้งศาลนี้จะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองทั้งโจทก์และจำเลย ซึ่งก็เป็นการคุ้มครองคนไทยส่วนหนึ่ง

ประธาน ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ ถ้าตกลงกันในปัญหานี้แล้ว การตั้งศาลก็คงไม่ยาก

นายสุประดิษฐ์ คณะกรรมการชุดนี้ จะเป็นผู้กำหนดนโยบายการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ที่ให้กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการต่อไป สำหรับในวันนี้ ถ้ามีข้อมูลเพิ่มเติมก็จะรอกการลงมติไว้ก่อน แต่ถ้าไม่มีข้อมูลอื่นก็สมควรลงมติในปัญหาเหล่านี้ อีกประการหนึ่งที่ยกเหตุผลในการก่อตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ว่ามีเหตุผลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยนั้น มิใช่เป็นการคัดค้านการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ แต่ให้เป็นข้อสังเกตในการพิจารณาของคณะ

กรรมการฯ ว่ารูปแบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ที่จัดตั้งขึ้นควรจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศไทยมากกว่าให้ประโยชน์กับ ต่างประเทศ

ข้อสังเกต โดยสภาพ (NATURE) ของคดีลิขสิทธิ์ในทางอาญาเป็นความผิดที่ขอมความกันได้ ฉะนั้นในที่สุดแล้วเมื่อศาลพิจารณาคัดสินคดีไปแล้วจะมีคำพิพากษาออกมาจริงๆ น้อยมากเพราะส่วนใหญ่ผู้เสียหายจะตกลงรับค่าเสียหายและขอมความกันไปเช่นเดียวกับคดีเช็ค นอกจากว่าจำเลยไม่ขอมจ่ายค่าเสียหายจริงๆ ศาลจึงตัดสินคดีไปในที่สุด

นายยรรยง คดีสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าเป็นความผิดต่อแผ่นดิน จึงขอมความกันไม่ได้ มีแต่คดีลิขสิทธิ์เท่านั้นที่ขอมความกันได้ ซึ่งในขณะนี้ร่าง พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ที่กระทรวงพาณิชย์ได้เสนอรัฐบาลให้พิจารณาในประเด็นที่ว่า ลักษณะความผิดในเรื่องลิขสิทธิ์ควรแยกออกจากกันหรือไม่ ถ้าเป็นความผิดที่กระทำเพื่อการค้าก็ให้เป็นความผิดต่อแผ่นดิน ซึ่งไม่สามารถขอมความกันได้ ในเรื่องนี้ได้มีการดำเนินการพิจารณากันอยู่

นายสุประดิษฐ์ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้หมายถึงคดีลิขสิทธิ์อย่างเดียวยังเห็นด้วยว่า คดีลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการค้าน่าจะเป็นความผิดต่อแผ่นดิน

นายสมบูรณ์ ถ้าพิจารณาถึงนโยบายของรัฐบาลที่ได้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้น เพื่อดำเนินการให้เป็นทีพอใจของฝ่ายรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ซึ่งทางสหรัฐอเมริกาเองก็สนใจคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีอาญามากเช่นกัน ฉะนั้นถ้าไม่นำคดีอาญามารวมพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ด้วยแล้วอาจทำให้ถูกตัด G.S.P. ได้

ถ้าการค้าระหว่างประเทศไม่มีอะไรพิเศษกว่าคดีธรรมดา กฎหมายที่ใช้กับการค้าระหว่างประเทศก็เป็นกฎหมายธรรมดา วิธีพิจารณาความก็คงใช้วิธีธรรมดา ถ้าเป็นแต่เพียงต้องการความรวดเร็วกว่าคดีธรรมดา ซึ่งศาลแพ่งได้ตั้งแผนกพิเศษขึ้นมาในแผนกคดีการค้าระหว่างประเทศก็น่าจะเพียงพอในเรื่องนี้ ฉะนั้นจึงไม่ควรตั้งศาลพิเศษในคดีการค้าระหว่างประเทศขึ้นมา แต่ถ้ามีวิธีพิจารณาที่พิเศษขึ้นมา เช่น กฎหมายของประเทศหนึ่งคุ้มครองในอีกประเทศหนึ่งหรือไม่ หรือการเป็นภาคีของอนุสัญญากรุงเบอร์น์ กฎหมายควรกำหนดว่าการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาเหล่านี้ในเวลาต่างกันนั้นจะมีผลอย่างไรบ้าง เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรวดเร็วไม่ต้องเสียเวลานานาสีหสำหรับลักษณะของคดีการค้าระหว่างประเทศไม่มีอะไรเป็นพิเศษ ไม่น่าจะแยกจากศาลธรรมดาไปได้

ประธาน ไม่แน่ใจว่าการตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น คณะกรรมการฯ ชุดนี้สามารถกำหนดนโยบายการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้ทั้งหมดตามที่เราวินิจฉัยหรือไม่ เพราะมีการเขียนไว้ชัดเจนในแผนพัฒนาศตวรรษที่ 3 ว่า “ต้องตั้ง” ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นมา และในนโยบายของรัฐบาลได้แถลงไว้ชัดเจนว่า

1.8 ปรับปรุงและเร่งรัดการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยจะเน้นการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีและการบังคับคดี ให้มีประสิทธิภาพรวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนเร่งรัดพัฒนาข้าราชการตุลาการให้มีความชำนาญในอรรถคดีตามสภาพของปัญหาในทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมการจัดตั้งศาลเฉพาะด้าน ที่จะส่งเสริมสถาบันตุลาการให้มีเกียรติ ศักดิ์ศรี สามารถดำรงอำนาจอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาอรรถคดี

นอกจากนี้ในเรื่องการขออนุมัติตั้งคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งทางกระทรวงยุติธรรมได้เขียนไว้ชัดเจนในอำนาจของคณะกรรมการฯ ชุดนี้ว่า “ให้พิจารณารูปแบบที่เหมาะสมของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” ซึ่งรัฐมนตรีก็ได้ลงมติตามนั้น ถึงแม้ว่าทางกระทรวงยุติธรรมให้เราพิจารณาได้ว่า ควรตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศควบคู่กัน ไปหรือไม่ แต่ถ้าวินิจฉัยได้ว่า ควรตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คงรับเอาเฉพาะศาลทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเดียวก็ยังไม่เหมาะสมและไม่สมควร ซึ่งก็ขอให้คณะกรรมการฯ ได้พิจารณากัน ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างเขียนระบุไว้ชัดเจนว่าให้มีการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ แต่ถ้าเราหาเหตุผลที่เหมาะสมมากแล้วอ้างได้ก็ไม่น่ามีปัญหาใดๆ แต่สำหรับการรวมพิจารณาคดีทรัพย์สินในส่วนคดีอาญาด้วยหรือไม่ นั้นเป็นอิสระของคณะกรรมการฯ ชุดนี้ที่จะพิจารณากันต่อไป

มติที่ประชุม ที่ประชุมมีมติดังนี้

จึงขอให้ที่ประชุมลงมติในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งศาลดังกล่าวนี้ จะให้รวมการค้าระหว่างประเทศด้วยหรือไม่

มติที่ประชุม ที่ประชุมมีมติเห็นว่า การจัดตั้งศาลดังกล่าวควรรวมการค้าระหว่างประเทศด้วยทั้งหมด 11 เสียง และไม่เห็นด้วย 1 เสียง

2. ศาลที่จัดตั้งขึ้นมานี้จะให้มีอำนาจพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนคดีอาญาด้วยหรือไม่

มติที่ประชุม ที่ประชุมมีมติ เห็นว่าให้มีอำนาจพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา ในส่วน
ของคดีอาญาด้วย ทั้งหมด 11 เสียง ไม่เห็นด้วย 1 เสียง และไม่ออกเสียง 1 คน

นัดประชุมครั้งต่อไปในวันอังคารที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 เวลา 14.00 น.

เลิกประชุมเวลา 16.05 น.

(นางลักขณา มาลัย)

ผู้จดรายงานการประชุม

(ลงชื่อ) ปลื้มจิต ทวีพัฒน์

(นางปลื้มจิต ทวีพัฒน์)

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล : นายอภิชาติ ผลเจริญพงศ์

วัน – เดือน – ปีเกิด : 14 ตุลาคม 2522

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544 : นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2545 : เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 55

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

พ.ศ. 2546 : ประกาศนียบัตรวิชาว่าความรุ่นที่ 20

สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ

พ.ศ. 2547 : ศึกษาต่อหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์

หมวดวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์